

Sposób uwzględnienia uwag strony społecznej w projekcie PUL Nadleśnictwa Czerwony Dwór

Do projektu PUL Nadleśnictwa Czerwony Dwór wpłynęły uwagi Stowarzyszenia Harcerski Ruch Ochrony Środowiska im. św. Franciszka z Asyżu, Fundacji Psubraty i Stowarzyszenia Partnerstwo Dzikie Mazury. Uwagi te wraz z uwagami zawartymi w decyzji RDOŚ w Olsztynie z dnia 02.02.2024 r., znak: WOPN.611.1.2024.KP stanowiły podstawę do zmian w dokumentacji projektu Planu.

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku zwróciła się do Wykonawcy o wyjaśnienie oraz dokonanie niezbędnych korekt przygotowanego projektu PUL.

Po przeprowadzonej korekcie dokumentacji projektu PUL, RDOŚ w Olsztynie wydał pozytywną opinię z dnia 04.10.2024 r., znak: WOPN.611.1.2024.KP.1 dotyczącej projektu Planu urządzenia lasu Nadleśnictwa Czerwony Dwór na lata 2024 - 2033 wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko i obszary Natura 2000.

Sposób uwzględnienia uwag zawarto w poniższych zestawieniach:

Zestawienie 1. Sposób uwzględnienia uwag strony społecznej w Elaboracie	2 str.
Zestawienie 2. Sposób uwzględnienia uwag strony społecznej w Programie ochrony przyrody	9 str.
Zestawienie 3. Sposób uwzględnienia uwag strony społecznej w Prognozie oddziaływania na środowisko cz.1	34 str.
Zestawienie 4. Sposób uwzględnienia uwag strony społecznej w Prognozie oddziaływania na środowisko cz.2	47 str.
Zestawienie 5. Poprawione zabiegi gospodarcze w Nadleśnictwie Czerwony Dwór	53 str.

Zestawienie 1. Sposób uwzględnienia uwag strony społecznej w Elaboracie

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
Uwagi zgłoszone przez P. Andrzeja Suleja, Barbarę Grzebulska Przemysław Gumułka – ELABORAT – UWAGI ISTOTNE		
1	<p>Nie przekazano do konsultacji kompletu dokumentacji, co czyni całą procedurę wadliwą i wymaga powtórzenia. Nie opublikowano do konsultacji całego tomu II Planu i tabel będących jego załącznikami, do których w Planie znajdują się odwołania:</p> <ul style="list-style-type: none"> o tabela nr II - Zestawienie powierzchni typów siedliskowych lasu wg panujących gatunków drzew oraz ich bonitacji, o tabela nr IV - Powierzchniowa i miąższościowa tabela klas wieku wg typów siedliskowych lasu i gatunków panujących, o tabela nr Va - Powierzchniowa tabela klas wieku wg rzeczywistego udziału gatunków drzew w typach siedliskowych lasu, o tabela nr Vb - Miąższościowa tabela klas wieku wg rzeczywistego udziału gatunków drzew w typach siedliskowych lasu. 	Udostępniono część elaboratu z tabelami do wglądu.
2	<p>Strona 161 (wg PDF). Wbrew zawartym tu zapisom, ocena składników środowiska nie jest możliwa, bo nie jest znany ogólny stan przyrody, przez brak inwentaryzacji stanowisk gatunków cennych i chronionych. Dokumentacja wyraźnie wskazuje, że brak jest aktualnych informacji między innymi o sytuacji gatunków krytycznych dla lokalnej i ogólnopolskiej ornitofauny: <i>Dendrocopos leucotos</i>, <i>Picoides tridactylus</i>, <i>Ficedula parva</i>, <i>Ficedula albicollis</i>. Dla tych gatunków nie przeprowadzono szczegółowej analizy siedlisk na obszarze nadleśnictwa (nie została uwzględniona również część danych przekazana przez lokalnych ornitologów). Wobec tego rejestr może zawierać jedynie szczątkowe informacje. Analiza danych wskazuje, że w chwili tworzenia Planu Urządzania Lasu brak jest kompletnych wyników inwentaryzacji bioróżnorodności obszaru Natura 2000, w szczególności rzadkich i chronionych gatunków ptaków, a co za tym idzie nie spełniono wymogów „odpowiedniej oceny”, o której mowa w art 6(3) dyrektywy siedliskowej. Zgodnie z dyrektywą, wyrażenie zgody na plan, który może istotnie oddziaływać na siedliska przyrodnicze, może nastąpić dopiero po upewnieniu się, że nie wpłynie on niekorzystnie na dany teren. Brak informacji o obecnym stanie przeprowadzenia inwentaryzacji uniemożliwia podjęcie racjonalnej decyzji w tym zakresie (było już przedmiotem wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE). To, że obszary Natura 2000 na terenie nadleśnictwa nie mają zatwierdzonego Planu Zadań Ochronnych jest tylko jednym z czynników wpływających na fakt braku rozpoznania zasobów przyrodniczych. Nie może też być żadnym usprawiedliwieniem, bo dyrektywa ich nie przewiduje. Nie było też żadnych przeszkód formalnych, aby nadleśnictwo zleciło odpowiednią inwentaryzację</p>	Uwaga dotyczy PZO.

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	<p>(tak jak zrobiło to w przypadku ptaków szponiastych i <i>Ciconia nigra</i>, było to absolutnie słuszne działanie) wszystkich rzadkich i wrażliwych gatunków znajdujących się w SDF PLB280006, co mieści się również w realizacji celów wskazanych w Ustawie o lasach (Art. 7.1). Brak PZO nie zwalnia z obowiązku stosowania bezpośrednio zapisów dyrektyw. Co więcej, na stronie 141 zawarto zapis: „Na powierzchniach zabiegów gospodarczych prowadzi się inwentaryzację stanowisk gatunków chronionych, rzadkich i cennych”. PGP LP potwierdzają zatem konieczność i zasadność prowadzenia tego typu inwentaryzacji. Cemu zatem skoro „prowadzi się inwentaryzację”, to w całej dokumentacji PUL nie znajdujemy żadnych danych inwentaryzacyjnych rzadkich dzięciołów, muchołówek, mchów, porostów i wątrobowców – poza tymi przekazanymi przez niezależnych ekspertów?</p>	
3	<p>Niedopuszczalne jest założenie spadku zarówno areалу, jak i miąższości starodrzewów, drzewostanów w VI i VII klasie wieku. Spadki dotyczą zresztą już młodszych klas, Va i Vb. Niewielki wzrost zaplanowano jedynie w klasie VIII. Założono 9% spadek Va. 24% spadek Vb. 9% spadek VI. 39% spadek VII. 54% wzrost klasy VIII+. Łącznie zaplanowano ubytek łącznie ok. 155 ha starodrzewi (100+ lat). Konieczności podwyższenia udziału starodrzewi musi być kluczowym założeniem nowego PUL. W projekcie PZO Ostoja Borecka z 2013 roku znajdował się zapis celu B85: „Wzrost powierzchni drzewostanów ponad 100-letnich: Powierzchnia drzewostanów ponad 100-letnich (w tym KO) nie może ulec zmniejszeniu w stosunku do 2013 r.” Domniemywać można, że w opracowywanym właśnie PSO Ostoi Boreckiej również znajdzie się taki zapis. Strona 79-80, Tabela nr 26 i 27. Błędne oznaczenie nagłówek kolumn. Taki sposób analizy danych zaciemnia rzeczywisty obraz zmian. Pole „wzrost / spadek %” wcale nie oznacza zmiany % w danej klasie wieku, a zmianę udziału („Δ%”) na tle całego nadleśnictwa. To ogromna różnica. Przykładowo, dla VII klasy w tabeli wskazano spadek powierzchni = 1,15%. Tymczasem prawdziwy spadek powierzchni VII klasy wieku to ok. 39%! Należy poprawić oznaczenie i dodać kolumnę wskazującą na zmianę % każdej klasy. Oto poprawiona tablica nr 26 dla poszczególnych klas od I do VIII+:</p> <p>Widać teraz wyraźnie prawdziwe zmiany % dla poszczególnych klas. 39% spadek Va. 24% spadek Vb. 9% spadek VI. 39% spadek VII. 54% wzrost klasy VIII+. Łącznie zaplanowano ubytek łącznie ok. 155 ha starodrzewi (100+ lat).</p>	<p>Autorzy uwag przedstawiają analizę porównawczą między V a VI rewizją UL, czyli dane z minionego 10-lecia. Autorzy uwagi nie dostrzegli, że w KO i KDO w tym samym czasie nastąpił wzrost o 478,46 ha tj. 3,17%.</p> <p>Projekt PUL obejmuje lata 2024-2033.</p> <p>„Pomimo realizacji wszystkich zaprojektowanych cięć rębnych, przewidywana powierzchnia starodrzewów (drzewostanów w których panuje gatunek w wieku powyżej 100 lat), na koniec okresu gospodarczego zwiększy się o 220,43 ha (z 1036,77 ha na początku roku 2024 do 1257,20 ha na koniec roku 2033). Udział starodrzewów wg prognozy powinien wzrosnąć z 7,2% powierzchni leśnej nadleśnictwa wg stanu na 2024 rok, do 8,7% na koniec okresu gospodarczego.” – Prognoza str. 104.</p> <p>Sposób zapisu jest poprawny, powszechnie praktykowany i zgodny z IUL.</p>
4	<p>Udział graba ma pozostać właściwie bez zmian, choć jest to gatunek kluczowy dla ochrony muchołówek <i>Ficedula spp</i> i ogólnej bioróżnorodności. Należy zwiększyć udział % graba. Zignorowano również niezwykle istotny wniosek o podwyższenie wieku rębności graba do 100 lat.</p>	<p>Pozostawiono udział gatunków w gestii Nadleśnictwa, na etapie wykonania PUL.</p>

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
5	Przy analizie klasy wiekowych drzewostanu brak rozbicia na poszczególne gatunki. Nie wiemy np. co stanie się ze starymi grabami i lipami , bardzo ważnymi między innymi dla rzadkich gatunków ptaków. Dla różnorodności biologicznej i lokalnej ornitofauny kluczowe jest zwiększanie liczby drzew obu gatunków w wieku 80+ lat.	Pozostawianie starych lip i grabów w gestii Nadleśnictwa, na etapie wykonania PUL.
6	Brak dokładnych informacji o zmianach powierzchni i miąższości lipy i graba. Nie mówi o tym tabela nr 30 i wszystkie następujące po niej analizy i wykresy, bo zawierają informacje wyłącznie o gatunkach panujących. Taka analiza jest szczególnie wadliwa w przypadku graba, który prawie nie występuje jako gatunek panujący. Taką analizę powinien zawierać rozdział 1.5.1.4, ale wbrew swojej nazwie („Powierzchniowy i miąższościowy udział gatunków według ich rzeczywistego udziału”) nie zawiera analizy powierzchniowej, tylko miąższościową.	Łącznie powierzchnia tych gatunków 80+lat wg tabeli pow. gat. rzeczywistych wynosi 203,79 ha, na koniec planowanego okresu 229,96 ha. Uzupełniono opracowanie o tabelę powierzchniową wg ich rzeczywistego udziału.
7	Tabela nr 25 zakłada domieszki modrzewia. Postulujemy o usunięcie modrzewia, jako gatunku obcego geograficznie. W składach gatunkowych upraw, a zwłaszcza w składach „przyrodniczych”, w tym nadleśnictwie nie powinno być modrzewia, nawet w roli domieszki. W obecnym stanie wiedzy musi on być jednak traktowany jako gatunek obcy geograficznie, tj. znajdujący się poza swoim naturalnym zasięgiem i pochodzący w tym regionie wyłącznie z nasadzeń. Nie przeczą temu dane palinologiczne, w których zawartość pyłku modrzewia jest na poziomie możliwym do wyjaśnienia przez tzw. daleki transport.	Proponuje się domieszkę modrzewiową do odnowień tylko na gruntach porolnych. W projekcie obecnego planu nie przewiduje się zalesień.
8	1.5.5. Pomiar miąższości drewna martwego. Analiza wskazuje, że miąższość martwego drewna jest tylko nieznacznie wyższa, niż średnia ogólnopolska – pomimo wyjątkowych walorów przyrodniczych, dużych obszarów lasów o charakterze naturalnym lub zbliżonym do naturalnego, dużej liczby siedlisk wilgotnych, jak również obecności cennych i zagrożonych gatunków ptaków uzależnionych od martwego drewna. Uzyskana wartość ok. 12 m ³ /ha przekracza minimalnie wartość 10 m ³ /ha, pozwalającą na uznanie stanu siedliska na U2. Aby uzyskać stan oceniany jako „właściwy” (FV), konieczne jest zwiększenie zasobów drewna martwego o co najmniej 73%. Warto dodać, że próg stanu „właściwego” byłby wciąż ok. 2 razy niższy, niż zasoby martwego drewna, jakie wg wiedzy naukowej są w lasach liściastych niżu Europy potrzebne do niezakłóconego wykształcenia się zespołów organizmów ksyllobiontycznych i, tak istotnych elementów bioróżnorodności i bogactwa przyrodniczego, szczególnie w Puszczy Boreckiej. W 2010 r. opublikowano ważny przegląd „wartości progowych” ilości martwego drewna w lasach Europy (Mueller i Buetler 2010), ustalanych na podstawie badań różnych grup organizmów. Proponowane wartości progowe wahały się w Europie od 10 do 80 m ³ /ha, najczęściej proponowano 20-30 m ³ /ha w iglastych lasach borealnych, 30-40 m ³ /ha w mieszanych lasach górskich, 30-50 m ³ /ha w liściastych lasach	Zagadnienie to zostało szerzej omówione w Prognozie i POP.

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	niżowych (głównie w buczynach) ² . Porównanie Lśw: Białowiecki Park Narodowy, Obręb Ochronny Orłówka 158,4 m ³ /ha; OO Hwoźna 81,3 m ³ /ha (dane z 2010 roku, za Klubem Przyrodników). Nadleśn. Białowieża, obręb Zwierzyniec: 36,53 m ³ /ha.	
9	1.5.6. Zakładane obniżenie całkowitej miąższości jest niedopuszczalne.	Miąższość na koniec planowanego okresu wg IUL wzrośnie o 135942 m ³ , wg metodyki BULiGL wzrośnie o 94454 m ³ .
10	Strona 179. Cel „ochrona cennych elementów środowiska przyrodniczego występujących na gruntach w zarządzie nadleśnictwa” można zrealizować przede wszystkim stałym monitoringiem i inwentaryzacjami prowadzonymi przez ekspertów ornitologów i gatunków reliktowych (mchy, porosty, wątrobowce), stanowiących największe bogactwo przyrodnicze Puszczy Boreckiej. I dopiero w oparciu o aktualne wyniki badań planować gospodarkę leśną, która nie będzie dla środowiska przyrodniczego zagrożeniem. PUL musi zawierać zobowiązanie do przeprowadzenia monitoringów w cyklach 3-letnich.	Wykonawca projektu PUL nie prowadzi monitoringu. Monitoring jest prowadzony w cyklu 10-letnim zgodnie z zaleceniem RDOŚ. Przed przystąpieniem do zabiegów gospodarczych każdorazowo prowadzona jest rozpoznanie terenowe.
11	PGP LP otrzymały oficjalną informację Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Olsztynie o rozpoczęciu prac nad powołaniem dwóch nowych rezerwatów w Lasach Skaliskich i rozszerzenia rezerwatu Borki. Obszary planowane do objęcia ochroną rezerwatową należy włączyć do gospodarstwa specjalnego , zgodnie z Instrukcją Urządzania Lasu (§ 82.6) i odstąpić od prac gospodarczych.	Wykonawca otrzymał tę informację 12.12.2022 r. – po przekazaniu projektu planu. Rezerваты projektowane – pow. leśne ujęte do ochrony w aktualnych wykazach wojewódzkiego konserwatora przyrody, dla których wymagana dokumentacja została przekazana do organów zatwierdzających. IUL/§ 25.5. Odstąpiono od prac związanych z pozyskaniem drewna.
12	Tabela nr 56, strona 194. Wskazano szereg rębni dla siedlisk w gospodarstwie specjalnym . Nigdzie w dokumentacji nie znaleźliśmy jednak lokalizacji tych rębni, wymagających specjalnego uzgodnienia, jak również uzasadnienia dla stosowania rębni zupełnych w każdym z przypadków.	Tabelką uzupełniono krótkim komentarzem.
13	Tabela 26. Str. 288 ³ . ○ We wszystkich grądach ograniczenie procentowe świerka na korzyść brzozy, dębu, lipy. ○ W grądzie miodnikowym (Meliti-Carpinetum) błędnie wpisano aż 30% sosny. Należy zmniejszyć udział sosny do 10% i sadzić więcej Gb i Lp. Świerk wyłączyć do oddzielnej grupy i oznaczyć jako max 5%, to gatunek zacieniający, a to jest postać grodu nawiązująca do świetlistych dąbrów, dno lasu powinno być dobrze prześwietlone. ○ W grądzie trzcinnikowym (Tilio-Carpinetum calamagrostietosum) skład określono na: sosna 20%, świerk 30%. Wskazana redukcja do łącznie 40%. ○ Borealna świerczyna na torfie (Sphagno girgensohnii-Piceetum): w warunkach naturalnych sosna jest gatunkiem nieodnawiającym się w tym zbiorowisku – usunięcie ze składu w typach borowych. Zwiększenie udziału świerka i zmniejszenie sosny do roli domieszki. Ew. zwiększenie udziału olszy i brzozy.	W stosunku do poprzednie rewizji UL na siedliskach grądowych zwiększono udział gatunków liściastych (grab, lipa) kosztem świerka i sosny. Na tym siedlisku nie projektowano cięć rębnych.

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	91F0. Olcha najwyżej w domieszce, drzewostan powinien być dębowo-jesionowo-wiązowy. To las o charakterze świetlistym i należy zrezygnować z gatunków zacieniającym na rzecz np. rodziny Rosaceae (czerecha, jabłoni).	Na tym siedlisku nie projektowano cięć rębnych.
Uwagi zgłoszone przez P. Andrzeja Suleja, Barbarę Grzebulską Przemysława Gumułka – ELABORAT – UWAGI MNIEJSZEJ WAGI		
14	<p>Stanowiska gatunków chronionych ptaków na mapach:</p> <ul style="list-style-type: none"> o zostały oznaczone w taki sposób, że w wielu wypadkach nie możliwości stwierdzenia, jakiego gatunku dotyczą, jaki jest zasięg ich występowania, o wskazują, że takie gatunki jak np. <i>Dryocopus martius</i> i <i>Dendrocoptes medius</i> są unikatowe na terenie nadleśnictwa, choć są w rzeczywistości powszechne. kolejny dowód na dokumentacja nie ma kompletnej informacji o środowisku, co uniemożliwia przeprowadzenie odpowiedniej oceny, o nie została uwzględniona część danych przekazana przez lokalnych ornitologów. 	<p>Zgodnie z Instrukcją Urządzania Lasu.</p> <p>Wykorzystano dane otrzymane z RDOŚ i Nadleśnictwa.</p>
15	Strona 4, błędny zakres lat. Wskazuje to zapewne na skopiowanie treści PUL dla innego nadleśnictwa.	Poprawiono.
16	Strona 4, błędny zakres lat. Wskazuje to zapewne na skopiowanie treści PUL dla innego nadleśnictwa.	Uwaga nie związana z PUL.
17	Warunki klimatyczne. Opracowanie opiera się głównie na średnich z okresu ostatnich 30 lat, podając przykłady największych odstępstw. Wobec katastrofy klimatycznej i przyspieszających zmian lokalnych warunków klimatycznych ten rozdział opracowania powinien zostać znacząco rozbudowany. Zmieniają się nie tylko średnie temperatury i opady, ale przede wszystkim odchylenia standardowe, intensywność i czas trwania różnych zjawisk klimatycznych. W oczywisty sposób ma to ogromny wpływ na trwałość lasu w kolejnych dziesięcioleciach i musi być przedmiotem dogłębnej analizy i być uzasadnieniem dla sugerowanych zmian gatunkowych w odnowieniach i programu ochrony siedlisk wilgotnych i bagiennych. Tymczasem w dokumencie brak jest jakichkolwiek odniesień do opracowań naukowych i projekcji warunków klimatycznych w najbliższym dziesięcioleciu, tj. okresie obowiązywania PUL. Brak np. historycznych wskazań pomiarów wilgotności lasu w obu obrębach, w zestawieniu z temperaturą i opadami.	W Elaboracie ten temat jest zasygnalizowany, szerzej jest omówiony w POP.
18	Numeracje tabel są pomyłone, trzeba zweryfikować cały dokument. Kolejno mamy w dokumencie np. numery 25, 36, 26. Mamy wiele tabel o numerze 25 itd.	Numeracja tabel została uporządkowana.

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
19	Na stronie 62 prezentowany jest znacznie uproszczony skład procentowy gatunków panujących w siedliskowych typach lasu obrębu Skalisko. Prezentują one zubożałą wizję lasu. Nieprawdziwe jest stwierdzenie, że w olsach i olsach jesionowych nie ma innych gatunków drzew niż olcha.	Uwagi dotyczą drzewostanów wg gatunków panujących. Tabele wg rzeczywistego udziału gatunków pokazują składy na poszczególnych typach siedliskowych lasu bardziej zróżnicowane.
20	6.4. Brak informacji o odpadach i zanieczyszczaniu lasu przez zakłady usług leśnych.	Temat omówiony w POP.
21	Tabela 5 na stronie 110. To analiza pozyskanego drewna, oczywiście niezbędna do oceny ekonomicznej gospodarki leśnej. W dokumencie brakuje jednak analizy ściętego drewna - niezależnie czy zostało pozyskane, chodzi o każdą ilość, która została ścięta i nie pozostawiona na miejscu, np. do naturalnego rozpadu. Taka analiza jest niezbędna do oceny przyrodniczej.	Tabela zgodna IUL, analiza gospodarki przeszłej dokonana przez Nadleśniczego.
22	Strona 121. „W okresie ostatniego dziesięciolecia nastąpił wyraźny wzrost powierzchni z udziałem dębu, olchy i lipy.” – w dokumencie brakuje danych wskazujących na te zmiany.	Analiza gospodarki przeszłej dokonana przez Nadleśniczego. Wg uporządkowanej numeracji tabele nr: 41, 43, 44.
23	Tabela 11, strona 122. Czy to jest zasobność gatunku panującego, czy wszystkich gatunków występujących na obszarze, gdzie dany gatunek jest panujący? To nieczytelne. Jeśli tylko gatunki panującego, to dane są sprzeczne z podanymi we wcześniejszej części dokumentu.	Analiza gospodarki przeszłej dokonana przez Nadleśniczego.
24	Od strony 123, ocena upraw i młodników. Brak analizy odnowień naturalnych.	Analiza gospodarki przeszłej dokonana przez Nadleśniczego.
25	Strona 129. Zupełne pominięcie wilków (i w dużo mniejszym stopniu rysi) jako naturalnego i najbardziej skutecznego regulatora liczebności zwierzyny.	Analiza gospodarki przeszłej dokonana przez Nadleśniczego.
26	Analiza gospodarki przeszłej dokonana przez Nadleśniczego.	Analiza gospodarki przeszłej dokonana przez Nadleśniczego.
27	Brak informacji i dalszych prognoz skutków ASF (np. na liczebność owadów) i bardzo małej liczby dzików.	Analiza gospodarki przeszłej dokonana przez Nadleśniczego.
28	Strona 179. „pogodzenie hodowli i użytkowania lasu z wymogami siedliskowymi głuszcza”, ten zapis wydaje się wskazywać, czemu cała dokumentacja ma tak niewielki związek ze specyficzną florą i fauną nadleśnictwa. Duże fragmenty dokumentacji zostały najwyraźniej skopiowane z innego nadleśnictwa.	Fragment tego tekstu został usunięty z dokumentu.
29	Strona 181. Punkt 5. Czemu w przypadku lasów ochronnych nie należy zwrócić szczególnej uwagi na cenne fragmenty rodzimej przyrody?	Uwaga niezrozumiała. Cenne fragmenty rodzimej przyrody zostały włączone do lasów ochronnych.
30	3.2.4.1. Preferowanym etycznie określeniem jest liczba osobników zwierząt, nie „sztuk”. Język jest również bardzo ważny, szczególnie w dokumentach, które będą w obiegu co najmniej przez następną dekadę.	Zastosowano zaproponowane określenie.
31	Strona 166. Jak to możliwe, że rosną szkody powodowane przez dziki, wobec ponad 20-krotnego zmniejszenia się ich populacji?	Analiza przeprowadzona przez ZOL w Olsztynie wykazuje, że w latach 2013-2023 szkody występowały rocznie na powierzchni od 0,30ha do 1,87 ha.
32	Strona 181. Punkt 4.	

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	<ul style="list-style-type: none"> ○ W punkcie (d) określić wartość m³/ha, do której dążymy, w przeciwnym razie jest to pusty zapis. Powinno to być co najmniej 20 m³/ha, a właściwa wartość 40 m³/ha. ○ Dodać zapis: wzmacnianie udziału gatunków drzew kluczowych dla najcenniejszych gatunków ptaków (np. grab i lipa na grądach). ○ Dodać zapis: uwzględnianie przy prowadzeniu gospodarki leśnej unikatowych potrzeb gatunków reliktowych, stanowiących największe bogactwo przyrodnicze nadleśnictwa. 	<p>Nie ma sprecyzowanych progów, do których należy dążyć przy określaniu poziomu pozostawionego w lesie drewna martwego.</p> <p>Uzupełniono tekst.</p> <p>Uzupełniono tekst.</p>
33	<p>Na str. 47: „Należy dążyć więc do utrzymania istniejących szlaków turystycznych i tworzenia nowych, które będą kanalizowały ruch turystyczny w celu ochrony najcenniejszych zasobów przyrodniczych. Turystyka ma szansę stać się ważną gałęzią gospodarki.”. W takiej sytuacji przy prowadzeniu rębni, należy zachować bufor min 50 m. od szlaków turystycznych, aby zachować funkcje krajobrazowe. W poniższej tabeli prezentujemy zestawienie zaplanowanych rębni przylegających do istniejących szlaków turystycznych:</p>	<p>Instrukcja Urządzania Lasu, Zasady Hodowli Lasu, Protokół z Komisji Założeń Planu ani inne dokumenty nie przewidują przy projektowaniu rębni 50 m buforów.</p>

Opracował: Krzysztof Wojciuk

Zestawienie i korekta: Grzegorz Siemieńczuk

Zestawienie 2. Sposób uwzględnienia uwag strony społecznej w Programie ochrony przyrody

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
Uwagi do PROGRAMU OCHRONY PRZYRODY zgłoszone przez P. Andrzeja Suleja, Stowarzyszenie Partnerstwo Dzikie Mazury w Załączniku 1. do pisma z 10.01.2024 r.		
1	Uwagi ogólne: Z analizy przedstawionego do konsultacji materiału wynika, że jest bardzo słabe rozpoznanie walorów przyrodniczych Nadleśnictwa. Wiedza o stanie populacji, jak też rozmieszczeniu gatunków chronionych, rzadkich, zagrożonych jest niedostateczna. Jedynie w odniesieniu do niektórych taksonów jest dobre rozpoznanie i właściwie zaplanowane działania ochronne (strefowe ptaki szponiaste i bocian czarny).	POP wg IUL ma na celu „kompleksowy opis stanu przyrody w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa”, nie jest natomiast prowadzona w jego ramach szczegółowa inwentaryzacja poszczególnych gatunków czy siedlisk.
2	[...] Jednym słowem - POP powinien jasno mówić, jak chcemy chronić przyrodę w nadleśnictwie! Tylko wtedy będzie on rzeczywistym programem ochrony przyrody. Wniosek. Dopisać w celach: • określenie zadań i metod ochrony cennych obiektów przyrodniczych na terenie Nadleśnictwa oraz metody ewaluacji	Uwaga ma charakter publicystyczny. Odnosi się do „Wstępu” który tylko nakreśla zakres i tematykę dokumentu.
3	Z Instrukcji sporządzania programu ochrony przyrody w nadleśnictwie Załącznik nr 11 do instrukcji Urządzania Lasu zatwierdzona do użytku służbowego 28 maja 1996 przez podsekretarza stanu, prof. dr hab. A. Szujeckiego „II CELE PROGRAMU § 5. Program ochrony przyrody w nadleśnictwie (zwany dalej PROGRAMEM) sporządzany jest w celu: a) poprawy warunków ochrony i w miarę możliwości wzbogacania zasobów przyrodniczych ekosystemów leśnych, a w szczególności zachowania różnorodności biologicznej na wszystkich poziomach organizacji (genowym, gatunkowym, populacyjnym, ekosystemowym i krajobrazowym), b) zinwentaryzowania i zobrazowania walorów przyrodniczych oraz zagrożeń przyrody nadleśnictwa (głównie ekosystemów leśnych) na tle regionu i kraju, c) ustalenia hierarchii grup funkcji poszczególnych (całych lub części) kompleksów leśnych, d) wskazania kolejnych obiektów do objęcia szczególnymi formami ochrony i wstępnego określenia przedmiotów oraz celów i metod ich ochrony, e) doskonalenia gospodarki leśnej i sprawowania ochrony przyrody z pełnym wykorzystaniem prac glebowosiedliskowych, f) preferowania technologii prac leśnych przyjaznych dla środowiska przyrodniczego, g) uświadamienia wszystkim grupom społeczeństwa obecnych i potencjalnych zagrożeń lasów oraz środowiska przyrodniczego, h) umożliwienia w przyszłości wykonania szeregu analiz porównawczych dotyczących zmian stanu lasów i środowiska przyrodniczego, i) ochrony zabytków kultury materialnej w lasach,	Brak jest umocowania prawnego do proponowania wskazanych obiektów. Raporty NGO wskazujące na potrzebę powołania kolejnych obszarów chronionych mają charakter publicystyczny i opierają się niekiedy na wątpliwej jakości danych (część została sfalsyfikowana przez służby nadleśnictwa). Natomiast obszary ze szczególnym zagęszczeniem chronionych i rzadkich epifitów zostały w dużej mierze wyłączone z użytkowania.

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	j) opracowania propozycji do planów zagospodarowania przestrzennego.” Wobec szczupłości danych będących w dyspozycji wykonawców planu nie da się zrealizować punktów b) i h)	
4	<p>III. Mapy Wg instrukcji § 110 [punkt 2.] 2. Na mapie sytuacyjno-przeglądowej walorów przyrodniczo-kulturowych należy oznaczyć: ... 3) obiekty o nadzwyczajnych walorach przyrodniczych i kulturowych, a w szczególności: - a) lasy o charakterze zbliżonym do naturalnego, - b) lasy o szczególnym bogactwie przyrodniczym i strukturalnym</p> <p>Czy są sporządzone takie mapy? Byłaby ogromnym ułatwieniem analiza przedstawionych do konsultacji materiałów, gdyby istniały mapy obrazujące: a) rozmieszczenie poszczególnych kategorii lasów ochronnych, czyli osobna mapa dla lasów wodochronnych, osobna dla glebochronnych itd. Załączone mapy są zupełnie nieczytelne przez to, że poszczególne kategorie nakładają się na siebie. Na „Mapie sytuacyjno-przeglądowej obszarów chronionych i funkcji lasu” jedynym czytelnym zobrazowaniem lasów ochronnych są drzewostany nasienne. b) obiektów o nadzwyczajnych walorach przyrodniczych, w tym osobno: - lasów o charakterze zbliżonym do naturalnego - lasów o szczególnym bogactwie przyrodniczym i strukturalnym c) obiektów o nadzwyczajnych walorach kulturowych</p>	Brak jest recenzowanych publikacji naukowych wskazujących ściśle określających położenie takich fragmentów lasów na obszarze nadleśnictwa. Nie podjęto próby samodzielnego określania takich obiektów ponieważ nie ma do tego jednoznacznej metodyki i umocowania w prawie krajowym. Wyznaczenia takich obszarów nie zalecono ponadto na KZP i umowie ze Zleceniodawcą.
5	<p>Z całą pewnością sformułowanie, że w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Cz.D. możliwe jest występowanie wskazanej liczby gatunków jest niczym nieuprawnione i błędne. Błędne jest ograniczenie tej liczby, dlatego nie należy jej podawać, bo i po co?</p> <p><u>Uwaga dotyczy:</u> „W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Czerwony Dwór możliwe jest występowanie: - 92 gatunków roślin objętych ochroną: 18 – ściśłą, 74 – częściową, - 3 gatunki grzybów nielichenizujących objętych ochroną częściową, - 27 gatunków porostów objętych ochroną: 12 – ściśłą, 15 – częściową. „</p>	Poprawiono opis: „W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Czerwony Dwór stwierdzono co najmniej:”
6	Jest to gatunek, którego nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 8 pkt „Tab. 7 rubryka MSZAKI poz. 13 jeżolist zwyczajny„	Błąd pisarski – poprawiono
7	<p>Jest to gatunek (z Załącznika IV), którego nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 8 pkt 1. Z mocy Ustawy o ochronie przyrody Art. 51. 3.: (3. Odstępstwo od zakazu, o którym mowa w ust. 2 pkt 1, nie dotyczy gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. Urz. WE L 206 z 22.07.1992, str. 7, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 102).</p> <p>Uwaga dotyczy: „Tab. 7 rubryka MSZAKI poz. 44 widłoząb zielony „</p>	Uwaga niesłuszna – zapis „widłoząb zielony (2)” jest prawidłowy, gatunek ten jest umieszczony w Załączniku II i jako mszak wyłączony z Załącznika IV.

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
8	W wydzieleniach 126d, 126k znajdują się stanowiska roślin z rodziny storczykowatych, w tym bardzo cennej kukułki Ruthego <i>Dactylorhiza ruthei</i> (jedynie znane stanowisko tego gatunku w województwie warmińsko-mazurskim)	Dane na temat wskazanych stanowisk nie zostały przekazane wykonawcy na etapie tworzenia Planu. Wykonawca nie może uwzględnić uwagi z racji na niemożność potwierdzenia stanowiska. Autor nie wykazuje źródła danych. Na obecnym etapie tworzenia PUL możliwym działaniem jest przekazanie danych nt stanowiska do nadleśnictwa które po zweryfikowaniu informacji w terenie może ją umieścić w bazie danych. Wykonawca nadmienia, że w adresie nie podano obrębu – w obu są wydzielenia o podanej numeracji.
9	Przenieść wyżej; powinien być w kategorii roślin naczyniowych; Uwaga dotyczy: „W tabeli pod opisem mszaki Poz. 28 Tojad dzióbaty”	Uwaga słuszna, błąd techniczny, poprawiono.
10	Nie jest prawdą, że w obszarze N. Czerwony Dwór jedynym gatunkiem z rodzaju <i>Cetrelia</i> , który może tu występować, jest nibypłucnik wątpliwy <i>C. olivetorum</i> . W „Raporcie z wykonania projektu: Wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej do powiększenia rezerwatu przyrody „Borki” w Puszczy Boreckiej” z 2011 r. autorstwa A.Zalewskiej, J. Duriasz, R. Szymczyka i P. Dynowskiego wymieniono 3 gatunki nibypłucnika zinwentaryzowane w Puszczy Boreckiej, czyli także <i>C. cetrarioides</i> i <i>C. monachorum</i> .	Przytoczone w POP dane pochodzą z cytowanej publikacji Zalewska A. 2012: <i>Ecology of lichens of the Puszcza Borecka Forest (NE Poland)</i> . W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences. – gdzie z obszaru Ndl. Czerwony Dwór podano tylko <i>C. olivetorum</i> .
11	Na zasadzie kopiuj-wklej formułuje się błędną informację, jakoby to N. Pomorze wprowadziło cisa w odnowieniu w leśnictwie Rogonie <u>Uwaga dotyczy:</u> „Nadleśnictwo Pomorze w ramach „Programu ochrony i restytucji cisa pospolitego (<i>Taxus baccata</i>) w Polsce”	Błąd pisarski – poprawiono.
12	Nie można ograniczać liczby gatunków tak arbitralnym stwierdzeniem. Z całą pewnością jest ich tu więcej. Z ptaków można wymienić chociażby (na chybił trafił): kanię czarną, nura czarnoszyjowego, pliszkę żółtą, myszołowa włochatego, rybitwę rzeczną (stałe lęgowa), sóweczkę, <u>Uwaga dotyczy:</u> „W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Czerwony Dwór może występować 206 gatunki zwierząt objętych prawną ochroną, w tym:”	Zmieniono zapis na postać: „W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Czerwony Dwór stwierdzono co najmniej 206 gatunków zwierząt objętych prawną ochroną, w tym:”
13	Populacja dzięcioła białostrzykowego jest raczej niezależna od okresu lęgowego, ponieważ gatunek należy do ptaków osiadłych. Podobnie jest z innymi wymienionymi niżej gatunkami dzięciołów. Sformułowanie „w okresie lęgowym” należy odnieść do: bociana czarnego, orlika krzykliwego, muchołówki, rybołowa i żurawia. Obecnie populacja dzięcioła białostrzykowego w Puszczy Boreckiej z pewnością nie przekracza 10% populacji krajowej <u>Uwaga dotyczy:</u> „W okresie lęgowym obszar zasiedla powyżej 10% populacji krajowej dzięcioła białostrzykowego <i>Dendrocopos leucotos</i> ”	Informacja pochodzi z aktualnego SDF PLB280006 Puszcza Borecka. Być może nieprecyzyjna, ale jest to najaktualniejsza opublikowana informacja nt. gatunku w Puszczy Boreckiej.
14	W ostoi udokumentowano występowanie zwierząt „naturowych”: - czerwończyk nieparek [...] <u>Uwaga dotyczy:</u> „Ostoja Borecka jest ważnym miejscem występowania fauny leśnej z wilkiem <i>Canis lupus</i> i żubrem <i>Bison bonasus</i> . Ogółem stwierdzono występowanie 7 gatunków zwierząt i 4 gatunki roślin z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG.”	Skorygowano zapis w oparciu o aktualny SDF ostoi do formy: „Ogółem stwierdzono występowanie 10 gatunków zwierząt i 5 gatunków roślin z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG, z których za przedmioty ochrony uznano odpowiednio 5 gatunków zwierząt (mopek <i>Barbastella barbastellus</i> , żubr, wilk, bóbr <i>Castor fiber</i> i wydra <i>Lutra lutra</i>) i 3 rośliny (rzepik

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
		szczeciniasty <i>Agrimonia pilosa</i> , widłoząb zielony <i>Dicranum viride</i> i lipiennik Loesela <i>Liparis loeseli</i> .”
15	Odnożyca jesionowa i brodacza kępkowa nie są gatunkami strefowymi	Błąd techniczny – poprawiono.
16	Wyrażenie bagna jest bardzo pojemne. Dla potrzeb ochrony przyrody należałoby precyzować, o jakie siedliska chodzi. Zasadne byłoby dokonanie jakiegoś zgrubnego choćby podziału.	„Bagno” – w ujęciu taksacyjnym nie odnosi się do „mokradeł”, ale jest to rodzaj użytku gruntowego wynikający z ewidencji. Celem uściślenia pojęcia uszczegółowiono opis w odpowiednim podrozdziale (3.4.1) w POP: „Należy nadmienić, że nie wszystkie ww. wydzielania stanowią szeroko rozumiane mokradła. Niekiedy do rodzaju powierzchni „Bagno” zostały włączone inne grunty zaklasyfikowane ewidencyjnie jako nieużytki de facto stanowiąc np. łąki czy pastwiska. Spowodowane jest to brakiem właściwych rodzajów powierzchni w bazie SILP, a co za tym idzie w bazie programu Taksator. Nazewnictwo nie wpływa jednak zarówno na planowanie urządzeniowe (a w zasadzie jego brak) jak i zalecenia odnośnie ochrony przyrody.”
17	Na mapie zaznaczono jako bagno łąkę w leśnictwie Dunajki wydzielanie 128d. Jest to jedna z największych łąk w Puszczy Boreckiej o powierzchni 15,55 ha, b	Odpowiedź jw.
18	Potrzebne zobrazowanie na mapie, którego brak. Uwaga dotyczy: „Zarówno lokalni przyrodnicy jak i specjaliści z wąskich dziedzin nauk przyrodniczych wykazali szereg drzewostanów cennych w z dużym zagęszczeniem gatunków rzadkich i chronionych zwierząt, roślin i grzybów typowych dla lasów o charakterze naturalnym .”	Odpowiedź analogiczna jak w wyżej umieszczonej uwadze. Wykonawca nie został zobligowany do wyznaczenia takich lasów, nie ma do tego jednoznacznej, umocowanej w prawie metodyki. Tekst z POP ma charakter publicystyczny i stwierdza fakt obecności gatunków, nie rozstrzyga zaś gdzie jest granica takich lasów.
19	Nie uwzględniono tu innych źródeł hałasu, które są obecne na terenie Nadleśnictwa i muszą być dobrze znane służbom leśnym. W obrębach hodowlanych na stawach, m. in. koło Leśnego Zakątka, Zamościa instalowane są urządzenia do płoszenia ptaków rybożernych. Urządzenia te generują ogromny hałas (huk wystrzałów słychać z odległości kilku kilometrów), przez wiele tygodni w roku, w okresie lęgowym ptaków. Płoszą, oczywiście, niewybiórczo wszystkie inne ptaki i ssaki.	Umieszczono informację w POP w rozdziale 7.4.4. Należy jednak nadmienić, że nie ma ona żadnego znaczenia przy planowaniu urządzeniowym.
20	Dane z tabeli wskazują, że wywroty, złomy oraz posusz stanowią bardzo znaczący udział w pozyskaniu. Tylko w ostatnich trzech latach było to 65 tys. m3 drewna. Następuje z tego tytułu stały ubytek drewna w lesie (poza planem, jaki dopuszcza PUL), który nie jest w żaden sposób rekompensowany w ekosystemie. [...]	Użytkowanie przygodne nie jest przedmiotem PUL. Ilość i rozmieszczenie użytków przygodnych zależna jest od doraźnych potrzeb zachodzących w nadleśnictwie, wynika m.in. z konieczności zapewniania bezpieczeństwa publicznego oraz ochrony ekosystemów przed szkodnikami.
21	Dziwnie brzmią te słowa w Programie Ochrony Przyrody, gdzie zwierzęta, naturalny składnik ekosystemu leśnego, traktuje się jak obcy, prawie inwazyjny gatunek. Można też zadać pytanie, o jakich „łowiskach” mówimy w tym ekosystemie? <u>Uwaga dotyczy:</u> „7.6.4. Nadmierne występowanie zwierząt roślinożernych Szkody powodowane przez zwierzynę stanowią problem w utrzymaniu dobrej jakości upraw i młodników w nadleśnictwie. Liczne	Wskazane w propozycji uzupełnienie „zwierzęta płowe” wskazuje, że piszący świadomy był skrótu myślowego stąd brak zrozumienia oskarżenia o traktowanie zwierząt jako „gatunków inwazyjnych”. Tym niemniej uzupełniono opis o „płową”. Poprawiono także „łowisk” na „żerowisk”: „Szkody powodowane przez zwierzynę płową stanowią problem w utrzymaniu dobrej jakości upraw i młodników w nadleśnictwie. Liczne

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	<p>badania wykazały, że przy dużym przegęszczeniu łowisk, żadne zabezpieczające środki techniczne nie są skuteczne.”</p> <p><u>Proponowany zapis:</u></p> <p>„Szkody powodowane przez zwierzęta płowe stanowią problem w utrzymaniu dobrej jakości upraw i młodników w nadleśnictwie. Liczne badania wykazały, że przy dużym przegęszczeniu łowisk, żadne zabezpieczające środki techniczne nie są skuteczne. „</p>	<p>badania wykazały, że przy dużym przegęszczeniu żerowisk, żadne zabezpieczające środki techniczne nie są skuteczne”</p>
22	<p>Zaliczanie szakala złocistego do grupy zwierząt zagrażających środowisku przyrodniczemu wydaje się sporym nadużyciem (podobnie, jak błędna była decyzja o wpisaniu go na listę zwierząt łownych). Nie jest to gatunek introdukowany, ale pojawił się naturalnie i spontanicznie, migrując na tereny Polski (nie inaczej, jak zając). Brak jest jakichkolwiek przesłanek, by przypisywać mu rolę szkodnika. Nieporównywalnie większe zagrożenie stwarzają dziczyne psy i koty. Gatunek jest tu opisany z perspektywy gospodarki łowieckiej, co nie powinno mieć miejsca w POP.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona. W cytowanym fragmencie z rozdziału 7.6.6 przypadek szakala został przedstawiony szczególnie, z naciskiem na brak aktualnie danych nt. zagrożeń. Co do meritum ws. psów i kotów wykonawca zgadza się, niemniej nie ma jeszcze szerokiej literatury, w szczególności metod postępowania z tymi zagrożeniami, stąd na tę chwilę zostały pominięte.</p>
23	<p>Modrzew europejski nie powinien być sadzony na siedliskach grądu subkontynentalnego 9170-2, gdyż jego obecność może prowadzić do degeneracji, a przynajmniej zniekształcenia fitocenozy.</p>	<p>Modrzew europejski w PUL nie jest planowany w składach odnowień na siedliskach przyrodniczych, jedynie na siedlisku leśnym (TSL) na gruntach porolnych gdzie nie ma siedliska przyrodniczego.</p>
24	<p>Należy pamiętać, że często zakaz niszczenia siedlisk chronionych roślin, grzybów, zwierząt będzie dotyczył także wykonywania czynności związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki leśnej i to wobec gatunków, które w wykazach nie mają oznaczenia, iż odstępstwo od zakazu ich nie dotyczy. Będzie tak w przypadku, gdy wiemy, że populacja gatunku chronionego jest nieliczna, albo mamy niedostateczne rozpoznanie na ten temat.</p> <p>Zapisy w Ustawie o ochronie przyrody mówią wyraźnie:</p> <p>2. W stosunku do gatunków roślin lub grzybów objętych ochroną gatunkową mogą być wprowadzone, w przypadku braku rozwiązań alternatywnych <u>i jeżeli nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków roślin lub grzybów</u>, odstępstwa od zakazów</p> <p>2. W stosunku do gatunków zwierząt objętych ochroną gatunkową mogą być wprowadzone, w przypadku braku rozwiązań alternatywnych <u>i jeżeli nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków zwierząt</u>, odstępstwa od zakazów.</p> <p>Jednym zdaniem przy nielicznej populacji zniszczenie pojedynczego nawet stanowiska będzie skutkować tym, że powstanie szkoda, która nie zapewni zachowania właściwego stanu populacji. Tak z pewnością może być w przypadku dzięcioła trójpalczastego, tarczynki dziurkowanej, wynurta lśniącego, wełnianki delikatnej czy innych. Na terenie Puszczy Boreckiej wyginęło w przeciągu ostatnich 100-150 lat wiele gatunków. Można to prześledzić porównując niemieckie źródła danych z obecnymi.</p>	<p>Wykonawca zdaje sobie sprawę z konieczności ochrony stanowisk zagrożonych gatunków. Niemniej w obecnym stanie prawnym nie jest możliwe szczególne potraktowanie gatunków „rzadkich” np. na obszarze nadleśnictwa. Brak jest recenzowanych opracowań zarówno dla obszaru (np. flory Puszczy Boreckiej) czy chociażby Czerwonek Księgi Gatunków Zagrożonych dla województwa warmińsko-mazurskiego, w których wskazano by potrzebę szczególnego podejścia do określonych gatunków. Wykonawca zwraca jednak uwagę na możliwość ustalenia z nadleśnictwem szczególnego podejścia do danego stanowiska na etapie wykonania zabiegów.</p>
25	<p>Nie powinno się wprowadzać takiego ogólnego zalecenia, jak „<i>utrzymanie niewielkiego dostępu światła do dna lasu</i>”. Istnieje grupa gatunków żywnych siedlisk leśnych, np. niektóre mszaki, jak jeżolist zwyczajny, widłoząb zielony, miechera pierzasta, które nie tolerują zmian siedliskowych, w szczególności zmiany mikroklimatu związanego z rozluźnieniem drzewostanu. Dla nich wykonanie zapisanych zaleceń związanych z dostępem światła do dna lasu, może zaszkodzić. Kępy</p>	<p>Uwaga słuszna, wprowadzono modyfikację zapisu:</p> <p>„Zalecenia dla grupy leśnych gatunków siedlisk żywnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ochrona stanowisk przed zniszczeniem podczas prac leśnych; - działania ochronne i gospodarcze należy każdorazowo prowadzić w oparciu o wiedzę z zakresu wymagań ekologicznych gatunku chronionego;

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	<p>starodrzewów pozwolą co najwyżej przedłużyć trochę ich żywot na zasiedlonych drzewach, ale nie są trwałym elementem ich siedliska. Miechery, jeżolist i inne stenotopowe gatunki o podobnych wymaganiach ekologicznych, szybko giną na tych drzewach w kępach, które mają małą powierzchnię. Tym nie mniej jak najbardziej zasadne jest ich tworzenie i utrzymywanie jak najdłużej w lesie, bo będą stanowiły niewątpliwie właściwe siedliska dla innych, mniej wrażliwych gatunków.</p> <p><u>Uwaga dotyczy:</u> „Zalecenia dla grupy leśnych gatunków siedlisk żyźnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ochrona stanowisk przed zniszczeniem podczas prac leśnych, - utrzymanie niewielkiego dostępu światła do dna lasu, - pozostawianie kęp starodrzewów na zrębach.” 	- pozostawianie kęp starodrzewów na zrębach.”
26	<p>Propozycje względem siedliska gatunku:</p> <p>Należy stworzyć strefę ochronną o promieniu minimalnym 50 m wokół stanowiska i nie prowadzić tam prac gospodarczych</p> <p><u>Uwaga dotyczy:</u> „W stosunku do widłozęba zielonego zaleca się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w bezpośrednim sąsiedztwie stanowiska unikać prac gospodarczych powodujących zmiany stosunków świetlnych.” 	Uwaga nieuwzględniona. Tworzenie stref dla widłozęba zielonego nie mam umocowania na gruncie polskiego prawa.
27	<p>Zalecenie przypuszczalnie przepisane z POP dla innego nadleśnictwa i innej ostoi, gdzie występuje motyl szlaczkoń szafaraniec, dla którego rośliną pokarmową jest szczodrzeniec. W obszarze nadleśnictwa Czerwony Dwór, póki co, nie stwierdzono tego gatunku, więc zalecenie takiego użytkowania siedliska pod kątem jego ochrony jest bezzasadne. Dla ochrony występującego tu naturalnego czerwonoćczyka nieparka zalecenia podano w kolumnie obok.</p> <p><u>Uwaga dotyczy:</u> „W stosunku do siedlisk motyli dziennych (np. czerwonoćczyka nieparka) zaleca się: [...]”</p>	<p>Uwaga uwzględniona. Zapis zmodyfikowano:</p> <p><u>„W stosunku do siedlisk motyli dziennych (np. czerwonoćczyka nieparka) zaleca się:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • w miarę możliwości prowadzić ekstensywną gospodarkę na podmokłych łąkach i nie dopuszczać do ich zarastania; • utrzymywanie śródpolnych i śródleśnych oczek wodnych, na obrzeżach których rosną gatunki szczawiu będące roślinami pokarmowymi gąsienic.”
28	<p>Rzepik szczeciniasty, przynajmniej w obszarze Puszczy Boreckiej, jest rośliną niezagrożoną. Jego populacja liczy setki stanowisk. Nie wymaga podejmowania specjalnych zabiegów ochronnych. Rośnie na i przy większości dróg leśnych oraz, szczególnie chętnie, na szlakach zrywkowych.</p> <p><u>Uwaga dotyczy:</u> „W stosunku do rzepika szczeciniastego zaleca się: [...]”</p>	<p>Uwaga uwzględniona. Zapis zmodyfikowano:</p> <p><u>„W stosunku do rzepika szczeciniastego zaleca się:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • utrzymywania widnych skrajów lasu, mozaik lasu, zarośli i muraw, a także szerokich, nie zarastających pasów poboczy leśnych dróg; • na stanowiskach intensywnie zarastających wycinanie i wyrwanie drzew i krzewów na stanowiskach oraz wykaszanie ekspansywnej roślinności zielonej wraz z usunięciem biomasy.”
29	<p>Wycinanie drzew i krzewów w strefach ostoi gatunków objętych ochroną strefową może mieć miejsce tylko po uzyskaniu zezwolenia wojewody, w tym przypadku jego organu, jakim jest dyrektor RDOŚ. Jasno i klarownie taka wykładnia prawa wyłożona jest w opinii prof. prawa środowiskowego Wojciecha Radeckiego w 10. numerze czasopisma AURA z 2006 roku.</p> <p><u>Uwaga dotyczy:</u> „ W stosunku do ptaków szponiastych oraz ptaków budujących duże i łatwe do zlokalizowania gniazda zaleca się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • niestosowanie rębni zupełnych (przy dopuszczeniu rębni gniazdowych, stopniowych i przerębowych) w istniejących strefach ochrony okresowej oraz pozostawianie w nich drzew nadających się do założenia gniazd” 	<p>Uwaga częściowo uwzględniona. Artykuły w czasopiśmie popularnonaukowym nie stanowią wykładni prawa. Wykonawca oczywiście zgadza się, że wykonywanie jakichkolwiek prac w okresie aktywności strefy możliwe jest tylko po uzyskaniu zgody RDOŚ, natomiast nie jest to wymagane poza okresem ochronnym.</p> <p>Zmodyfikowany zapis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • niestosowanie rębni zupełnych (przy dopuszczeniu rębni gniazdowych, stopniowych i przerębowych, oraz w wyjątkowych przypadkach) w istniejących strefach ochrony okresowej

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
		oraz pozostawianie w nich drzew nadających się do założenia gniazd – o pracach w strefach ochrony okresowej poza okresem ochronnym należy poinformować RDOŚ, prace w okresie ochronnym możliwe tylko po uzyskaniu zgody RDOŚ;
30	Pozostawianie jedynie drzew z istniejącymi już dziuplami to trochę mało, wobec potrzeb gatunków wykorzystujących dziuple „W stosunku do ptaków gnieźdzących się w dziuplach (dzięcioły i inne) zaleca się: • pozostawianie podczas wykonywania zabiegów drzew dziuplastych, z dziuplami wykutymi i naturalnymi (nie dotyczy drzew stwarzających zagrożenie dla ludzi, np. przy drogach) ”	Uwaga słuszna, dodano zapis: „oraz drzew biocenotycznych: martwych, zamierających, takich, w których ptaki chętnie kują (osika), bądź wykorzystują naturalne dziuple (grab).
31	Zalecenie wyłączenia zabiegów hodowlanych jedynie na płazowinach sugeruje, jakoby gatunek szczególnie chętnie w nich się gnieździł i wykorzystywał jako bazę, co nie jest prawdą <u>Uwaga dotyczy:</u> „W odniesieniu do siedlisk dzięcioła średniego zalecenia jak dla dziuplaków, ponadto: [...]” <u>Proponowane zalecenie:</u> „wyłączenie z zabiegów hodowlanych i cięć uprzątających drzewostanów liściastych (OI, OII, Lw) w wieku 80 lat i starszych w okresie lęgowym: 1 kwietnia - 10 lipca”	Uwaga nieuwzględniona. Na KZP nie ustalono całkowitego wyłączenia z zabiegów drzewostanów olszowych na siedliskach wilgotnych, co nie zmienia faktu, że w PUL mocno ograniczono zabiegi na tych siedliskach w stosunku do potrzeb hodowlanych.
32	Dzięcioł trójpalczasty jest jednym z najsilniej zagrożonych na terenie ostoi Puszcza Borecka gatunków ptaków, które są jednocześnie w niej przedmiotem ochrony. Dla zatrzymania niekorzystnego trendu spadkowego populacji należałoby dążyć do poprawy jakości siedlisk. Zgodnie z wytycznymi zawartymi w Poradniku ochrony siedlisk i gatunków właściwym sposobem ochrony jest wyznaczenie odpowiednio rozległych płatów (100-200ha) starych świerczyn lub powierzchni starodrzewów ze znacznym udziałem świerka, najlepiej na siedliskach podmokłych, gdzie ograniczone będą do minimum zbiegi sanitarne. W praktyce bardzo korzystne dla tego gatunku byłoby wyłączenie z gospodarowania wszystkich płatów świerczyn i innych lasów podmokłych na torfie. Uwaga dotyczy: „W odniesieniu do siedlisk dzięcioła trójpalczastego zalecenia jak dla dziuplaków, ponadto: • wyłączenie z użytkowania drzewostanów na siedliskach Bb (91D0). ” Proponowane zalecenie: „ wyłączenie z użytkowania drzewostanów na siedliskach Bb (91D0), BMB (91D0 – 5), LMb ”	Uwaga nieuwzględniona. Co do istoty wykonawca zgadza się do idei wyłączenia z użytkowania rzeczywistych płatów dobrze zachowanych świerczyn na siedliskach bagiennych. Niestety występują duże błędy w diagnozach w PZO na co zwrócił uwagę RDOŚ w obwieszczeniu z dnia 29 września 2023 r. (znak: WOPN.6320.9.2023.AB). Należy zatem poczekać na ostateczne rozstrzygnięcia RDOŚ ws. weryfikacji PZO i diagnoz poszczególnych płatów oraz zadania ochronne dla nich przypisane. Aktualnie w bazie taksatora funkcjonuje liczne pozycje np. borów mieszanych wilgotnych (BMW) z wpisanym do bazy siedliskiem 91D0 – zabieg w tym przypadku winien być wykonany. PZO jako dokument nadrzędny narzuci nadleśnictwu działania w płatach siedlisk N2000.
33	Oba gatunki muchołówek gniazdują głównie w grabach, zatem zalecenie pozostawiania dla nich drzew dziuplastych o miękkim drewnie nie ma uzasadnienia. <u>Uwaga dotyczy:</u> „W stosunku do siedlisk muchołówki małej oraz muchołówki białoszyjej zaleca się:”;	Uwaga uwzględniona. Poprawiony tekst „pozostawianie podczas wykonywania zabiegów drzew dziuplastych, z dziuplami wykutymi i naturalnymi, w szczególności grabów (nie dotyczy drzew stwarzających zagrożenie dla ludzi, np. przy drogach), ”
34	O ile samo pozostawienie na zrębach kęp starodrzewów o powierzchni nie mniej niż 6 arów i grupowanie pozostawianych kęp z sąsiednich powierzchni zrębowych w celu utworzenia jednej większej kępy starodrzewu jest jak najbardziej zasadne, o tyle nie ma ono większego znaczenia dla muchołówek białoszyjej i małej, które gniazdują wśród zwartych drzewostanów, a unikają rozczłonkowanych wskutek rębni, w tym kęp pozostawionych na zrębach.	Uwaga uwzględniona. Zalecenie usunięto.

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	<p><u>Uwaga dotyczy:</u> „W stosunku do siedlisk muchotłówki małej oraz muchotłówki białoszywej zaleca się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ... • pozostawienie na zrębach kęp starodrzewów o powierzchni nie mniej niż 6 arów i grupowanie pozostawianych kęp z sąsiednich powierzchni zrębowych w celu utworzenia jednej większej kępy starodrzewu,” 	
35	<p>Pozostawianie biomasy na koszonych łąkach w krótkim czasie prowadzi do ich degeneracji. Różnorodna flora, zapewniająca żubrom odpowiedni zestaw wykorzystywanych przez nie roślin, szybko zastępowana zostaje przez kilka ekspansywnych azotolubnych gatunków (pokrzywa, trybula leśna, ...), które zubożają siedliska i bazę pokarmową tych ssaków.</p> <p>Uwaga dotyczy: „W stosunku do żubra zaleca się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • odtwarzanie i ochrona poprzez regularne koszenie (raz w roku) śródleśnych łąk i innych otwartych przestrzeni w lesie, [...]” 	<p>Uwaga uwzględniona: Zmieniony zapis:</p> <p>„odtworzenie i ochrona poprzez regularne koszenie (raz w roku) śródleśnych łąk i innych otwartych przestrzeni w lesie oraz usuwanie z nich biomasy”</p>
36	<p>Ochrona gatunków wymienionych w Załączniku IV Dyrektywy Siedliskowej jest nie mniej ważnym zadaniem, niż wymienionych w Załącznikach II DS i I DP.</p> <p>Uwaga dotyczy: „W okresie obowiązywania Planu mogą zostać ujawnione nowe stanowiska roślin i zwierząt z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej i I Dyrektywy Ptasiej oraz stanowiska gatunków nienotowanych wcześniej.”</p> <p>Uwaga dotyczy: „W okresie obowiązywania Planu mogą zostać ujawnione nowe stanowiska roślin i zwierząt z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej i I Dyrektywy Ptasiej oraz stanowiska gatunków nienotowanych wcześniej. „</p>	<p>Uwagę uwzględniono. Zmieniony zapis:</p> <p>„W okresie obowiązywania Planu mogą zostać ujawnione nowe stanowiska roślin i zwierząt z Załącznika II i IV Dyrektywy Siedliskowej oraz I Dyrektywy Ptasiej oraz stanowiska gatunków nienotowanych wcześniej. „</p>
37	<p>Zgodnie z wytycznymi zawartymi w poradniku ochrony siedlisk i gatunków dla siedliska 91D0-5 (Sphagno girgensohnii-Piceetum) [str. 197] właściwym sposobem ochrony jest wyłączenie go z gospodarowania: „Zaleca się, żeby, podobnie, jak to uczyniono w stosunku do większych naturalnych kompleksów leśnych (Puszcza Białowieska), konsekwentnie odstępować od użytkowania rębego wszystkich lasów na torfach, w tym świerczyn bagiennych”.</p> <p>„wstrzymywanie się od ingerencji i tolerancji dla lokalnego rozpadu drzewostanu świerkowego, co w dłuższej skali czasowej umożliwia regenerację ekosystemu bagiennego. W rezerwatach przyrody, a tak e w borach i lasach bagiennych, w których świerk jest tylko domieszką , należy sugerować raczej podejście bierne. Nawet w prawie jednogatunkowych świerczynach bagiennych zniszczenie świerkowego drzewostanu przez kornika zwykle nie oznacza zaniku siedliska przyrodniczego, a jest początkiem procesów regeneracji; najważniejsze jest przy tym, że zachowany jest bagienny charakter siedliska. Zwalczanie kornika może spowodować w świerczynach bagiennych więcej zniszczeń , niż sama jego gradacja. Dla sosnowych borów bagiennych w północno-wschodniej Polsce naturalne mogą być wieloletnie fluktuacje udziału świerka, nie należy niepokoić się więc jego wypadaniem.”</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona. Co do istoty wykonawca zgadza się do idei wyłączenia z użytkowania rzeczywistych płatów dobrze zachowanych świerczyn na siedliskach bagiennych. Niestety występują duże błędy w diagnozach w PZO na co zwrócił uwagę RDOŚ w obwieszczeniu z dnia 29 września 2023 r. (znak: WOPN.6320.9.2023.AB). Należy zatem poczekać na ostateczne rozstrzygnięcia RDOŚ ws. weryfikacji PZO i diagnoz poszczególnych płatów oraz zadania ochronne dla nich przypisane. PZO jako dokument nadrzędny narzuci nadleśnictwu działania w płatach siedlisk N2000.</p>
38	<p>Podczas przebudowy ześwierczonych i spinetyzowanych grądów warto robić to rozważnie, by nie „wylać dziecka z kąpielą”. Chodzi o to, by usuwać selektywnie niepożądane gatunki, a pozwalać rosnąć drzewom liściastym, które przejmować będą coraz bardziej ważną rolę, także w sekwestracji dwutlenku węgla. Dlatego proponujemy wykonanie tego działania poprzez</p>	<p>Uwaga uwzględniona częściowo. Skorygowany zapis: „Doprowadzenie siedlisk Lśw i Lw, zniekształconych obecnością gatunków iglastych, do stanu właściwego poprzez ukierunkowane trzebieże oraz prowadzenia cięć odnowieniowych w ramach rębni.”</p>

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	<p>selektywne wycinki drzew w ramach trzebieży oraz rębni ciągłej V. Jest to tym bardziej zasadne, że jak napisano w POP: „należy dążyć do tworzenia struktury wielopiętrowej i wielogeneracyjnej, z obecnością piętra grabowego.”</p> <p>Uwaga dotyczy: „9170 Grąd subkontynentalny (Tilio-Carpinetum) Doprowadzenie siedlisk Lśw i Lw, zniekształconych obecnością gatunków iglastych, do stanu właściwego poprzez prowadzenia cięć odnowieniowych w ramach rębni.”</p>	<p>Proponowana rębnia V nie była uwzględniona w KZP, natomiast może zostać wprowadzona przez nadleśnictwo na etapie użytkowania.</p>
39	<p>Zarówno sformułowanie „do 50m”, jak też „powodujących istotne zmiany stosunków świetlnych” daje pole do nadużyć i dowolnej interpretacji. Zalecenia powinny być precyzyjne, zgodne z opiniami ekspertów, którzy w opinii dotyczącej wymienionych mchów piszą:</p> <p>- „...choć nie są objęte oficjalnym nakazem wyznaczania stref ochronnych, to aby zabezpieczyć ich stanowiska konieczne jest wyznaczenie takich stref ...”,</p> <p>- „... aby uniknąć efektu krawędzi i wpływu zmian siedliskowych na stanowiska tego typu epifitów konieczne jest wyznaczenie strefy buforowej o promieniu co najmniej 50-100 m wokół drzewa zasiedlonego.”</p> <p>Wymienione gatunki są wskaźnikami lasów naturalnych, które zgodnie z Ustawą o lasach powinny podlegać szczególnej ochronie.</p> <p>Jeśli chcemy rzeczywiście chronić te gatunki, to stosujemy się do zaleceń eksperckich, które wyraźnie określają wymagania odnośnie siedliska. Pogorszenie parametrów stanu siedliska w tym przypadku grądu 9170-2, oraz łęgu 91E0-3) jest wbrew wytycznym Dyrektywy Siedliskowej.</p> <p>Wymienione obok gatunki rozmieszczone są bardzo nierównomiernie na obszarze Puszczy Boreckiej. Stanowiska spotyka się przede wszystkim we fragmentach leśnych o charakterze naturalnym. Jak to wyżej napisano, powinny być one szczególnie chronione. Gdzie indziej, na zdecydowanej większości obszaru zarządzanego przez Nadleśnictwo, ich brak i można prowadzić normalną gospodarkę leśną.</p> <p><u>Uwaga dotyczy:</u></p> <p>„Zalecenia w stosunku do rzadkich epifitów nadrzewnych (jeżolist zwyczajny, widłoząb zielony, zrostniczek skalny, miechera pierzasta i spłaszczone) oraz stanowisk granicznika płucnika i puchlinki ząbkowanej nie objętych ochroną strefową:”</p> <p><u>Proponowane zalecenie:</u> „w bezpośrednim sąsiedztwie oraz otoczeniu drzewa ze stanowiskiem epifitu (co najmniej 50 metrów od stanowiska) nie prowadzić prac gospodarczych lub ograniczyć je do niezbędnych cięć sanitarnych, bądź eliminujących bezpośrednie zagrożenie bezpieczeństwa (np. przy użytkowanych intensywnie drogach)”</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona. Dokumentacja PUL powstała w oparciu o aktualne prawo które nie nakazuje tworzenie stref ochrony dla wskazanych gatunków. Nadmienić należy, że duża część wydzielen z zagęszczeniem ww. gatunków została wyłączona z użytkowania.</p>
40	<p>Ten bufor powinien być stale obecny, by cały układ ekologiczny poprawnie funkcjonował</p> <p><u>Uwaga dotyczy:</u></p> <p>„Wytyczne do regulacji użytkowania oraz wykonywania prac leśnych:</p> <p>- ...</p> <p>- wyłączenie z użytkowania rębnych kęp starodrzewów, tworzących bufor wokół śródleśnych bagien, źródlisk, torfowisk, jezior, rzek i innych cieków (minimum jedna wysokość drzewostanu)”</p> <p><u>Proponowane zalecenie:</u></p> <p>„Wytyczne do regulacji użytkowania oraz wykonywania prac leśnych:</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona. Drzewostan w proponowanym zapisie nie stanowi mierzalnej powierzchni. Szczegółowe, mierzalne odległości buforów określone są w rozporządzeniu nt. dobrych praktyk w leśnictwie i tych wartości zobowiązane są trzymać służby nadleśnictwa.</p>

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	- ... - wyłączenie z cięć rębnych drzewostanów tworzących bufor wokół śródleśnych bagien, źródlisk, torfowisk, jezior, rzek i innych cieków (minimum jedna wysokość drzewostanu) „	
41	<u>Uwaga dotyczy:</u> „Wytyczne do regulacji użytkowania oraz wykonywania prac leśnych: - ... - pozostawienie do naturalnej śmierci i całkowitej mineralizacji pojedynczych drzew na siedliskach przyrodniczych 9170, 91D0, 91E0, 91F0” <u>Proponowany zapis:</u> „Wytyczne do regulacji użytkowania oraz wykonywania prac leśnych: - ... - pozostawienie do naturalnej śmierci i całkowitej mineralizacji na siedliskach przyrodniczych 9170, 91D0, 91E0, 91F0, części drzew w wymiarze ilościowym i zgodnie z wytycznymi opartymi na wynikach badań naukowych”	Uwaga nieuwzględniona. Nie ma jednoznacznych wskazań nt. pożądanej ilości martwego drewna w ekosystemach leśnych.
42	Brak w wykazie <u>Uwaga dotyczy:</u> Parmelia submontana (tarczownica pogięta) - oddz. 61d	Uwaga nieuwzględniona. Stanowisko nie było znane do tej pory wykonawcy. Wykonawca nie może uwzględnić uwagi z racji na niemożność potwierdzenia stanowiska. Autor nie wykazuje źródła danych. Na obecnym etapie tworzenia PUL możliwym działaniem jest przekazanie danych nt. stanowiska do nadleśnictwa które po zweryfikowaniu informacji w terenie może ją umieścić w bazie danych. Wykonawca nadmienia, że w adresie nie podano obrębu – w obu są wydzielienia o podanej numeracji. Jedyne stanowisko uwzględnione w opracowaniu znajduje się w wydzieleniu: 01-07-1-06-214-c-00.
43	Wydzielenie 128d jest łąką z całym zestawem typowych roślin łąkowych. Znajduje się tutaj najliczniejsza w Puszczy Boreckiej populacja wielosiłu błękitnego <i>Polemonium caeruleum</i> . <u>Uwaga dotyczy:</u> „Pozycja 70 Wydzielenie: 01-07-1-03-128 -d -00 Klasyfikacja siedliska: BAGNO Powierzchnia: 15,55 ha ”	„Bagno” – w ujęciu taksacyjnym jest to rodzaj użytku gruntowego wynikający z ewidencji. Celem uściślenia pojęcia uszczegółowiono opis w odpowiednim podrozdziale (3.4.1) w POP. Należy nadmienić, że typ użytku na gruncie nieleśnym nie ma najmniejszego znaczenia przy planowaniu w PUL – grunty nieleśne nie są przedmiotem planowania.
44	Wydzielenie 203c jest jednym z najcenniejszych w nadleśnictwie. Zlokalizowano tu wiele stanowisk bardzo cennych roślin, w tym wskaźników lasów naturalnych: puchlinka ząbkowata, granicznik płucnik, miechera pierzasta, miechera spłaszczona, gładysz paprociowaty, rokiety cyprysowatej formy nitkowatej, pismaczek zielony, Gatunki te wskazują na naturalny fragment lasu, który z definicji powinien być szczególnie chroniony. Wnioskujemy o przeniesienie do gospodarstwa specjalnego i wyłączenie z gospodarowania. <u>Uwaga dotyczy:</u> „392 01-07-1-06-202 -h -00 D-STAN 1,05	Uwaga nieuwzględniona. Dotyczy wykazu drzewostanów bez zabiegów gospodarczych. W przytoczonym wydzieleniu o zaktualizowanej powierzchni 9,99 ha zaplanowano wyłącznie zabieg trzebieży wczesnej (TW) na powierzchni 0,34 ha w kępie z 27-letnim drzewostanem grabowo-brzozowo-dębowo-olszowo-lipowym.

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	393 01-07-1-06-203 -b -00 D-STAN 1,62" <u>Propanowe:</u> Dodać wydzielanie: 01-07-1-06-203 -c -00	
45	Ochrona zbiorników wodnych winna polegać m. in. na pozostawianiu odpowiedniej szerokości stref buforowych w ich otoczeniu. Można skutecznie pozbawić jeziora tego buforu nie tylko za sprawą zrębów zupełnych, ale też wykonując rębnie złożone, czego bulwersujące przykłady mieliśmy m.in. w Nadleśnictwie Giżycko. Dlatego zasadny jest zapis, by wzdłuż brzegów zbiorników wodnych nie wykonywać cięć zupełnych <u>Uwaga dotyczy:</u> „Tabela: Zestawienie zadań z zakresu ochrony przyrody Wiersz 2: Siedliska wodne –jeziora eutroficzne 3150 Kolumna 4: Jest: „tworzenie wokół siedliska buforów ochronnych – zaniechanie zrębów zupełnych w bezpośrednim sąsiedztwie siedliska”. <u>Proponowany zapis:</u> Powinno być: „tworzenie wokół siedliska buforów ochronnych – zaniechanie cięć zupełnych w bezpośrednim sąsiedztwie siedliska”.	Uwaga nieuwzględniona. Odpowiednim pojęciem z punktu widzenia gospodarki leśnej jest „rębnia”. Wykonawca zwraca uwagę, że nazwa nie zmienia istoty rzeczy – należy pozostawiać bufor w bezpośrednim sąsiedztwie jezior.
Uwagi zgłoszone do POP przez Fundację Psubraty w piśmie z dnia 10.01.2024 r.		
1	Uwaga ogólna do Program Ochrony Przyrody. W Instrukcji Urządzania Lasu w § 110. 1. Czytamy, że „Program ochrony przyrody jest częścią planu urządzania lasu, zawierającą kompleksowy opis stanu przyrody oraz zadania z zakresu jej ochrony i metody ich realizacji.” Natomiast na stronie nr 15 w POP czytamy, że celami jego sporządzenia było: • zobrazowania bogactwa przyrodniczego lasów nadleśnictwa, • przedstawienia istniejących i potencjalnych zagrożeń ekosystemów leśnych oraz środowiska przyrodniczego, • ułatwienia prowadzenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych i w zgodzie z potrzebami społecznymi, • ulepszenia i rozwijania metod ochrony przyrody, • umożliwienia w przyszłości porównań i analiz zmian zachodzących w środowisku przyrodniczym. Nie wymieniono tu żadnych zadań z zakresu ochrony i metod realizacji zadań ochronnych. W dalszych rozdziałach wymieniane są jedynie ograniczenia w gospodarczych pracach leśnych. Należy więc dopisać w celach i rozwinąć ten podrozdział: • określenie zadań i metod ochrony cennych obiektów przyrodniczych na terenie Nadleśnictwa Czerwony Dwór oraz metody ewaluacji tej ochrony.	Uwaga ma charakter publicystyczny, nie merytoryczny. Odnosi się do „Wstępu” który tylko nakreśla zakres i tematykę dokumentu. Treść i tematyka dokumentu jest zgodna z IUL oraz przyjętą praktyką tworzenia Programów w lasach Regionalnej Dyrekcji w Białymstoku.
2	Wszystkie wytyczne nakreślone w PUL powinny być kategoryczne i jednoznaczne, nie dające się poddać interpretacjom. Przykładowo, zapisy „Nie powinno się” są niedopuszczalne, bo w praktyce nie da się ich w żaden sposób egzekwować. Jeśli od danego zalecenia są wyjątki, to należy je ściśle zdefiniować i opisać.	Wprost przeciwnie. POP nie jest dokumentem na miarę Planu Ochrony bądź Raportu oddziaływania na środowisko w których opisane są szczegółowe wytyczne dla każdej lokalizacji obiektu chronionego. Dokument PUL ma charakter „polityki, strategii, planu lub programu” nie zaś informacje w nim zawarte odnoszą się do szerszej zbioru niż poszczególne stanowisko.

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
		Natomiast nadleśnictwo zobligowane jest egzekwowania obostrzeń wynikających z dokumentów wyższej rangi niż PUL, tj. np. planów zadań ochronnych czy ustaw (np. o ochronie przyrody).
3	<p>Wnosimy o opracowanie wyraźnej instrukcji, jakie drzewa zostają uznane za biocenotyczne, jak również w jakich sytuacjach drzewa mogą być uznawane za „zagrożające bezpieczeństwu publicznemu”. Nasza praktyka pokazuje, że właściwie każde wyrwione lub złamane drzewo można tak zakwalifikować, tymczasem są to właśnie typowe drzewa biocenotyczne, będące w ekosystemie źródłem tzw. mikrosiedlisk nadrzewnych. Zachowanie leśnej różnorodności biologicznej wymaga, by odtwarzać i utrzymywać zasoby takich drzew, w tym wykorzystując skutki huraganów. Wymaga to kompromisu z wymogami bezpieczeństwa, tj. usuwania drzew niebezpiecznych tam, gdzie faktycznie mamy do czynienia z częstym przebywaniem lub przemieszczaniem się osób postronnych, szczególnie turystów, ale pozostawianie ich w głębi drzewostanów.</p> <p>Wnosimy o konsekwentne pozostawianie we wszystkich zabiegach pielęgnacyjnych drzew „biocenotycznych”, interpretowanych tak, by pozostawiane i chronione były wszystkie „drzewa z mikrosiedliskami nadrzewnymi” wg ujęcia przyrodniczego (Kraus i in. 2016, Larrieu i in. 2018, Bütler i in. 2020, 2021)9, co obejmuje (za Instrukcją Ochrony Lasu z 2012 r.):[...]</p>	Uwaga nieuwzględniona. Wykonawca nie rości sobie prawa do tworzenia jakichkolwiek instrukcji. Zadanie to powinno być realizowane przez odpowiednie jednostki badawcze, zaś wdrożenie wynikać z mocy prawa.
4	<p>Postulujemy, aby tyle samo drewna co zabrano z lasu, pozostawało w nim na powierzchniach, gdzie ono rośnie, chociażby ze względu ochrony klimatu po to, by drzewa absorbowały dwutlenek węgla. Można to robić ograniczając trzebieże, tzn. zmniejszając ich intensywność, a także odstępując od użytkowania rębnych drzewostanów liściastych, gdzie jest większy udział grabu, lipy. Szczególną wagę należałoby przyłożyć do pozostawiania martwego drewna w lasach bagiennych (łęgach, olsach) oraz w grądach niskich. Nie powinno się wycinać drzew w wąwozach i w ich obrzeżach (jedna wysokość drzewostanu wzdłuż krawędzi). Ograniczyć pozyskanie drewna wzdłuż koryt cieków (1-2 wysokości drzewostanu), na zboczach. Wiele takich stromych zboczy zalesionych eksploatuje się w obrębie Skalisko (leśnictwa Jany, Ustronie). Z uwagi na to, że gatunki takie jak świerk, sosna będą coraz bardziej podatne na zamieranie, należy ograniczać ich uprawę, kosztem gatunków liściastych: dąb, grab, brzoza, lipa, wiąz (wyraźnie widać, że holenderska choroba wiązków powoli ustępuje i coraz więcej drzew tych gatunków rośnie zdrowych).</p>	<p>Zgodnie z prognozą stanu zasobów leśnych po rewizji 2024-2033 ilość m³ masy drzewostanu w nadleśnictwie zwiększy się w stosunku do aktualnej wartości.</p> <p>Postulaty o ograniczeniu pozyskania w wąwozach czy przy ciekach są realizowane w PUL, wynikają także z wdrożonych w 2023 r. zasad dobrych praktyk.</p>
5	<p>Brakuje w POP wytypowania drzewostanów kwalifikujących się do Eurooochrony w ramach Europejskiej Strategii Ochrony Bioróżnorodności:</p> <ul style="list-style-type: none"> • drzewostany o charakterze pierwotnym, • starodrzewy, • drzewostany w których zachodzą procesy naturalne również drzewostany dojrzałe z dużym udziałem gatunków pionierskich, co przekłada się na duże zasoby martwego drewna, obecność w takich miejscach gatunków zależnych od martwego drewna, • stanowiska chronionych i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt • <i>carbon-rich ecosystems, ekosystemy kluczowe dla sekwestracji węgla i wody, czyli lasy podmokłe na siedliskach organicznych (olsy, bory, łęgi)</i> 	<p>Brak jest recenzowanych publikacji naukowych wskazujących ściśle określających położenie takich fragmentów lasów na obszarze nadleśnictw. Nie podjęto próby samodzielnego określania takich obiektów ponieważ nie ma do tego jednoznacznej metodyki i umocowania w prawie krajowym. Wyznaczenia takich obszarów nie zalecono ponadto w protokole z KZP i umowie z wykonawcą.</p>

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	<i>Są to</i> Wymogi wynikające z Europejskiej Strategii Ochrony Bioróżnorodności i Strategii Leśnej.	
6	<p>Postulujemy o zaniechanie lub ograniczenie do minimum (ewentualne zabiegi selektywne) prac w lasach wodochronnych w Nadleśnictwie (nie tylko na obszarach Natura 2000). Planowanie intensywnego pozyskania, zwłaszcza rębni zupełnych w lasach wodochronnych naruszałoby:</p> <p>1) Standard FSC w brzmieniu: 6.1.4. Wilgotne, bagiennne i łęgowe typy siedliskowe lasu (i ich wyżynne i górskie odpowiedniki) są traktowane ze szczególną troską, polegającą na minimalizowaniu uszkodzeń gleb oraz unikaniu zaburzania stosunków wodnych.</p> <p>2) Kryteria wyznaczania Lasów o szczególnych walorach przyrodniczych (High Conservation Value Forests) w Polsce” w brzmieniu: HCVF 4.1. Lasy tej kategorii powinny być desygnowane jako wodochronne. Zgodnie z Zasadami Hodowli Lasu, „stosuje się zasady zagospodarowania zapewniające stałą obecność szaty leśnej”,</p> <p>3) Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 sierpnia 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej</p> <p>4) Zasady Hodowli Lasu obowiązujące w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe W brzmieniu: W lasach wodochronnych stosuje się zasady zagospodarowania zapewniające stałą obecność szaty leśnej.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona. Całkowite wycofanie się z zabiegów w lasach wodochronnych, a więc wszystkich lasach wilgotnych i bagiennych jest niezgodna z wytycznymi zawartymi w protokole z KZP. Nie planuje się intensywnego pozyskania w lasach wodochronnych. Ponadto – standaryzacja FSC czy HCVF nie jest elementem planowania urzędniowego.</p>
7	Wnioskujemy o zaniechanie z inwazyjnych zabiegów agrotechnicznych, przygotowania gleby, przynajmniej na Siedlikach żyznych, nie stosowanie orki jesiennej na powierzchniach do odnowienia, gdyż to powoduje uwalnianie CO ₂ .	Nie są planowane inwazyjne zabiegi agrotechniczne w lasach o naturalnym runie. Prowadzi się je wyłącznie na silnie zniekształconych ekosystemach z runem silnie zachwaszczonym (maliny, jeżyny itp.).
8	Wnioskujemy o zapobieganie niszczeniu runa, niepogarszanie parametru siedliska (skład florystyczny), zwłaszcza w siedliskach grądowych	Uwaga winna być kierowa do nadleśnictwa na etapie wykonawstwa.
9	<p>Uwagi dotyczące OChK 3.1.2. Obszary chronionego krajobrazu str.- 29- 32. Przy każdym OChK na koniec ustępu jest dopisane, że: „Obecność obszaru nie prowadzi do żadnych ograniczeń dla planowania gospodarki leśnej w ramach PUL.” Jednak zwracamy tu uwagę, że w Rozporządzeniu Nr 49 wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 2 lipca 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Gołdapy i Węgorapy, a także w Rozporządzeniu Nr 49 wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Grabowo; oraz w Rozporządzeniu Nr 132 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Ochrony Krajobrazu Puszcza Borecka:</p> <p>w § 3. 1. wymienione są ważne zalecenia dotyczące ekosystemów leśnych. Poniżej cytujemy naszym zdaniem najważniejsze:</p> <p>1) utrzymanie ciągłości i trwałości ekosystemów leśnych; niedopuszczanie do ich nadmiernego użytkowania;</p> <p>2) wspieranie procesów sukcesji naturalnej przez inicjowanie i utrwalanie naturalnego odnowienia o składzie i strukturze odpowiadającej siedlisku; tam gdzie nie są możliwe odnowienia naturalne - używanie do odnowie gatunków miejscowego pochodzenia przy ograniczaniu gatunków obcych rodzimej florze czy te modyfikowanych genetycznie;</p>	<p>Prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej w pełni wpisuje się w zalecenia wynikające z dokumentacji wymienionych OChK.</p>

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	<p>3) zwiększanie udziału gatunków domieszkowych i biocenotycznych; tworzenie układów ekotonowych z tych gatunków;</p> <p>4) zwalczanie szkodników owadzych i patogenów grzybowych, a także ograniczanie szkód łowieckich poprzez zastosowanie metod mechanicznych lub biologicznych; stosowanie metod chemicznego zwalczania dopuszcza się tylko przy braku innych alternatywnych metod;</p> <p>5) ochrona stanowisk chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów; w przypadkach stwierdzenia obiektów i powierzchni cennych przyrodniczo (stanowiska rzadkich i chronionych roślin, zwierząt, grzybów oraz pozostałości naturalnych ekosystemów) wnioskowanie do właściwego organu o ich ochronę ;</p> <p>8) wykorzystanie lasów dla celów rekreacyjno-krajoznawczych i edukacyjnych w oparciu o wyznaczone szlaki turystyczne oraz istniejące i nowe ciek edukacyjno-przyrodnicze wyposażone w elementy infrastruktury turystycznej i edukacyjnej zharmonizowanej z otoczeniem;</p> <p>10) pozostawianie drzew o charakterze pomnikowym, przestojów, drzew dziuplastych, części obumarłych aż do całkowitego ich rozkładu;</p> <p>11) utrzymywanie, a w razie potrzeby podwyższanie poziomu wód gruntowych, w szczególności na siedliskach wilgotnych i bagiennych, tj. w borach bagiennych, olsach i łęgach; budowa zbiorników małej retencji jako zbiorników wielofunkcyjnych, w szczególności podwyższających leśną różnorodność biologiczną ;</p> <p>12) zachowanie i utrzymywanie w stanie zbliżonym do naturalnego istniejących śródleśnych cieków, mokradeł, polan, torfowisk, wrzosowisk oraz muraw napiaskowych; niedopuszczenie do ich uproduktywnienia lub/i sukcesji;</p>	
10	<p>W treści Programu ochrony przyrody pojawiają się wyrażenia „<i>możliwe jest występowanie</i>”. Na str. 36 autorzy napisali, że „W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Czerwony Dwór możliwe jest występowanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 92 gatunków roślin objętych ochroną: 18 – ściśłą, 74 – częściową, • 3 gatunki grzybów nielichenizujących objętych ochroną częściową, • 27 gatunków porostów objętych ochroną: 12 – ściśłą, 15 – częściową.” <p>W naszej ocenie niewłaściwe jest wyrażenie, o gatunkach „potencjalnie występujących na obszarze nadleśnictwa”. Gatunki wymienione w tabeli nr 38 ze stron nr 36-39 zostały oznaczone przez kompetentnych przyrodników posługujących się specjalistyczną wiedzą. Podobne określenie pojawia się w nazwie Tabeli nr 8 ze stron: 40-45. Jest nie zrozumiałe używanie wyrażenia „gatunki zwierząt potencjalnie występujące” Duża część tabeli zawiera gatunki, których obecność potwierdzają liczne państwowe monitoringi środowiska (Monitoring Ptaków Polski, dzielący się na wiele podprogramów gdzie zaangażowanych są dziesiątki ornitologów, biologów i przyrodników), Monitoring Zwierząt i inne (pełna lista Państwowych Monitoringu Środowiska dostępna tutaj: https://www.gov.pl/web/gios/monitoring-przyrody).Wiele z gatunków potwierdzają inwentaryzacje przeprowadzane przez organizacje pozarządowe, które w ramach własnych środków, uzupełniają obowiązki instytucji państwowych. Organizacje pozarządowe przeprowadzają monitoringi również zatrudniając lub angażując wolontariuszy specjalistów</p>	<p>Poprawiono opis:</p> <p>„W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Czerwony Dwór stwierdzono co najmniej:”</p>

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	terenowców przyrodników, ale także naukowców różnych dziedzin. Ponadto autorzy PUL, dalej w Programie Ochrony Przyrody na str. 53 już używają wyrażen: „stwierdzono występowanie”, „zidentyfikowano” itd. Należy zamienić wyrażenie „możliwe jest występowanie” na „stwierdzono występowanie”.	
11	Uwagi do Tabeli nr 7. Chronione gatunki roślin i grzybów potencjalnie występujące na obszarze nadleśnictwa ze strony 36: - widłoząb zielony - Jest to gatunek (z Załącznika IV), którego nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 8 pkt 1 - jeżolist zwyczajny - Jest to gatunek, którego nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 8 pkt 1 - tojad dzióbaty – należy przenieść do roślin naczyniowych	- zapis „widłoząb zielony (2)” jest prawidłowy, gatunek ten jest umieszczony w Załączniku II i jako mszak wyłączony z Załącznika IV, - błąd pisarski – poprawiono, - błąd techniczny – poprawiono.
12	12. Wnioskujemy o korektę tabeli ze str. nr 38, ponieważ informacje w niej podane dotyczące niektórych gatunków nie są aktualne. W tabeli nr 7 ze str 38 zabrakło mszaka Pędzliszek zielonawy <i>Syntrichia virescens</i> , którego stanowiska stwierdzono na terenie o który postulujemy do rozszerzenia rezerwat Borki. Mech ten jest pod ochroną ścisłą. Należy uzupełnić iż <i>Dicranum Viride</i> jest wymieniony w II Załączniku Dyrektywy Siedliskowej. Ponadto w Polskiej czerwonej liście roślin i grzybów ma status R (rzadkie, potencjalnie zagrożone).	Dane na temat wskazanych stanowisk nie zostały przekazane wykonawcy na etapie tworzenia Planu. Wykonawca nie może uwzględnić uwagi z racji na niemożność potwierdzenia stanowiska. Autor nie wykazuje źródła danych. Na obecnym etapie tworzenia PUL możliwym działaniem jest przekazanie danych nt. stanowiska do nadleśnictwa które po zweryfikowaniu informacji w terenie może ją umieścić w bazie danych. Wykonawca nadmienia, że w uwadze nie podano dokładnej lokalizacji stanowiska. Dodano zapis o Załączniku II DS, natomiast nie umieszczono w tabeli informacji z Czerwonych List – założono podawanie danych z Czerwonych Ksiąg.
13	Na str. nr 39 pojawia się odniesienie do „Nadleśnictwa Pomorze”. To kolejny przykład skopiowania całych fragmentów dokumentacji z innego nadleśnictwa.	Poprawiono błąd pisarski.
14	Na stronie nr 45 brakuje podanej powierzchni łącznej stref ptaków w zdaniu: „ <i>łącznie strefy ptaków zajmują wydzielenia o powierzchni blisko POP Nadl. Czerwony Dwór 2024-2033 ha.</i> ”	Poprawiono.
15	Na str. nr 65 w Tabeli 12 przedstawiony jest przeciętny wiek drzewostanów w ramach różnych funkcji lasu. Lasy ochronne mają zauważalnie niski przeciętny wiek lasu: jedynie 64 lata w obrębie Czerwony Dwór i 60 lat w obrębie Skalisko. Brakuje w całym PUL wyodrębnienia statystyk odnoszących się do najcenniejszych przyrodniczo obszarów. Dlatego trudno jest nam oceniać bez dostępu do danych przestrzennych, czy w obrębie samej Puszczy Boreckiej ten wiek lasu jest równie niski, jak dla całego obrębu Czerwony Dwór, czy wyższy.	Uwaga nieuwzględniona – obszarem statystycznym w PUL jest obręb leśny, nie zaś subiektywnie ograniczony kompleks leśny.
16	Na stronie 50 napisano „ <i>W okresie lęgowym obszar zasiedla powyżej 10% populacji krajowej dzięcioła białostrzykowego Dendrocopos leucotos</i> ”. Populacja dzięcioła białostrzykowego podobnie jak innych wymienionych dzięciołów nie jest zależna od okresu lęgowego, ponieważ gatunek należy do ptaków osiadłych.	Informacja pochodzi z aktualnego SDF PLB280006 Puszcza Borecka. Być może nieprecyzyjna, ale jest to najaktualniejsza opublikowana informacja nt. gatunku w Puszczy Boreckiej.

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
17	<p>Na stronie 53 napisano, że w Ostoi Boreckiej stwierdzono występowanie 7 gatunków zwierząt i 4 gatunki roślin z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Jednak na terenie Ostoi udokumentowano o wiele więcej zwierząt z tego załącznika:</p> <ul style="list-style-type: none"> • czerwończyk nieparek • pachnica dębowa • zalotka większa • traszka grzebieniasta • kumak nizinny • mopek • nocek łydkowłosy • wilk • ryś euroazjatycki • żubr nizinny • wydra • bóbr europejski <p>Należało by opisać w POP wpływ planowanych prac na podlegającą ochronie entomofaunę, zwłaszcza chronioną dyrektywą siedliskową. Wnioskujemy, aby:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaplanować adekwatne działania ochronne prowadzące do zachowania siedlisk w stanie FV, • zaplanować przynajmniej pozostawianie posuszu jałowego w II klasie rozkładu różnych gatunków drzew. <p>Metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzyskanie lub utrzymanie właściwych parametrów siedliska zgodnie z poradnikami ochrony gatunków GIOŚ [...] • zapobiegania przypadkom niszczenia siedlisk i zapobieganie pogarszania stanu siedlisk 	<p>Skorygowano zapis w oparciu o aktualny SDF ostoi do formy: „Ogółem stwierdzono występowanie 10 gatunków zwierząt i 5 gatunków roślin z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG, z których za przedmioty ochrony uznano odpowiednio 5 gatunków zwierząt (mopek <i>Barbastella barbastellus</i>, żubr, wilk, bóbr <i>Castor fiber</i> i wydra <i>Lutra Lutra</i>) i 3 rośliny (rzepik szczeciniasty <i>Agrimonia pilosa</i>, widłoząb zielony <i>Dicranum viride</i> i lipiennik Loesela <i>Liparis loeselli</i>.”</p> <p>W POP i Prognozie koncentrowano się na gatunkach z potwierdzonymi stanowiskami. Należy zaznaczyć, że POP nie ma na celu przepisywanie zaleceń z poradników ochrony. Adekwatne do potrzeb gatunków zalecenia winny być zawarte w PZO dla obszarów N2000. PZO jako dokument wyższej rangi nad PUL jest w pierwszej kolejności uwzględniany przez służby nadleśnictwa na etapie wykonawstwa zabiegów.</p>
18	<p>Uwagi do Tabeli nr 9 ze strony nr 57 <i>Siedliska przyrodnicze z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej występujące na gruntach nadleśnictwa w rozbiciu na stan zachowania siedliska przyrodniczego</i>. Mamy wątpliwości, czy stan siedlisk został zaklasyfikowany właściwie. Autorzy opracowania napisali, że: "<i>Największa część z siedlisk przyrodniczych została zaliczona do stanu C (85,7%), czyli złego, duża część z tych płatów to de facto płaty nie będące siedliskami przyrodniczymi. Około 12,7% zaliczono do stanu B – niezadowolającego. Siedliska leśne w stanie A stanowią tylko 1,6% powierzchni siedlisk.</i>"</p> <p>Problemy te ilustrują przykładowo siedliska Bb: W tabeli podano, że jedynie 1,77 ha <i>Borów bagiennych</i> jest w stanie zachowania A. Jednak szczegółowe inwentaryzacje przyrodnicze, przeprowadzone w 2023 roku przez botaników i innych specjalistów wskazują, że w samym tylko obrębie Skalisko Bb w stanie zachowania A (o czym świadczą liczne stanowiska roślin wskaźnikowych, chronionych i rzadkich) powinno być o wiele więcej.</p> <p>W projektowanym obecnie Rezerwacie Rysie Bagno na terenie Lasów Skaliskich Borów bagiennych jest 0,3 ha, natomiast w projektowanym rezerwacie Bagno Minta Borów bagiennych jest 6,6 ha. Inwentaryzacje i zestawienia analizy siedlisk obu tych projektowanych rezerwatów były</p>	<p>Niestety występują duże błędy w diagnozach w PZO na co zwrócił uwagę RDOŚ w obwieszczeniu z dnia 29 września 2023 r. (znak: WOPN.6320.9.2023.AB). Należy zatem poczekać na ostateczne rozstrzygnięcia RDOŚ ws. weryfikacji PZO i diagnoz poszczególnych płatów oraz zadania ochronne dla nich przypisane. PZO jako dokument nadrzędny narzuci nadleśnictwu działania w płatach siedlisk N2000.</p> <p>W ocenie Wykonawcy zaplanowane zalecenia ochronne mieszczą się w ramach istoty POP. Od uszczegółowienia zabiegów dla poszczególnego płatu są konkretne zadania zapisane w PZO.</p>

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	przedkładane Ponadto w Lasach Skaliskich znajduje się dużo więcej dobrze zachowanych Bb, na przykład nad rzeką Bachutka.	
19	Str. 77 podrozdział 4.3 Klimat Dlaczego dane klimatyczne w tym rozdziale pozyskane zostały ze stacji opadowej w Suwałkach, skoro w Puszczy Boreckiej znajduje się Stacja kompleksowego monitoringu środowiska Instytutu Ochrony Środowiska? Poza gromadzeniem danych meteorologicznych, stacja „Puszcza Borecka” prowadzi również monitoring przepływów rzek i strumieni, wód podziemnych i wilgotności gleby oraz zanieczyszczeń wód i powietrza. Zwłaszcza dane pomiarowe takich składowych klimatu jak: wiatry, czy wilgotność powietrza, zaczerpnięte ze stacji w Suwałkach nie są adekwatne. To zapewne znów wynika z przekopiowania dokumentacji z innego nadleśnictwa.	W opracowaniu wykorzystano dane z najbliższej stacji klimatycznej IMGW. Podają one łatwo (publicznie) dostępne i zestandaryzowane dane. Dokumenty PUL opierają się o dane z stacji IMGW.
20	Str 87: „Z poniższego zestawienia wynika, że 74,5% powierzchni lasów Nadleśnictwa Czerwony Dwór stanowią lasy ochronne, których dominującym celem są funkcje pozaprodukcyjne.” Skoro dominują funkcje pozaprodukcyjne to dlaczego strona społeczna wciąż musi monitorować, czy nie są prowadzone prace w sąsiedztwie reliktowych epifitów, które najbardziej świadczą o atrakcyjności Puszczy Boreckiej?	Uwaga źle zaadresowana – wszelkie zastrzeżenia w zakresie użytkowania należy kierować w do odpowiednich jednostek PGL LP.
21	W podrozdziale: 7.4.10. <i>Wadliwe wykonywanie czynności hodowlano-ochronnych</i> Należy dodać: <ul style="list-style-type: none"> • pozostawianie osłonek na drzewka (czasem osłonki leżą już na ziemi) przy kolejnych etapach prac w młodniku. Mogłyby być zbierane przez pracowników przy okazji czyszczeń; • pozostawianie w lesie siatek po rozgrodzeniu upraw. • pozostawianie śmieci: puszek, butelek plastikowych i szklanych. Często po napojach alkoholowych. Zakłady usług leśnych i pracownicy leśni powinni być przeszkoleni na temat konieczności wynoszenia śmieci ze sobą. <p>Powinien być określony sposób odbioru pracy zakładów leśnych, który będzie wymuszał zebranie śmieci z powierzchni przed jej odbiorem przez pracownika nadleśnictwa.</p>	Uwaga słuszna, w rozdziale 7.4.10 dodano następujące tirety: - pozostawianie w młodnikach i drągowinach zużytych i zniszczonych osłonek na drzewa; - pozostawianie w lesie siatek po rozgrodzeniu upraw; Problem z pozostawieniem śmieci był poruszony w niniejszym rozdziale. W zakresie sposobu odbioru prac leśnych czy szkoleń należy kierować uwagi do właściwych terytorialnie jednostek PGL LP.
22	Tabela 26. Zestawienie powierzchni i miąższości według rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych Z danych przedstawionych w tabeli nr 26 ze str. 94 wynika jakoby nie było w Puszczy Boreckiej żadnych drzewostanów "z samosiewu" o wieku powyżej 80 lat. W wielu dokumentach i pracach naukowych o Puszczy znajdują się informacje o lasach naturalnych Puszczy Boreckiej – grądach subkontynentalnych. Na stronie 96 Programu Ochrony Przyrody, autorzy zauważają, że: „Obszar około 20 oddziałów obejmujący obecny rezerwat „Borki” i teren byłego Ośrodka Hodowli Żubrów oraz pas oddziałów leżących obecnie na granicy pomiędzy Nadleśnictwem Borki a Nadleśnictwem Czerwony Dwór pozostawiono własnemu losowi jako tzw. „dzikie oddziały” z powodu niemożności sztucznego odnowienia tych obszarów.”	Uwaga nieuwzględniona. W tekście przed tabelą 26 podane jest wyjaśnienie odnośnie udokumentowania pochodzenia drzewostanów. W przypadku braku udokumentowanej informacji o pochodzeniu danego drzewostanu nie podawano jej.
23	Str 114 7.4.4 Hałas. W tym podrozdziale należy dopisać jako inne źródła hałasu armatki hukowe do płoszenia ptaków. Nie uwzględniono tu innych źródeł hałasu, które są obecne na terenie Nadleśnictwa i muszą być dobrze znane służbom leśnym. W obrębach hodowlanych na stawach, m. in. koło Leśnego Zakątka, Zamościa instalowane są urządzenia do płoszenia ptaków	Uzupełniono informacje o stosowaniu armatek hukowych. Należy jednak nadmienić, że nie mają one żadnego znaczenia przy planowaniu urządzeniowym.

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	<p>rybożernych. Urządzenia te generują ogromny hałas (huk wystrzałów słychać z odległości kilku kilometrów), przez wiele tygodni w roku, w okresie lęgowym ptaków. Płoszą, oczywiście, niewybiórczo wszystkie inne ptaki i ssaki.</p> <p>W roku 2022 armatki hukowe były instalowane także na gruntach rolnych wsi Grodzisko, przylegających do obszarów leśnych Natura 2000. Niestety udało się nam wtedy ustalić, że nie wystąpiono wtedy do RDOŚ o wydanie zgody na odstraszenie ptaków. Po naszych długich namowach, właściciel gruntów rolnych zgodził się na wyłączenie armatek hukowych. Płoszenie odbywa się również w trakcie polowań.</p>	
24	<p>7.5.1 Czynniki atmosferyczne. Tabela 34. Zestawienie pozyskanych wywrotów i złomów oraz posuszu w latach 2014-23. Dane z niniejszej tabeli wskazują, że wywroty, złomy oraz posusz stanowią bardzo znaczący udział w pozyskaniu. Tylko w ostatnich trzech latach było to 65 tys. m3 drewna. Następuje z tego tytułu stały ubytek drewna w lesie (poza planem, jaki dopuszcza PUL), który nie jest w żaden sposób rekompensowany w ekosystemie. Wydaje się, że dla prawidłowego jego funkcjonowania znacznie więcej posuszu powinno pozostawać w lesie (wpłynie to pozytywnie na zdrowotność lasu, gdyż w tych martwych drzewach rozwijają się często antagoniści owadów uważanych za szkodniki).</p>	<p>Użytkowanie przygodne nie jest przedmiotem PUL. Ilość i rozmieszczenie użytków przygodnych zależna jest od doraźnych potrzeb zachodzących w nadleśnictwie, wynika m.in. z konieczności zapewniania bezpieczeństwa publicznego oraz ochrony ekosystemów przed szkodnikami.</p>
25	<p>Str 124 7.6.4. Nadmierne występowanie zwierząt roślinożernych. Dlatego warto tu wspomnieć o roli jaką pełnią ssaki drapieżne w lesie, rodziny wilków i rysie, które ograniczają w naturalny sposób populację zwierząt roślinożernych i zapobiegają nadmiernej ich presji koncentrującej się w jednym miejscu. W tym kontekście można dodać informacje o działaniach, które pomogą dużym drapieżnikom, tzn: pozostawianie martwych drzew, w tym nie uprzątanie wywrotów i wykrotów.</p>	<p>Duże zagęszczania wilka w Polsce są obecnie coraz bardziej zauważane w mediach, niemniej brak jeszcze prac naukowych nt. wpływu na ekosystemy leśne – stąd nie poruszono tej kwestii w POP.</p>
26	<p>Str 127 7.6.7. Gatunki roślin obcego pochodzenia Śnieguliczka biała, czy kasztanowiec zwyczajny są często pozostałością dawnych wsi w rejonie Puszczy Boreckiej i świadczą o historii zmian osadnictwa na tych terenach po II wojnie światowej. Nie powinny być oczywiście sadzone. Na obrzeżach Puszczy Boreckiej mogły by stanowić ciekawy element potencjalnej ścieżki edukacyjnej. W połączeniu np. z zagospodarowanymi pozostałymi piwniczkami dla nietoperzy.</p> <p>Modrzew europejski został wymieniony jako gatunek niosący małe zagrożenie. Jednak nie powinien być sadzony na siedliskach grądu subkontynentalnego 9170-2, gdyż jego obecność może prowadzić do degeneracji, a przynajmniej zniekształcenia fitocenozy.</p>	<p>Kwestia powoływania kolejnych ścieżek edukacyjnych nie jest elementem planowania w PUL.</p> <p>Modrzew europejski w PUL nie jest planowany w składach odnowień na siedliskach przyrodniczych, jedynie na siedlisku leśnym (TSL) na gruntach porolnych gdzie nie ma siedliska przyrodniczego.</p>
27	<p>Na str. 132 na temat pomników przyrody napisano, że „W ramach prowadzonych zabiegów pielęgnacyjnych w sąsiedztwie pomników przyrody należy usunąć egzemplarze bezpośrednio konkurujące z drzewem pomnikowym, w szczególności „wchodzące” w ich korony.” Zwracamy uwagę na to, że nie ma takiego formalnego wymogu w <i>Ustawie o ochronie przyrody</i>, a nagle odślonięcie nowego pomnikowego drzewa może spowodować zamieranie chronionych epifitów i zmiany właściwości mikroklimatycznych, które ukształtowały dane drzewo.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona. Wskazówka wyraźnie wskazuje na sposób prowadzenia zabiegu – który ma za cel usunięcie egzemplarzy konkurujących w drzewem pomnikowym, w szczególności wchodzącym w jego koronę.</p>
28	<p>Na stronie 135 przytoczono zalecenia dla gatunków będących przedmiotem ochrony, tym razem w tekście, a nie w wersji tabelarycznej. Jest to już kolejne miejsce, w którym w dokumentach PUL omawiane są te same gatunki i zalecenia ograniczeń dotyczących gospodarki leśnej. Wprowadza</p>	<p>W uwadze nie podano konkretnych przykładów „zamieszania”. Przedstawiona struktura POP jest od wielu lat z powodzeniem stosowana przy PUL-ach dla nadleśnictw RDLP w Białymstoku.</p>

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	<p>to niepotrzebne zamieszanie, ponieważ w różnych podrozdziałach zalecenia sformułowane są nieco inaczej. Należy uprościć strukturę Planu Ochrony Przyrody tak, aby pracownicy lasów działający w Nadleśnictwie Czerwoný Dwór nie mieli wątpliwości, w którym podrozdziale znajdują się obowiązujące zapisy.</p> <p>„W stosunku do widłozęba zielonego na str. 135 zaleca się: w bezpośrednim sąsiedztwie stanowiska unikać prac gospodarczych powodujących zmiany stosunków świetlnych”. Zarówno definicja „bezpośredniego sąsiedztwa” jak i „unikania prac” jest zbyt luźna i będzie powodować konflikty.</p> <p>Proponujemy zmienić zapis na: Należy stworzyć strefę ochronną o promieniu minimalnym 50 m wokół stanowiska i nie prowadzić tam prac gospodarczych</p>	<p>Uwaga niemerytoryczna. Interesant wskazuje na zbyt ogólne zalecenia, poprzez podanie subiektywnej opinii o „luźności”, jednocześnie bezpodstawnie wskazuje na możliwość konfliktów. Dbanie o poszczególne gatunki scedowane jest na nadleśnictwo na etapie wykonawstwa. PUL, a za nim POP nie jest dokumentem precyzyjnie wskazującym zabiegi na poszczególnych płatach drzewostanu, a co za tym idzie także na stanowiskach gatunków chronionych.</p> <p>Widłoząb zielony nie jest gatunkiem strefowym – uwaga winna być kierowana do ustawodawcy.</p>
	<p>„W stosunku do rzepika szczeciniastego zaleca się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wrywanie i wycinanie drzew i krzewów na stanowiskach – powstrzymanie sukcesji wtórnej, • wykaszanie roślinności na stanowiskach i ich najbliższym otoczeniu, wraz z usunięciem biomasy, • utrzymywania widnych skrajów lasu, mozaik lasu, zarośli i muraw, a także szerokich, nie zarastających pasów poboczy leśnych dróg.” <p>W naszej ocenie nie potrzebne są pierwsze dwa zalecenia w stosunku do rzepika. Wystarczy zalecenie: „- utrzymywania widnych skrajów lasu, mozaik lasu, zarośli i muraw, a także szerokich, nie zarastających pasów poboczy leśnych dróg.”</p> <p>W Puszczy Boreckiej Rzepik szczeciniasty jest rośliną niezagrożoną. Jego populacja liczy setki stanowisk. Nie wymaga podejmowania specjalnych zabiegów ochronnych. Rośnie na i przy większości dróg leśnych oraz, szczególnie chętnie, na szlakach zrywkowych.</p>	<p>Uwaga uwzględniona. Zapis zmodyfikowano: <u>„W stosunku do rzepika szczeciniastego zaleca się:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • utrzymywania widnych skrajów lasu, mozaik lasu, zarośli i muraw, a także szerokich, nie zarastających pasów poboczy leśnych dróg; <p>na stanowiskach intensywnie zarastających wrywanie i wycinanie drzew i krzewów na stanowiskach oraz wykaszanie ekspansywnej roślinności zielnej wraz z usunięciem biomasy.”</p>
	<p>„W stosunku do haczykowca błyszczącego zaleca się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wrywanie i wycinanie drzew i krzewów na stanowiskach – powstrzymanie sukcesji wtórnej, - wykaszanie płatów torfowisk przejściowych. „ <p>Nie są to zabiegi konieczne. Lokalne odkrzaczanie może być sprzyjające, ale należałoby podejmować się tego działania w przypadku stwierdzenia zaburzeń na stanowisku. Obecnie w ocenie przyrodników inwentaryzujących Bagno Minta, gdzie haczykowiec występuje, należy chronić całe torfowisko na którym on występuje, nie zaburzając warunków wodnych ani troficznych (ochrona przed spływem zanieczyszczeń, zaniechanie odwadniania i innych zabiegów melioracyjnych niemających na celu renaturyzacji torfowiska). Na dobrze nawodnionych torfowiskach przejściowych drzewa rosną bardzo wolno. Wrywanie drzew może natomiast tylko zaszkodzić zwartej pokrywie mszaków.</p>	<p>Uwaga słuszna, zapis zmodyfikowano: <u>W stosunku do haczykowca błyszczącego zaleca się:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • w przypadku pogorszenia stanu zachowania poprzez zarastanie drzewami i krzewami – zastosować zabieg odkrzaczania. • w przypadku pogorszenia stanu zachowania poprzez zarastanie trzciną – zastosować wykaszanie stanowiska.
	<p>„W stosunku do ptaków szponiastych oraz ptaków budujących duże i łatwe do zlokalizowania gniazda zaleca się:</p>	<p>Uwaga częściowo uwzględniona – zapis doprecyzowano.</p> <p>Wykonawca oczywiście zgadza się, że wykonywanie jakichkolwiek prac w okresie aktywności strefy możliwe jest tylko po uzyskaniu zgody RDOŚ,</p>

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	<p>- <i>niestosowanie rębni zupełnych (przy dopuszczeniu rębni gniazdowych, stopniowych i przerębowych) w istniejących strefach ochrony okresowej oraz pozostawianie w nich drzew nadających się do założenia gniazd, (...)</i>"</p> <p>To jedno zalecenie powinno być w jasny sposób uzupełnione o zapis: Wycinanie drzew i krzewów w strefach ostoi gatunków objętych ochroną strefową może mieć miejsce tylko po uzyskaniu zezwolenia dyrektora RDOŚ.</p>	<p>natomiast nie jest to wymagane poza okresem ochronnym – taka jest istota ochrony okresowej.</p> <p>Zmodyfikowany zapis:</p> <p>„niestosowanie rębni zupełnych (przy dopuszczeniu rębni gniazdowych, stopniowych i przerębowych, oraz w wyjątkowych przypadkach) w istniejących strefach ochrony okresowej oraz pozostawianie w nich drzew nadających się do założenia gniazd – o pracach w strefach ochrony okresowej poza okresem ochronnym należy poinformować RDOŚ, prace w okresie ochronnym możliwe tylko po uzyskaniu zgody RDOŚ”</p>
	<p>„W odniesieniu do siedlisk dzięcioła średniego zalecenia jak dla dziuplaków, ponadto:</p> <p>- <i>zalecane jest pozostawianie stojących drzew liściastych martwych i obumierających o średnicy pow. 30 cm w liczbie około 5 szt./ha (przy zachowaniu względów bezpieczeństwa osób i mienia),</i></p> <p>- <i>wyłączenie zabiegów hodowlanych i cięć uprzętających na płazowinach drzewostanów liściastych (OI, OII, Lw) w wieku 80 lat i starszych w okresie lęgowym: 1 kwietnia - 10 lipca.</i>"</p> <p>Zalecenie wyłączenia zabiegów hodowlanych jedynie na płazowinach sugeruje, jakoby gatunek szczególnie chętnie w nich się gnieździł i wykorzystywał jako bazę pokarmową, co nie jest prawdą.</p>	<p>Uwaga słuszna, skorygowano zapis:</p> <p>„wstrzymanie się od użytkowania rębnych drzewostanów liściastych (OI, OII, Lw) w wieku 80 lat i starszych w okresie lęgowym: 1 kwietnia - 10 lipca”</p>
	<p>„W odniesieniu do siedlisk dzięcioła trójpalczastego zalecenia jak dla dziuplaków, ponadto:</p> <p><i>wyłączenie z użytkowania drzewostanów na siedliskach Bb (91D0).</i>" Należy w naszej ocenie uzupełnić te zalecenia ponieważ dzięcioł trójpalczasty jest jednym z najsilniej zagrożonych na terenie ostoi Puszcza Borecka gatunków ptaków, które są jednocześnie w niej przedmiotem ochrony. Dla zatrzymania niekorzystnego trendu spadkowego populacji należy dążyć do poprawy jakości siedlisk. Zgodnie z wytycznymi zawartymi w Poradniku ochrony siedlisk i gatunków właściwym sposobem ochrony jest wyznaczenie odpowiednio rozległych płatów (100-200ha) starych świerczyn lub powierzchni starodrzewów ze znacznym udziałem świerka, najlepiej na siedliskach podmokłych, gdzie ograniczone będą do minimum zbiegi sanitarne. W praktyce bardzo korzystne dla tego gatunku byłoby wyłączenie z gospodarowania wszystkich płatów świerczyn i innych lasów podmokłych na torfie.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona. Co do istoty wykonawca zgadza się do idei wyłączenia z użytkowania rzeczywistych płatów dobrze zachowanych świerczyn na siedliskach bagiennych. Niestety występują duże błędy w diagnozach w PZO na co zwrócił uwagę RDOŚ w obwieszczeniu z dnia 29 września 2023 r. (znak: WOPN.6320.9.2023.AB). Należy zatem poczekać na ostateczne rozstrzygnięcia RDOŚ ws. weryfikacji PZO i diagnoz poszczególnych płatów oraz zadania ochronne dla nich przypisane. PZO jako dokument nadrzędny narzuci nadleśnictwu działania w płatach siedlisk N2000.</p>
	<p>„W stosunku do siedlisk muchołówki małej oraz muchołówki białoszyjej zaleca się:</p> <p>- <i>pozostawianie podczas wykonywania zabiegów drzew dziuplastych, z dziupłami wykutymi i naturalnymi, w szczególności drzew liściastych o miękkim drewnie (nie dotyczy drzew stwarzających zagrożenie dla ludzi, np. przy drogach),</i></p> <p>- <i>pozostawienie na zrębach kęp starodrzewów o powierzchni nie mniej niż 6 arów i grupowanie pozostawianych kęp z sąsiednich powierzchni zrębowych w celu utworzenia jednej większej kępy starodrzewu,</i></p> <p>-<i>dążyć do wyłączenia z gospodarki leśnej całych płatów starodrzewów,</i></p> <p>- <i>przebudowa monokultur iglastych na siedliskach grądowych w celu kreowania nowych siedlisk dla gatunków"</i></p> <p>Oba gatunki muchołówek gniazdują głównie w grabach, zatem zalecenie pozostawiania dla nich drzew dziuplastych o miękkim drewnie nie ma uzasadnienia. Pozostawienie na zrębach kęp</p>	<p>Uwaga uwzględniona. Poprawiony tekst „pozostawianie podczas wykonywania zabiegów drzew dziuplastych, z dziupłami wykutymi i naturalnymi, w szczególności grabów (nie dotyczy drzew stwarzających zagrożenie dla ludzi, np. przy drogach), ”</p>

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	<p>starodrzewu jest właściwe dla wielu gatunków zwierząt i roślin, ale muchołówki białoszyje i muchołówki małe, gniazdują wśród zwartych drzewostanów.</p> <p><i>W stosunku do żubra zaleca się:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - odtwarzanie i ochrona poprzez regularne koszenie (raz w roku) śródleśnych łąk i innych otwartych przestrzeni w lesie, - zabezpieczenie odpowiedniej podaży wody poprzez małą retencję, działalność bobrów, - wyłączenie z powszechnego dostępu części lasu stanowiących ostoje żubra, w szczególności w okresie rozrodczym." <p>Warto dodać w punkcie na temat regularnego koszenia łąk śródleśnych (raz w roku) zalecenie do wywożenia biomasy. Pozostawianie biomasy na koszonych łąkach w krótkim czasie prowadzi do ich degeneracji. Różnorodna flora, zapewniająca żubrom odpowiedni zestaw wykorzystywanych przez nie roślin, szybko zastępowana zostaje przez kilka ekspansywnych azotolubnych gatunków (pokrzywa, trybula leśna, ...), które zubożają siedliska i bazę pokarmową tych ssaków.</p>	<p>Uwaga uwzględniona: Zmieniony zapis:</p> <p>„odtworzenie i ochrona poprzez regularne koszenie (raz w roku) śródleśnych łąk i innych otwartych przestrzeni w lesie oraz usuwanie z nich biomasy”.</p>
29	<p>Uwagi do podrozdziału: 8.1.9. Siedliska przyrodnicze z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej</p> <p>9170 Grąd subkontynentalny (str. 138)</p> <p>Zaleceniem dla siedliska jest „Doprowadzenie siedlisk Lśw i Lw, zniekształconych obecnością gatunków iglastych, do stanu właściwego poprzez prowadzenia cięć odnowieniowych w ramach rębni.” Należy w tym miejscu doprecyzować, że właściwą metoda poprawienia jakości siedlisk powinny być właściwie ukierunkowane trzebieże oraz prowadzenia cięć odnowieniowych, najlepiej w ramach rębni V ciągłej. Jest to tym bardziej zasadne, że jak napisano w POP: „<i>należy dążyć do tworzenia struktury wielopiętrowej i wielogeneracyjnej, z obecnością piętra grabowego.</i>”</p> <p>91D0 Bory i lasy bagienne (str. 139) Zgodnie z wytycznymi zawartymi w poradniku ochrony siedlisk i gatunków dla siedliska 91D0-5 (Sphagno girgensohnii-Piceetum) [str. 197] właściwym sposobem ochrony jest wyłączenie go z gospodarowania: „<i>Zaleca się, żeby, podobnie, jak to uczyniono w stosunku do większych naturalnych kompleksów leśnych (Puszcza Białowiecka), konsekwentnie odstępować od użytkowania rębego wszystkich lasów na torfach, w tym świerczyn bagiennych</i>”. „<i>wstrzymywanie się od ingerencji i tolerancji dla lokalnego rozpadu drzewostanu świerkowego, co w dłuższej skali czasowej umożliwia regenerację ekosystemu bagiennego. W rezerwatach przyrody, a także w borach i lasach bagiennych, w których świerk jest tylko domieszką, należy sugerować raczej podejście bierne. Nawet w prawie jednogatunkowych świerczynach bagiennych zniszczenie świerkowego drzewostanu przez kornika zwykle nie oznacza zaniku siedliska przyrodniczego, a jest początkiem procesów regeneracji; najważniejsze jest przy tym, że zachowany jest bagienno-świerkowy charakter siedliska. Zwalczanie kornika może spowodować w świerczynach bagiennych więcej zniszczeń, niż sama jego gradacja. Dla sosnowych borów bagiennych w północno-wschodniej Polsce naturalne mogą być wieloletnie fluktuacje udziału świerka, nie należy niepokoić się więc jego wypadaniem.</i>”</p>	<p>Uwaga uwzględniona częściowo. Skorygowany zapis: „Doprowadzenie siedlisk Lśw i Lw, zniekształconych obecnością gatunków iglastych, do stanu właściwego poprzez ukierunkowane trzebieże oraz prowadzenia cięć odnowieniowych w ramach rębni.”</p> <p>Proponowana rębnia V nie była uwzględniona w KZP, natomiast może zostać wprowadzona przez nadleśnictwo na etapie użytkowania.</p> <p>Uwaga nieuwzględniona. Co do istoty wykonawca zgadza się do idei wyłączenia z użytkowania rzeczywistych płatów dobrze zachowanych świerczyn na siedliskach bagiennych. Niestety występują duże błędy w diagnozach w PZO na co zwrócił uwagę RDOŚ w obwieszczeniu z dnia 29 września 2023 r. (znak: WOPN.6320.9.2023.AB). Należy zatem poczekać na ostateczne rozstrzygnięcia RDOŚ ws. weryfikacji PZO i diagnoz poszczególnych płatów oraz zadania ochronne dla nich przypisane. Aktualnie w bazie taksatora funkcjonuje liczne pozycje np. borów mieszanych wilgotnych (BMW) z wpisanym do bazy siedliskiem 91D0 – zabieg w tym przypadku winien być wykonany. PZO jako dokument nadrzędny narzuci nadleśnictwu działania w płatach siedlisk N2000.</p>
30	<p>Zalecenia w stosunku do rzadkich epifitów nadrzewnych (jeżolist zwyczajny, widłozęb zielony, zrostniczek skalny, miechera pierzasta i spłaszczona) oraz stanowisk granicznika płucnika i puchlinki ząbkowanej nie objętych ochroną strefową (str 142)</p>	<p>Każdorazowo przed przystąpieniem do prac gospodarczych prowadzone są wizje terenowe mające rozpoznać i zabezpieczyć stanowiska gatunków chronionych.</p>

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	<p>Po raz kolejny pojawiają się w kontekście zaleceń ochronnych nieprecyzyjne sformułowania: „unikac”, „ograniczenie planowanych zabiegów”, „do 50m”, „powodujących istotne zmiany stosunków świetlnych”. Dają one pole do nadużyć i dowolnej interpretacji. Zalecenia powinny być precyzyjne, zgodne z opiniami ekspertów, którzy w opinii dotyczącej wymienionych mchów piszą:</p> <p>- „...<i>choć nie są objęte oficjalnym nakazem wyznaczania stref ochronnych, to aby zabezpieczyć ich stanowiska konieczne jest wyznaczenie takich stref ...</i>”,</p> <p>- „... <i>aby uniknąć efektu krawędzi i wpływu zmian siedliskowych na stanowiska tego typu epifitów konieczne jest wyznaczenie strefy buforowej o promieniu co najmniej 50-100 m wokół drzewa zasiedlonego.</i>”</p> <p>Wymienione gatunki są wskaźnikami lasów naturalnych, które zgodnie z Ustawą o lasach powinny podlegać szczególnej ochronie. Jeśli chcemy rzeczywiście chronić te gatunki, to stosujemy się do zaleceń eksperckich, które wyraźnie określają wymagania odnośnie siedliska. Pogorszenie parametrów stanu siedliska w tym przypadku grądu 9170-2, oraz łęgu 91E0-3) jest wbrew wytycznym Dyrektywy Siedliskowej. Wymienione obok gatunki rozmieszczone są bardzo nierównomiernie na obszarze Puszczy Boreckiej. Stanowiska spotyka się przede wszystkim we fragmentach leśnych o charakterze naturalnym. Jak to wyżej napisano, powinny być one szczególnie chronione. Gdzie indziej, na zdecydowanej większości obszaru zarządzanego przez Nadleśnictwo, ich brak i można prowadzić normalną gospodarkę leśną.</p>	
31	Tab. 40, str. 147. Brakuje wartości m3/ha martwego drewna w Bb w obrębie Skalisko. Z czego wynika brak martwego drewna w olsach jesionowych w obrębie Skalisko (0m3/ha)?	Pomiar martwego drewna wykonywany jest na mniej więcej na co dziesiątej powierzchni kołowej, w Nadl. Czerwony Dwór na 230 powierzchniach. Stąd zapewne brak pomiaru ilości martwego drewna w Bb, natomiast na wylosowanej powierzchni z OLI nie było martwego drewna (być może młody las po sztucznym nasadzeniu).
32	Na stronie nr 149 czytamy, że w celu minimalizacji wpływu na środowisko leśne zaleca się: „utrzymanie wyznaczonych w nadleśnictwie naniesionych na mapach ekosystemów referencyjnych jako powierzchni o szczególnie wysokich walorach dla różnorodności biologicznej.” Nie udostępniono mapy z granicami ekosystemów referencyjnych, ani listy wydzieleni lasów referencyjnych. Czy dobrze rozumiemy, że wydzielenia referencyjne pozostają w takich samych granicach jak do tej pory?	Zapis pochodzi wprost z Zarządzenie nr 20/2023 Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku, z dnia 29 sierpnia 2023 roku w sprawie standardu ochrony różnorodności biologicznej oraz stosowania dobrych praktyk w zakresie gospodarki leśnej. W Nadleśnictwie Czerwony Dwór nie wyznaczono „ekosystemów referencyjnych” stąd brak ich na mapach załączonych do POP.
33	Wnioskujemy o poprawienie informacji o stopniu borowacenia (str. 151). Z tabeli zaprezentowanej w Programie Ochrony Środowiska wynika, że stopień ten pozostaje na takim samym poziomie w rewizji V jak i w VI. Powierzchnia ze stopniem borowacenia ‘słabym’ wzrosła o 1,5%. Wprawdzie spadły powierzchnie ze stopniami borowacenia określonymi jako ‘średni’ (spadek o 0,5%), mocne (spadek o 0,8%) i ‘brak’ borowacenia (spadek o 0,2%). Ale spadek w jednych kategoriach równa się wzrostowi w innej. Trzeba podkreślić, że celem przeciwdziałaniu borowacenia jest między innymi adaptacja drzewostanów do nowych warunków klimatycznych i poprawa jakości siedlisk przyrodniczych.	Uwaga niezrozumiała. W komentarzu wskazano, że spadek wyższych stopni skutkuje wzrostem niższego. do zestawienia wyraźnie wskazano na niewielkie zmiany stopnia borowacenia pomiędzy V a VI rewizją. Szersze omówienie borowacenia znajduje się w rozdziale 7.4.6.
34	Na stronie nr 154 w podrozdziale „Przeciętny wiek drzewostanów” po raz kolejny poruszony jest temat zmiany wieku drzewostanów. Jak wykazaliśmy już w uwagach do tabeli do Elaboratu PUL ze	Uwaga niezrozumiała. Wykonawca zwraca uwagę, że podane w tabelkach średnie wieki w poszczególnych rewizjach wynikają z matematycznego uśredniania wieków poszczególnych drzewostanów.

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	stron 79-80 łącznie zaplanowano ubytek w Nadleśnictwie Czerwony Dwór ok. 155 ha starodrzewi (100+ lat).	
35	W Podsumowaniu do POP na stronie nr 155 autorzy dochodzą do optymistycznego wniosku, który jest jednak w naszej ocenie nadużyciem: „ <i>Pomimo prowadzenia gospodarki leśnej, bogactwo i zróżnicowanie zasobów przyrodniczych nie skurcza się, a wręcz wzrasta.</i> ” Wrażenie to jest spowodowane wzrostem zainteresowania przyrodników Puszczą Borecką i Lasami Skaliskimi i wzrostem społecznych inwentaryzacji przyrodniczych i działań edukacyjnych. W ostatnich latach miał miejsce również szereg sytuacji, które doprowadziły do zubożenia lasów w gatunki chronione.	Uwaga niemerytoryczna. Wykonawca nie podejmuje polemiki.
36	Załącznik nr 7 do POP, ze str. 197 przedstawiający „Zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000 w lasach Nadleśnictwa Czerwony Dwór (Tabela XII wg IUL)” zawiera kolumnę o potencjalnym zagrożeniu negatywnego oddziaływania zabiegów leśnych na stan ochrony przedmiotu ochrony. Przy większości gatunków widnieje tam opis „zrównoważona gospodarka leśna prowadzona na podstawie planu urządzenia lasu nie stanowi zagrożenia”. Apelujemy więc o wdrożenie naszych uwag do PUL, aby ten zapis był prawidłowy.	Uwaga niemerytoryczna. Wykonawca nie podejmuje polemiki.
37	Wpływ leśnych zabiegów na przedmioty ochrony Natura 2000 Zauważamy ogólny problem polegający na wliczaniu powierzchni dróg leśnych w powierzchnie wydzieleń. Często są to szerokie drogi utwardzone o nawierzchni żwirowej, kamiennej a nawet asfaltowej, wraz z szerokimi poboczeniami, wykaszany okresowo rowami melioracyjnymi występującymi po obu stronach drogi i pasami odsłoniętej gleby. Tego typu droga leśna przecina Puszczę Borecką w linii prostej od miejscowości Grodzisko do Rezerwatu Borki. Obecność dróg (a w szczególności dróg wyposażonych w głębokie rowy) ma negatywny wpływ przede wszystkim na wszystkie siedliska będące ekosystemami zależnymi od wody: 3150 Starorzecza i naturalne zbiorowiska eutroficzne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion</i> , <i>Potamion</i> 7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe 91D0 Bory i lasy bagienne 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska Dlatego w tabeli siedlisk na stronach od 202 – 281 należałoby dopisać w kolumnie „Potencjalne zagrożenia negatywnego oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony” „Rozbudowa infrastruktury dróg leśnych przecinających dane siedlisko/przebiegających na granicy siedliska/ w obszarze wpływu na siedlisko”	Pomyłka interesariusza. Zarówno drogi leśne jak i inne linie (oddziałowe, energetyczne) mają przypisaną indywidualną powierzchnię.
38	Uwaga do Załącznika nr 7 do POP. Żubry W kolumnie podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony napisano „ <i>Zachowanie dogodnych siedlisk, zapewnienie bazy żerowej poprzez utrzymanie odpowiedniej ilości łąk śródleśnych.</i> ” „ <i>Natomiast jako potencjalne zagrożenie opisano „rezygnację z rębni zupełnych</i> ”. W naszej ocenie zrębny zupełny nie są tożsame z łąkami śródleśnymi i nie zapewniają żubrom porównywalnej bazy pokarmowej, ani siedliskowej.	Uwaga słuszna, w tym przypadku nie ma to uzasadnienia merytorycznego – wpis wykreślono.
39	Uwagi do Załącznika nr 7 do POP. Lasy ze stanowiskami chronionych roślin siedlisk borowych. W Programie ochrony przyrody autorzy piszą, że w celu ochrony stanowisk roślin chronionych w lasach ze stanowiskami chronionymi roślin siedlisk borowych należy „ <i>utrzymać dostęp światła do</i>	Uwaga nieuwzględniona. W ocenie Wykonawcy gatunki borowe w większości wymagają zabiegów, co wskazane jest m.in. w: Wołkowycki i in. 2021 <i>Stan i ochrona widnych lasów w Puszczy Knyszyńskiej.</i>

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	<p><i>dna lasu, utrzymać szerokie, niezacienione drogi – pozostawić biogrupy drzew na zrębach w miejscach najbogatszych stanowisk gatunków</i>”. Taka uwaga jest błędna, ponieważ każdy gatunek wykazuje inne preferencje. Jednakże są pewne zasady ogólne, np. dla storczyków. W przypadku populacji leśnych – należy chronić biernie, w przypadku populacji storczyków rosnących na łąkach należy je wykaszać (Źródło: „Ochrona rzadkich i zagrożonych roślin w lasach, Jolanta Kujawa-Pawlaczyk, Paweł Pawlaczyk, Klub Przyrodników, Świebodzin 2003).</p>	
40	<p>Uwagi do Załącznika nr 7 do POP. Zalecenia dla grupy leśnych gatunków siedlisk żyznych Istnieje grupa gatunków żyznych siedlisk leśnych, np. niektóre mszaki, jak jeżolist zwyczajny, widłoząb zielony, miechera pierzasta, które nie tolerują zmian siedliskowych, w szczególności zmiany mikroklimatu związanego z rozluźnieniem drzewostanu. Dla nich zalecenia związane z dostępem światła do dna lasu, może zaszkodzić. Kępy starodrzewów pozwolą co najwyżej przedłużyć trochę ich żywot na zasiedlonych drzewach, ale nie są trwałym elementem ich siedliska. Miechery, jeżolist i inne stenotopowe o podobnych wymaganiach ekologicznych szybko giną na tych drzewach w kępach.</p>	<p>Błąd w treści uwagi – dotyczy Załącznika 8. Dodano zapis, że chodzi o rośliny zielne: „Lasy ze stanowiskami chronionych roślin zielnych siedlisk żyznych” Należy nadmienić, że istotą tabeli XXIII jest zgrupowanie zaleceń, nie zaś precyzyjne określanie zadań dla poszczególnych gatunków.</p>
41	<p>Uwagi do Załącznika nr 7 do POP. Stanowiska granicznika płucnika i puchlinki ząbkowanej nie objęte ochroną strefową Autorzy piszą, że „w bezpośrednim sąsiedztwie oraz otoczeniu drzewa ze stanowiskiem gatunku (do 50 m od stanowiska) unikać prac gospodarczych powodujących istotne zmiany warunków świetlnych w drzewostanie. W cięciach rębnych pozostawić kępy starodrzewu wokół drzew ze stanowiskiem.” W naszej ocenie nie są to właściwe zalecenia. Wyrażenie „<i>unikać prac gospodarczych powodujących istotne zmiany warunków świetlnych w drzewostanie</i>” sugeruje pewną fakultatywność oraz sugeruje, że są jakieś prace, które prowadzić można. Tymczasem na stronie 139 <i>Prognozy oddziaływania na środowisko PUL</i>, autorzy już wyraźnie wprowadzają konkretne zalecenia dotyczące stanowisk granicznika płucnika i puchlinki ząbkowanej bez ustanowionych stref ochronnych: „<i>W promieniu do 50 m od stanowiska, cięcia nie mogą pogarszać warunków świetlnych odpowiednich dla granicznika płucnika i puchlinki ząbkowanej. Wyznaczona strefa dotyczy również wydzieli sąsiednich, w których prowadzone będą prace gospodarcze, jeżeli położone są poniżej 50m od stanowiska gatunku. Pozwoli to uniknąć efektu oddziaływania krawędziowego. Obszar obostrzenia może być pomniejszony tylko o sąsiadujące ze stanowiskiem uprawy, młodniki czy wyraźnie młodsze fragmenty drzewostanu (do wieku ok. 50 lat)</i>”. Te zapisy nie są spójne i mogą potencjalnie powodować konflikty i problemy w interpretacji. Prosimy o ujednolicenie opisu na wariant z <i>Prognozy oddziaływania na środowisko</i>.</p>	<p>Błąd w treści uwagi – dotyczy Załącznika 8. Ujednolicono zapis – zgodnie z Prognozą.</p>
42	<p>Uwagi do Załącznika nr 8 do POP. Zestawienie zadań z zakresu ochrony przyrody Siedliska wodne –jeziora eutroficzne 3150 Ochrona zbiorników wodnych winna polegać m. in. na pozostawianiu odpowiedniej szerokości stref buforowych w ich otoczeniu. Można skutecznie pozbawić jeziora tego buforu nie tylko za sprawą zrębów zupełnych, ale też wykonując rębnie złożone, czego bulwersujące przykłady mieliśmy m.in. w Nadleśnictwie Giżycko. Dlatego zasadny jest zapis, by wzdłuż brzegów zbiorników wodnych nie wykonywać cięć zupełnych.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona. Odpowiednim pojęciem z punktu widzenia gospodarki leśnej jest „rębnia”. Wykonawca zwraca uwagę, że nazwa nie zmienia istoty rzeczy – należy pozostawiać bufor w bezpośrednim sąsiedztwie jezior.</p>

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	<p>43. Tabela ze str. 308 Stanowiska rzadkich epifitów nadrzewnych (jeżolist zwyczajny, miechera pierzasta, widłoząb zielony)</p> <p>Zadania obligatoryjne muszą określać precyzyjnie jakiej wielkości powinna być kępa ekologiczna pozostawiona wokół forofitu. Stanowisko/stanowiska chronionych i rzadkich epifitów powinny znajdować się co najmniej 50m od granic kępy (np. miechera pierzasta)</p> <p>Zalecenia powinny być precyzyjne, zgodne z opiniami ekspertów, którzy w opinii dotyczącej wymienionych mchów piszą: „... aby uniknąć efektu krawędzi i wpływu zmian siedliskowych na stanowiska tego typu epifitów konieczne jest wyznaczenie strefy buforowej o promieniu co najmniej 50-100 m wokół drzewa zasiedlonego.”</p> <p>Wymienione gatunki są wskaźnikami lasów naturalnych, które zgodnie z Ustawą o lasach powinny podlegać szczególnej ochronie.</p> <p>Jeśli chcemy rzeczywiście chronić te gatunki, to stosujemy się do zaleceń eksperckich, które wyraźnie określają wymagania odnośnie siedliska. Pogorszenie parametrów stanu siedliska w tym przypadku grądu 9170-2, oraz łęgu 91E0-3) jest wbrew wytycznym Dyrektywy Siedliskowej.</p>	
43	<p>UWAGI DO MAP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nie ma nigdzie lasów referencyjnych. • Nie pokazano na żadnej mapie lasów o charakterze zbliżonym do naturalnego. <p>Zarówno lokalni przyrodnicy jak i specjaliści z wąskich dziedzin nauk przyrodniczych wykazali szereg drzewostanów cennych w z dużym zagęszczeniem gatunków rzadkich i chronionych zwierząt, roślin i grzybów typowych dla lasów o charakterze naturalnym. Sugestie do wyłączenia z działań gospodarczych zostały w znacznej mierze uwzględnione przy planowaniu gospodarki leśnej. Odzwierciedleniem tego jest blisko 50% wzrost powierzchni drzewostanów bez zabiegu w porównaniu do Planu V rewizji, kiedy to takich drzewostanów wyznaczono na 2284,28 ha, co stanowiło 16,2% powierzchni leśnej nadleśnictwa. Aktualnie drzewostany takie stanowią 22,4% powierzchni leśnej zalesionej. Brakuje zobrazowania na mapie tych lasów o charakterze naturalnym.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nie pokazano na żadnej z map lasów o szczególnym bogactwie przyrodniczym i strukturalnym 	<p>Brak jest recenzowanych publikacji naukowych wskazujących ściśle określających położenie takich fragmentów lasów na obszarze nadleśnictwa. Nie podjęto próby samodzielnego określania takich obiektów ponieważ nie ma do tego jednoznacznej metodyki i umocowania w prawie krajowym. Wyznaczenia takich obszarów nie zalecono ponadto na KZP i umowie ze Zleceniodawcą.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Nie pokazano na żadnej mapie sieci wydzieliń wyłączonych z zabiegów. Jest tylko lista tych wydzieliń (kilkanaście stron numerów wydzieliń) 	<p>Tego typu obiekty nie występują na żadnych mapach wykonywanych zgodnie z IUL.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Nie jest możliwe rozpoznanie zasięgów granic lasów ochronnych, ponieważ zastosowana szrafura (kropkowe wypełnienie, bez linii obrysu) uniemożliwia prześledzenie ich zasięgu. Ponadto zastosowana kolorystyka szrafur kropkowych (ciemny zielony, ciemny niebieski, ciemny fiolet, ciemny brąz) uniemożliwia rozróżnienie ich w szczególności gdy pojawiają się jeszcze inne oznaczenia na mapie. 	<p>Legendy do map wykonano zgodnie z IUL .</p>

Opracował: Rafał Zarzecki

Zestawienie i korekta: Grzegorz Siemieńczuk

Zestawienie 3. Sposób uwzględnienia uwag strony społecznej w Prognozie oddziaływania na środowisko cz.1

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
Uwagi przesłane przez Fundację Psubraty, opracowanie: Barbara Grzebulska, Andrzej Sulej, Adam Bohdan, Paulina Dzieża, Przemysław Gumułka.		
1	<p>Str. 9 „Do głównych problemów ochrony środowiska na tym terenie zaliczono: brak inwentaryzacji przyrodniczych dla części gatunków roślin i zwierząt (w szczególności z Załącznika I II DS i DP), brak planu ochrony rezerwatów oraz niedostosowanie zapisów PZO do aktualnego stanu i rozmieszczenia siedlisk.”. Dalej na str. 19 czytamy, że „Dla gatunków zwierząt występujących na terenie nadleśnictwa, dla których brak danych przestrzennych, przeprowadzono analizy eksperckie polegające na ocenie wpływu zapisów PUL na potencjalne siedliska (optymalne) gatunków zwierząt”. Zapis ten sugeruje, że nie potrzebne są w procedurach ocen oddziaływania na środowisko żadne inwentaryzacje i monitoringi siedlisk! Że wystarczy je zastąpić hipotetycznymi analizami. Dokumentacja (podobnie jak w elaboracie) wyraźnie wskazuje zatem, że brak jest aktualnych informacji między innymi o sytuacji gatunków krytycznych dla lokalnej i ogólnopolskiej ornitofauny: <i>Dendrocopos leucotos</i>, <i>Picoides tridactylus</i>, <i>Ficedula parva</i>, <i>Ficedula albicollis</i>. Analiza danych wskazuje, że w chwili tworzenia Planu Urządzania Lasu brak jest kompletnych wyników inwentaryzacji bioróżnorodności obszarów Natura 2000, w szczególności rzadkich i chronionych gatunków ptaków i gatunków reliktowych (mchów, porostów, wątrobowców), a co za tym idzie nie spełniono wymogów „odpowiedniej oceny”, o której mowa w art 6(3) dyrektywy siedliskowej. Zgodnie z dyrektywą, wyrażenie zgody na plan, który może istotnie oddziaływać na siedliska przyrodnicze, może nastąpić dopiero po upewnieniu się, że nie wpłynie on niekorzystnie na dany teren. Brak informacji o obecnym stanie przeprowadzenia inwentaryzacji uniemożliwia podjęcie racjonalnej decyzji w tym zakresie (było już przedmiotem wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE). To, że obszary Natura 2000 na terenie nadleśnictwa nie mają zatwierdzonego Planu Zadań Ochronnych jest tylko jednym z czynników wpływających na fakt braku rozpoznania zasobów przyrodniczych. Nie może też być żadnym usprawiedliwieniem, bo dyrektywa ich nie przewiduje. Nie było też żadnych przeszkód formalnych, aby nadleśnictwo lub RDLP Białystok zleciły odpowiednią inwentaryzację (tak jak zrobiono to w przypadku ptaków szponiastych i <i>Ciconia nigra</i>, było to absolutnie słuszne działanie) wszystkich rzadkich i wrażliwych gatunków znajdujących się w SDF PLB280006, co mieści się również w realizacji celów wskazanych w Ustawie o lasach (Art. 7.1). Brak PZO nie zwalnia z obowiązku stosowania bezpośrednio zapisów dyrektyw.</p>	<p>Wykonawca Prognozy dysponując wiedzą gdzie i w jakim zakresie występuje niedobór danych, ocenił wpływ na siedliska potencjalne zgodnie z zasadą przezorności.</p>
2	<p>Wiele zapisów PUL wskazuje na skopiowanie dużych fragmentów dokumentacji z innych nadleśnictw, szczególnie Nadleśnictwa Pomorze. W oczywisty sposób spowodowało to przeniesienie zapisów nieadekwatnych do lokalnej specyfiki siedlisk i taksonów. Skutkiem tego jest z jednej funkcjonowanie w dokumentacji zapisów, które nie mają przełożenia na rzeczywisty stan przyrody w Nadleśnictwie Czerwony Dwór, z drugiej wyraźny brak oceny oddziaływania na unikalne gatunki Puszczy Boreckiej i Lasów Skaliskich.</p>	<p>Prognoza Oddziaływania na Środowisko jest eksperckim dokumentem, który bazuje na zasadach i regułach wypracowanych na terenie RDLP w Białymstoku, z uwzględnieniem dobrych praktyk. Rzeczywiście jest to dokument szablonowy, tworzony na podstawie schematu, jednak wszystkie jego elementy są szczegółowo analizowane w odniesieniu do konkretnego PUL. Nie wskazano także o jakie zapisy „nieadekwatne do lokalnej specyfiki” chodzi.</p>
3	<p>Istotnym elementem integracji ochrony przyrody z gospodarką leśną jest wyznaczania i trwałe utrzymywanie, w ramach gospodarki leśnej, tzw. powierzchni nie objętych gospodarowaniem, które konsekwentnie nie są użytkowane. Ani projekt PUL ani prognoza oddziaływania na</p>	<p>Takie opracowanie nie wchodzi w zakres PUL (zgodnie z Instrukcją Urządzania Lasu) ani Prognozy (zgodnie z Zakresem i stopniem szczegółowości prognozy).</p>

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	środowisko nie przedstawiają w wystarczająco czytelny sposób sieci takich powierzchni w nadleśnictwie, a w konsekwencji trudno jest ocenić reprezentatywność sieci takich wydzieli. Jest to zagadnienie istotne dla wyrobienia sobie poglądu o oddziaływaniu projektu PUL na środowisko, należy więc uzupełnić tę informację.	
4	W tabelach podrozdziału 6.17.2 wiele gatunków zwierząt będących przedmiotem ochrony Obszaru Natura 2000 nie ma wskazanej żadnej oceny oddziaływania, natomiast ocena oddziaływania nawet tych gatunków ptaków, dla których w strefie ochronnej okresowej planowane są zręby zupełne (tj. dla rybołowa, orlika krzykliwego i bociana czarnego) zawsze jest neutralna. Jest to sprzeczne z wiedzą o potrzebach tych gatunku, co szerzej opisujemy w dalszej części dokumentu.	Żadne zaplanowane wskazówki nie naruszają miejsc gniazdowania, natomiast jeśli chodzi o żerowiska żaden z tych gatunków nie żeruje na terenie leśnym tylko na bagnach, zbiornikach wodnych i terenach otwartych.
5	Str. 21. Pielęgnowanie drzewostanów może mieć wiele innych negatywnych oddziaływań, szczególnie dla prac związanych z pozyskaniem drewna, wówczas negatywne oddziaływania mogą być w niektórych przypadkach identyczne, jak dla rębni. A zatem znacząco negatywne w przypadku niektórych siedlisk i gatunków. Prace mogą też się wiązać z niszczeniem gniazd lub płoszeniem ptaków i utratą lęgów.	Wykonawca PUL zakłada, że wszystkie prace pielęgnacyjne wykonane będą z uwzględnieniem dobrych praktyk i bez naruszenia żadnych obowiązujących przepisów. Są one niezbędne m.in. do utrzymania właściwego stanu zdrowotnego drzewostanów a także do uzyskania składów gatunkowych zbliżonych w największym możliwym stopniu do stanu naturalnego (wspieranie gatunków liściastych).
6	Str. 22. Rębnie II, III i IV. Możliwe oddziaływanie negatywne nie zależy tylko od terminu realizacji, ale również np. typów siedlisk i gatunków. Oddziaływanie negatywne może też dotyczyć: a. wpływu prac gospodarczych na stan gleby i stosunki wodne b. niszczenia gniazd c. płoszenia zwierząt (co może prowadzić do strat lęgów i innych negatywnych oddziaływań) d. braku należytej inwentaryzacji i rozpoznania przed dokonaniem prac	Zmodyfikowano zapis zgodnie z propozycją.
7	Str. 22. Składy gatunkowe upraw. Oddziaływanie negatywne również w przypadku stosowania gatunków inwazyjnych lub obcych geograficznie, jak np. modrzew europejski.	Proponuje się domieszkę modrzewiową do odnowień tylko na gruntach porolnych. W projekcie obecnego planu nie przewiduje się zalesień.
8	Wnioskujemy o zaprzestanie cięć na terenie Obszaru Natura 2000 Ostoja Borecka i Natura 2000 Niecka Skaliska w starodrzewach. Zwracamy uwagę na konieczność zaprzestania spadku udziału starodrzewów w lasach Nadleśnictwa Czerwony Dwór. Na str. 40 autorzy Prognozy Oddziaływania na Środowisko (zwanej dalej Prognozą) zauważają, że: „Całkowita powierzchnia starodrzewów na terenie nadleśnictwa wynosi 1036,77 ha. Dodatkowo, występuje tu również 1359,47 ha drzewostanów o strukturze KO i KDO. Są to drzewostany także starszych klas wieku, w których rozpoczął się już proces przebudowy rębniami złożonymi. Pod względem bogactwa przyrodniczego niewiele ustępują one starodrzewom.” W związku z powyższym wnioskujemy o zachowanie najcenniejszych z lasów KO o KDO lasów dla przyszłych pokoleń i przyrody. Najpilniej należy odstąpić od przebudowy drzewostanów KO i KDO w Ostoi Boreckiej, gdzie gatunkiem dominującym jest dąb (89ha- łącznie dla nadl.), olsza (123ha- łącznie dla nadl.) i lipa (23ha- łącznie dla nadl.). Na terenie Niecki Skaliskiej wnioskujemy o odstąpienie od dalszej przebudowy KO i KDO na terenach siedliska 91D0 (Bory i lasy bagienne).	Taki postulat nie został zgłoszony na Komisji Założeń Planu. Przewidywana powierzchnia starodrzewów, na koniec okresu gospodarczego projektowanego PUL zwiększy się o 158,34 ha. (szczegółowe dane zawarte w rozdz. 6.15 Prognozy).
9	Podrozdział 5.2.6 Martwe drewno	Zasoby martwego drewna opisane w Prognozie są wynikiem inwentaryzacji stanu istniejącego na gruncie (zgodnie z metodyką zawartą w Instrukcji

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	Zasoby martwego drewna są na obszarze Nadleśnictwa Czerwony Dwór niższe niż średnia RDLP Białostok. Zasoby te są niewystarczające w stosunku do potrzeb, co nie dziwi, w sytuacji planowania tak wielkiego pozyskania użytków przygodnych.	Urządzania Lasu). Prognozowanie ilości martwego drewna na koniec okresu gospodarczego czy określanie jego ilości docelowej w Nadleśnictwie nie jest przedmiotem planowania udźwignięcia.
10	Na str. 53 pominięto gminę Banie Mazurskie, w obrębie której leży spora część obszaru Natura 2000 Ostoja Borecka.	Zmodyfikowano zapis zgodnie z propozycją.
11	Wnioskujemy o pozostawianie wszystkich drzew o wymiarach pomnikowych w Puszczy Boreckiej jako drzew biocenotycznych. Na str. 56 autorzy sami zauważają, że problemem jest często brak informacji o zamieszczeniu drzewa pomnikowego w rejestrze. Takie drzewa w Puszczy Boreckiej są unikatami i pozostawienie ich nie grozi utratą trwałości i ciągłości lasu.	Wniosek ten nie jest uwagą do Planu Urządzenia Lasu. Wyznaczaniem drzew biocenotycznych zajmuje się Służba Leśna (zgodnie z zasadami dobrej praktyki w zakresie gosp. leśnej) na etapie realizacji PUL.
12	W dokumentach planu używane są wyrażenia „może potencjalnie występować” w odniesieniu do gatunków zinwentaryzowanych przez oficjalne monitoringi środowiska, „Część z wymienionych gatunków nie posiada zainwentaryzowanej wielkości populacji ani lokalizacji stanowisk, w związku z tym, ich występowanie na przedmiotowym terenie należy uznać za potencjalne.” Str. 57. Wyrażenie to pojawia się również na innych stronach Prognozy. Nie zgadzamy się na takie zapisy, ponieważ w naszej ocenie jest to umniejszanie roli Państwowych Monitoringów Środowiska, RDOŚ, GIOŚ i innych służb ochrony środowiska oraz indywidualnych, kompetentnych przyrodników i naukowców, uzupełniających te dane w celu uzupełnienia braków wiedzy instytucji.	Zmodyfikowano zapis zgodnie z propozycją.
13	W podrozdziale 5.7. Istniejące problemy ochrony przyrody istotne z punktu widzenia realizacji Planu, autorzy wskazują jako jeden z problemów: „presja środowisk ekologicznych na zaniechanie na znacznej części drzewostanów nadleśnictwa wszelkich zabiegów związanych z pozyskaniem, co nie jest korzystne dla niektórych przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 oraz niektórych gatunków chronionych”. Uważamy, że jest to nieprawdziwy opis tego czym zajmuje się strona społeczna na terenie Nadleśnictwa Czerwony Dwór, ponieważ konsultujemy wszelkie wnioski z naukowcami i przyrodnikami tak aby w szczególności działania te przyczyniły się do poprawy przedmiotów ochrony w obszarach Natura 2000. Równocześnie zauważamy, że to samo zdanie pojawiło się również w Prognozie Oddziaływania na Środowisko do PUL Nadleśnictwa Pomorze, przedłożonego do konsultacji społecznych na stronie 68, dlatego przypuszczamy, że w naszej Prognozie Oddziaływania na Środowisko PUL Nadl. Czerwonego Dworu zdanie to znalazło się pomyłkowo.	Zaznaczono, że problem dotyczy <u>niektórych</u> przedmiotów ochrony. Mowa tu np. o potrzebie przebudowy drzewostanów świerkowych na grądach.
14	Uwagi do Tabeli 17, str. 79-91 Przewidywany wpływ planowanych czynności gospodarczych na chronione gatunki roślin i grzybów	
	Thelotrema lepadinum - W 4 z 29 wydzieliń, w których występuje utworzono strefy ochronne. W pozostałych wydzieleniach należy postępować, jak w przypadku ochrony strefowej, w promieniu do 50 m od stanowiska unikać prac gospodarczych powodujących istotne zmiany warunków świetlnych w drzewostanie. W PUL opisano, że została zaplanowana rębna złożona w wydzieleniu 01-07-1-06-156-f-00. Zalecenia zapisane w PUL, żeby w miejscu występowania gatunku należy pozostawić kępę ekologiczną są właściwe, ale trzeba uściślić, że miejsca występowania tego gatunku muszą znajdować się co najmniej 50m od granic kępy ekologicznej (czyli analogicznie jak opisano postępowanie z Lobaria pulmonaria).	Zmodyfikowano zapis zgodnie z propozycją.

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	<p>Cetrelia ssp. – opisano, iż „Stanowisko wątpliwe, określone do rodzaju, niemniej jedynym gatunkiem z tego rodzaju mogącym występować na terenie Nadleśnictwa Czerwony Dwór jest nibypłucnik wątpliwy <i>Cetrelia olivetorum</i>.”</p> <p>Nie jest prawdą, jakoby na terenie Nadleśnictwa jedynym gatunkiem z rodzaju <i>Cetrelia</i>, który może tu występować, jest <i>C. olivetorum</i>. W jednej z bardzo ważnych prac opisujących walory lasów Puszczy Boreckiej, w tym Nadleśnictwa Czerwony Dwór (Zalewska A., Duriasz J., Szymczyk R., Dynowski P. 2011. Wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej do powiększenia rezerwatu przyrody „Borki” w Puszczy Boreckiej. Raport z projektu wykonanego na zlecenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie, Olsztyn, mscr., ss. 130.), oprócz w/w gatunku wymienia się jeszcze:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>C. monachorum</i> (odszukany m. in. w wydzieleniu 206b I. Rogonie) - <i>C. cetrarioides</i> <p>Gatunki z rodzaju <i>Cetrelia</i> są wymienione jako wskaźniki lasów pierwotnych, które zgodnie z Ustawą o lasach (rozdz. 2 Art.7, p. 1. 1, 2) winny podlegać szczególnej ochronie. Należą do tzw. gatunków stenotopowych o bardzo wąskiej skali ekologicznej i tolerancji na zmiany warunków świetlnych i wilgotnościowych. Dlatego wszędzie tam, gdzie występują, należy zachować te warunki, a więc nie tylko sam forofit, ale bufor ochronny wokół niego. Wobec tak małych populacji nie można stosować odstępstw od zakazów dotyczących ochrony gatunkowej wynikających z Ustawy o ochronie przyrody, bowiem odstępstwa te mogą być stosowane tylko wówczas, gdy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - brak jest rozwiązań alternatywnych - nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków roślin lub grzybów. <p>Z całą pewnością jest duże ryzyko zaniku gatunku na stanowisku po zmianie warunków fitoklimatycznych wskutek wykonania zabiegu, a tym samym nie będzie spełniony warunek zachowania we</p>	<p>Zapis „stanowisko wątpliwe” usunięto. W danych z inwentaryzacji, które otrzymali wykonawcy PUL, gatunek określony był do rodzaju. W wydzieleniach gdzie występuje, nie zaplanowano żadnych działań gospodarczych.</p>
	<p><i>Antitrichia curtipendula</i> – Autorzy PUL stwierdzają właściwie, że obecność tego mchu świadczy o wysokiej wartości przyrodniczej Puszczy Boreckiej, gdzie go zlokalizowano. „Jego obecność w Puszczy Boreckiej, należy uznać za czynnik świadczący o wysokiej wartości przyrodniczej tutaj lasów. Biorąc to pod uwagę przy prowadzeniu zabiegów gospodarczych należy bezwzględnie zachowywać forofit, a także unikać prac powodujących istotne zmiany warunków świetlnych w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk. W cięciach rębnych pozostawić kępy starodrzewu wokół forofitu”. Konieczne jest doprecyzowanie w PUL jakiej wielkości mają być te kępy, ponieważ zmiana warunków świetlnych może bardzo znacząco zagrozić jeżolistowi. Nasze zalecenia to: „Dla jego skutecznej ochrony zalecane jest tworzenie buforowych stref wokół zasiedlonych drzew o promieniu co najmniej 50-100 m.”. Puszcza Borecka jest zapewne najważniejszą jego ostoją w kraju.</p>	<p>Dokumentacja PUL powstała w oparciu o aktualne prawo które nie nakazuje tworzenie stref ochrony dla wskazanego gatunku.</p>
	<p><i>Dicranum viride</i> – Jest to gatunek naturowy z załącznika II, będący pod ochroną ścisłą i znajdujący się w Polskiej Czerwonej Księdze. w PUL nie zaplanowano rębni ani pielęgnacji drzewostanów.</p>	<p>Dokumentacja PUL powstała w oparciu o aktualne prawo które nie nakazuje tworzenie stref ochrony dla wskazanego gatunku.</p>

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	Jednak podczas potencjalnych prac przygodnych należy tworzyć buforowych stref ochronnych o promieniu 100m wokół jego stanowisk (Roberge i in. 2011.).	
	Dicranum scoparium – jest objęty ochroną częściową. Zaplanowano rębnie złożone w dwóch wydzieleniach, w których występuje. Należy więc prowadzić prace rębne w tych wydzieleniach, po identyfikacji tych gatunków w terenie i omijając je, w celu nieuszkodzenia.	Gatunek, dla którego stosuje się odstępstwa od zakazów określonego w § 8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin.
	Neckera pennata – zaplanowano aż 23 wydzielania z pielęgnacją zabiegów i 6 rębni złożonych z tym mchem. W PUL napisano o konieczności pozostawienia kęp starodrzewu wokół forofitu, jednak nie napisano jakiego promienia mają być te kępy. Rekomendujemy pozostawianie kęp o promieniu 50m.	Dokumentacja PUL powstała w oparciu o aktualne prawo które nie nakazuje tworzenie stref ochrony dla wskazanego gatunku. Wyznaczaniem kęp ekologicznych zajmuje się Służba Leśna na etapie realizacji PUL.
	Neckera complanata – zaplanowano 16 wydzieleń z pielęgnacją i 7 z rębnią złożoną. W PUL napisano o konieczności pozostawianiu drzew zasiedlonych podczas zabiegów. Jest to jednak niewystarczające, ponieważ Neckera jest wrażliwa na zmiany warunków świetlnych i mikroklimatycznych. Równocześnie zwracamy uwagę, że Neckera complanata jest gat. o ochronie częściowej i jest to również gatunek wskaźnikowy lasów naturalnych. Zazwyczaj na drzewach, na których występuje rosną również inne gatunki chronionych roślin i grzybów. Rekomendujemy pozostawianie kęp o promieniu 50m w wydzieleniach z rębnią złożoną.	Dokumentacja PUL powstała w oparciu o aktualne prawo które nie nakazuje tworzenie stref ochrony dla wskazanego gatunku.
	Uloa crispa – zaplanowano 7 wydzieleń z czynnościami pielęgnacji drzewostanów i 4 wydzielania z rębniami złożonymi. Zalecenia z PUL to pozostawianie drzewa zasiedlonego jako drzewa ekologicznego podczas zabiegów. Jednakże takie zalecenia nie jest wystarczające. Po zmianie czynników świetlnych i wilgotnościowych mech prawdopodobnie obumrze. Należy zostawić wszystkie drzewa ze stanowiskami wraz z otoczeniem, tak aby nie zmieniły się warunki świetlne i mikroklimatyczne. Na pniach, gdzie występuje ten łatwy do rozpoznania mech, mogą występować też inne porosty i mchy będące pod ochroną.	Dokumentacja PUL powstała w oparciu o aktualne prawo które nie nakazuje tworzenie stref ochrony dla wskazanego gatunku.
	Anomodon longifolius – w PUL zaplanowano 2 wydzielania z pielęgnacją drzew i 2 wydzielania z rębniami złożonymi. Zalecenia z PUL to pozostawianie drzewa zasiedlonego jako drzewa ekologicznego podczas zabiegów. Jednakże takie zalecenia nie jest wystarczające. Po zmianie czynników świetlnych i wilgotnościowych mech prawdopodobnie obumrze. Dlatego zalecamy pozostawienie kęp wokół drzew zasiedlonych o promieniu 50m.	Dokumentacja PUL powstała w oparciu o aktualne prawo które nie nakazuje tworzenie stref ochrony dla wskazanego gatunku.
	Anomodon viticulosus – zaplanowano w PUL jedno wydzielenie z pielęgnacją drzewostanów. Zalecenia z PUL to pozostawianie drzewa zasiedlonego jako drzewa ekologicznego podczas zabiegów. Jednakże takie zalecenia nie jest wystarczające. Po zmianie czynników świetlnych i wilgotnościowych mech prawdopodobnie obumrze. Dlatego zalecamy pozostawienie kęp wokół drzew zasiedlonych o promieniu 50m.	Dokumentacja PUL powstała w oparciu o aktualne prawo które nie nakazuje tworzenie stref ochrony dla wskazanego gatunku.
	Homalia trichomanoides – jest to mech pod ochroną częściową, będący też wskaźnikiem lasów pierwotnych, rosnący na pniach drzew. Zaplanowano w PUL aż 10 wydzieleń z rębniami złożonymi, na których występuje gładysz. Należy zostawić wszystkie drzewa ze stanowiskami wraz z otoczeniem, tak aby nie zmieniły się warunki świetlne i mikroklimatyczne. Na pniach, gdzie występuje ten łatwy do rozpoznania mech, mogą występować też inne porosty i mchy będące pod ochroną.	Gatunek, dla którego stosuje się odstępstwa od zakazów określonego w § 8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin.

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	<p><i>Hylocomium splendens</i> – wyznaczono aż 5 wydzieli z odnowieniami i 3 wydzielenia z rębiami zupełnymi, gdzie znajdują się stanowiska tego gatunku. Gajnik lśniący jest pod ochroną częściową i jego występowanie świadczy o dobrze wykształconej warstwie mchów i innych gatunków runa. Jeśli odnowienia dotyczą powierzchni pozrębowej, należy przeprowadzać je w miejscach, gdzie gajnik występuje, bez zabiegów niszczących runo, jak np. agromelioracje. Jeśli „odnowienia” odnoszą się do przeprowadzenia zrębu i następnie zasadzeń, należy zabezpieczyć w każdym z tych wydzieli dobrze rozwinięte płaty tego mchu i wyznaczyć w takim miejscu kępę ekologiczną lub wokół niego pozostawić drzewa „E”, aby <i>Hylocomium splendens</i> mogło się z tych miejsc rozprzestrzeniać w kolejnych latach rośnięcia lasu.</p>	<p>Gatunek, dla którego stosuje się odstępstwa od zakazów określonego w § 8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin.</p>
	<p><i>Eurhynchium angustirete</i> – To mech objęty ochroną częściową, porastający pnie drzew. Dlatego naszym zdaniem nie można ogólnikowo powiedzieć, tak jak napisano w PUL, że jest to „Gatunek, którego wymagania nie kolidują w większym stopniu z gospodarką leśną.” Zaplanowano 3 wydzielenia z rębiami złożonymi. Należy zidentyfikować miejsca, gdzie dziubkowiec występuje i pozostawić te drzewa wraz z otoczeniem, tak aby nie zmienić warunków świetlnych.</p>	<p>Dokumentacja PUL powstała w oparciu o aktualne prawo które nie nakazuje tworzenie stref ochrony dla wskazanego gatunku.</p>
	<p><i>Rhytidiadelphus triquetrus</i> – zaplanowano 1 wydzielenie z rębnią złożoną. Prace rębne mogą zniszczyć runo, gdzie ten gatunek objęty ochroną częściową występuje. Dlatego należy je prowadzić z ostrożnością, po zidentyfikowaniu miejsc w których są jego stanowiska.</p>	<p>Gatunek, dla którego stosuje się odstępstwa od zakazów określonego w § 8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin.</p>
	<p>Pominięto w PUL gatunki mchów, roślin rzadkich występujących w Puszczy Boreckiej takich jak: <i>Neckera crispa</i>, <i>Hypnum cupressiforme</i> var. <i>filiforme</i>, <i>Pterigynandrum filiforme</i>, <i>Neottia nidus-avis</i></p>	<p>Wykonawca PUL, podczas prac nad Planem wykorzystał wszystkie dane z oficjalnych inwentaryzacji przekazane z różnych źródeł. W przypadku stwierdzenia przez służby terenowe stanowisk gatunków, nie ujętych do tej pory w oficjalnych inwentaryzacjach, postępowanie szczegółowo określono w POP.</p>
	<p><i>Sphagnum palustre</i> – zaplanowano w PUL prace na jednym wydzieleniu „Odnowienie” i na dwóch kolejnych „Rębnie złożone”. Stanowisko tego torfowca, objętego ochroną częściową, z wysokim prawdopodobieństwem może ulec zniszczeniu w trakcie prac „odnowieniowych”, a także jest znacznie zagrożony na wydzieleniach objętych zabiegami rębnymi. Jeśli odnowienia dotyczą powierzchni pozrębowej, należy przeprowadzać je w miejscach, gdzie <i>Sphagnum</i> występuje, bez zabiegów niszczących runo, jak np. agromelioracje. Jeśli „odnowienia” odnoszą się do przeprowadzenia zrębu i następnie zasadzeń, to należy zrezygnować z prac odnowieniowych, oraz prac rębnych w terenie, w których <i>Sphagnum palustre</i> występuje.</p>	<p>Gatunek, dla którego stosuje się odstępstwa od zakazów określonego w § 8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin.</p>
	<p><i>Sphagnum fimbriatum</i> - Jest to rzadki torfowiec, będący pod ochroną częściową. Ze względu na trudną identyfikację i wysokie uwodnienie gleby w których występują wszystkie torfowce, należy zrezygnować z prac rębnych na wydzieleniu, w którym występuje.</p>	<p>Gatunek, dla którego stosuje się odstępstwa od zakazów określonego w § 8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin.</p>
	<p><i>Sphagnum girgensohnii</i> - zaplanowano w PUL prace na jednym wydzieleniu „Odnowienie” i na dwóch kolejnych „Rębnie złożone”. Stanowisko tego torfowca, objętego ochroną częściową, z wysokim prawdopodobieństwem może ulec zniszczeniu w trakcie prac „odnowieniowych”, a także jest znacznie zagrożony na wydzieleniach objętych zabiegami rębnymi. Jeśli odnowienia dotyczą powierzchni pozrębowej, należy przeprowadzać je w miejscach, gdzie <i>Sphagnum</i> występuje, bez zabiegów niszczących runo, jak np. agromelioracje. Jeśli „odnowienia” odnoszą się do</p>	<p>Gatunek, dla którego stosuje się odstępstwa od zakazów określonego w § 8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin.</p>

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	przeprowadzenia zrębu i następnie zasadzeń, należy zrezygnować z prac odnowieniowych, oraz prac rębnych w terenach, w których <i>Sphagnum girgensohni</i> występuje.	
	<i>Sphagnum fallax</i> , <i>Sphagnum magellanicum</i> , <i>Sphagnum squarrosum</i> – zaplanowano w PUL prace „Rębnia złożona” na wydzieleniach gdzie występują te torfowce będące pod ochroną częściową. Stanowiska te mogą ulec zniszczeniu w trakcie prac objętych zabiegami rębnymi, między innymi z uwagi na wysokie uwodnienie gruntu, który porastają torfowce. Ze względu na ochronę runa, gleby i wód, należy zrezygnować z prac rębnych w tych częściach lasu, w których występują.	Gatunek, dla którego stosuje się odstępstwa od zakazów określonego w § 8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin.
	<i>Sphagnum riparium</i> – Jest to rzadki torfowiec, będący pod ochroną częściową. w wydzieleniu w którym się znajduje zaplanowano rębnię złożoną. Jest to torfowiec o statusie NT na europejskiej czerwonej księdze gatunków zagrożonych. Podobnie jak inne gatunki z rodzaju <i>Sphagnum</i> rośnie pod koronami drzew. Dlatego rekomendujemy zaniechanie rębni w tym wydzieleniu, w którym występuje, ponieważ prace rębne doprowadzą do uszkodzeń runa i zmiany poziomu wód gruntowych. Ze względu na trudną identyfikację i wysokie uwodnienie gleby w których występują wszystkie torfowce, należy zrezygnować z prac rębnych na wydzieleniu, w którym występuje.	Gatunek, dla którego stosuje się odstępstwa od zakazów określonego w § 8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin.
	<i>Thuidium delicatulum</i> , <i>Thuidium tamariscinum</i> – te gatunki mchów objęte są ochroną częściową. Zaplanowano po 2 wydzielania z rębniami złożonymi, w których występują te tujowce. Należy w trakcie zabiegów rębnych postępować omijając stanowiska tych gatunków.	Gatunek, dla którego stosuje się odstępstwa od zakazów określonego w § 8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin.
	<i>Trichocolea tomentella</i> – Zaplanowano 2 wydzielania z rębnią złożoną ze stanowiskami tego wątrobowca o statusie NT i ochronie częściowej. Należy przed przystąpieniem do prac zlokalizować stanowisko, oznaczyć je i zrezygnować z zabiegów na tym terenie, zwłaszcza że w PUL napisano iż „Gatunek stosunkowo rzadki, rośnie na źródłiskach, wysiękach, na rozmokłym humusie”. Jest to więc gatunek rosnący w cennych, wilgotnych fragmentach lasu, o zniszczenie których łatwo podczas prac rębnych.	Gatunek, dla którego stosuje się odstępstwa od zakazów określonego w § 8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin.
	<i>Plagiochila asplenoides</i> - zaplanowano aż 3 wydzielania w których mają być rębnie złożone z tym chronionym wątrobowcem. Poza statusem ochrony, skosatka zanokcicowata jest również wskaźnikiem lasów pierwotnych. Dlatego wnioskujemy o nieprzeprowadzenie prac rębnych na tych wydzielaniach w miejscu wokół stanowiska tego wątrobowca. Jest on wrażliwy na zmianę warunków świetlnych, dlatego należy zostawić wokół stanowisk bufor 50m.	Dokumentacja PUL powstała w oparciu o aktualne prawo które nie nakazuje tworzenie stref ochrony dla wskazanego gatunku.
	<i>Lycopodium annotinum</i> – W PUL zaplanowano zabiegi pielęgnacji drzewostanów na 26 wydzielaniach na których występuje widłak jałowcowaty, odnowienia na 2 wydzielaniach, rębnie zupełne na 1 wydzieleniu i rębnie złożone na 4 wydzielaniach. Autorzy PUL zapisali: „Gatunek niezagrożony, którego wymagania nie kolidują w większym stopniu z gospodarką leśną”. Stwierdzenie to nie jest prawdziwe, ponieważ zręb lub inne odsłonięcia na światło, będą prowadzić do zaniku lub znacznego ograniczenia liczebności tego gatunku. Jeśli odnowienia przedstawione w tabeli dotyczą powierzchni pozrębowej, należy przeprowadzać je w miejscach, gdzie występuje, bez zabiegów niszczących runo, jak np. agromelioracje. Jeśli „odnowienia” odnoszą się do przeprowadzenia zrębu i następnie zasadzeń, należy zrezygnować ze zrębu w miejscu, w którym występuje i pozostawić tam kępę ekologiczną, aby <i>Lycopodium</i> mogło się rozprzestrzeniać.	Gatunek, dla którego stosuje się odstępstwa od zakazów określonego w § 8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin.

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	Daphne mezereum – w PUL zaplanowano działania na wielu wydzieleniach, na których znajduje się wawrzynek wilczełyko, (50 wydzielen z pielęgnowaniem drzewostanów i 10 wydzielen z rębniami złożonymi). Na terenie nadleśnictwa znajdują się bardzo okazałe krzewy wawrzynka (nawet około 1,5 m średnicy, 1m wysokości) i przeprowadzanie zabiegów pielęgnacyjnych bez ich rozpoznania może skutkować wycięciem tych właśnie krzewów. Dlatego należy przez zabiegami przeprowadzić wizję lokalną na tych wydzieleniach w końcu marca lub na początku kwietnia, kiedy wawrzynek wilczełyko pokryty jest różowymi kwiatami i bardzo łatwo go wtedy rozpoznać. Należy wtedy oznaczyć kępę w sposób widoczny, że kiedy przyjdzie czas zabiegów, krzew nie zostanie zniszczony.	Gatunek, dla którego stosuje się odstępstwa od zakazów określonego w § 8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin.
	Ledum palustre – zaplanowano w 4 wydzieleniach, w których występuje. Zwracamy jednak uwagę, że siedliska w których występuje bagno zwyczajne to dobrze zachowane torfowiska. Dlatego należy zaniechać w nich wszelkich zabiegów pielęgnacyjnych, ponieważ w przyszłości nie należy wiązać planów z przeprowadzaniem na tych wydzieleniach rębni	Gatunek, dla którego stosuje się odstępstwa od zakazów określonego w § 8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin.
	Bazzania trilobata – zaplanowano w 1 wydzieleniu rębnią złożoną. Biczycza trójwębna jest rośliną pod częściową ochroną. Bazzania jest wskaźnikiem lasów naturalnych. Występuje w świerczynach na torfach, w których nie powinno się prowadzić żadnych prac. Prace polegające na rębni prawdopodobnie zniszczą jej stanowisko i stanowiska innych cennych roślin występujących w jej sąsiedztwie. Należy wykluczyć to miejsce z prac rębnych, tak aby nie zniszczyć runa, gdzie występuje ten chroniony wątrobowiec.	Gatunek, dla którego stosuje się odstępstwa od zakazów określonego w § 8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin.
	Menyanthes trifoliata – zaplanowano 2 rębnie złożone w wydzieleniach gdzie występuje ta roślina objęta ochroną częściową. Należy zidentyfikować stanowisko i prowadzić prace omijając stanowisko występowania bobrka trójlistkowego.	Gatunek, dla którego stosuje się odstępstwa od zakazów określonego w § 8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin.
	Matteucia struthiopteris – zaznaczono 1 wydzielenie z rębnią złożoną. Jest to gatunek objęty ochroną częściową, na terenie północno-wschodniej Polski jest bardzo rzadki. Należy zidentyfikować te stanowiska przed przystąpieniem do prac w wydzieleniu i pozostawić ten płat bez prac rębnych.	Gatunek, dla którego stosuje się odstępstwa od zakazów określonego w § 8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin.
	Platanthera chlorantha - Zaplanowano jedno wydzielenie z rębnią złożoną z tym objętym ochroną częściową storczykiem. Podkolan zielonawy rośnie głównie w siedliskach wilgotnych, dlatego jakiegokolwiek prace rębne czy pielęgnacyjne na tych terenach zagrażają zniszczeniu runa. Należy zidentyfikować stanowiska i omijać je przy prowadzeniu prac. Ewentualne zabiegi należy prowadzić w okresie występowania mrozów. Zapis pojawiający się w PUL, aby „Zabiegi, gdzie jest to możliwe, należy wykonać w okresie zimowym w celu uniknięcia fizycznego zniszczenia stanowisk” jest niewystarczający z uwagi na ostatnio występujące ciepłe zimy bez pokrywy śnieżnej. Ponadto autorzy PUL zapisali, że podkolan zielonawy „preferuje widne lasy liściaste i mieszane różnego typu oraz ich obrzeża”.	Gatunek, dla którego stosuje się odstępstwa od zakazów określonego w § 8 pkt 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin.
	Platanthera bifolia - Zaplanowano jedno wydzielenie z rębnią złożoną z tym objętym ochroną częściową storczykiem. Podkolan biały rośnie głównie w siedliskach wilgotnych, dlatego jakiegokolwiek prace rębne czy pielęgnacyjne na tych terenach zagrażają zniszczeniu runa. Należy zidentyfikować stanowiska i omijać je przy prowadzeniu prac. Ewentualne zabiegi należy prowadzić w okresie występowania mrozów. Zapis pojawiający się w PUL, aby „Zabiegi, gdzie jest	Zmodyfikowano zapis o występowaniu gatunku.

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	to możliwe, należy wykonać w okresie zimowym w celu uniknięcia fizycznego zniszczenia stanowisk” jest niewystarczający z uwagi na ostatnio występujące ciepłe zimy bez pokrywy śnieżnej. Ponadto autorzy PUL zapisali, że podkolan biały „preferuje widne lasy liściaste i mieszane różnego typu oraz ich obrzeża”. Z inwentaryzacji przyrodniczych wykonywanych przez P. Dzierżę wynika, że stanowiska tego storczyka są bardzo licznie rozmieszczone w borach bagiennych w Lasach Skaliskich.	
15	Tabela nr 18 str. 92-95. Przewidywany wpływ planowanych działań na zwierzęta chronione	
	<p>Dendrocopos leucotos – W PUL zaplanowano aż 3 rębnie złożone. Konieczne jest dokładniejsze przeanalizowanie konieczności prac w tych trzech wydzieleniach ze względu na istotność populacji Dendrocopos leucotos w lasach Puszczy Boreckiej. Jest to niezwykle rzadki dzięcioł, wskaźnik dobrze zachowanych ekosystemów leśnych o charakterze naturalnym. Gatunek starych lasów liściastych, głównie dębowych, jesionowych i olsowych, gniazdujący w dziuplach i żywiący się owadami zbieranymi z drzew. Między innymi dla jego ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 Puszcza Borecka. Jego stan jest poważnie zagrożony, a populacja mała. Już w projekcie PZO Puszcza Borecka z 2012 roku określono ją jako „dwukrotnie mniejsza niż 15-20 lat temu”. Zachowanie zanikającej populacji możliwe jest tylko przez uruchomienie procesów renaturalizacji lasów na siedliskach grądowych, łęgowych i olsowych. Zalecane działania (źródło większości zaleceń: projekt PZO Puszcza Borecka):</p> <ul style="list-style-type: none"> • użytkowanie drzewostanów kluczowych dla dzięcioła białogrzbietego jedynie poza sezonem lęgowym ptaków (15 III – 15 VII); • zachowanie w lesie odpowiedniej ilości martwego drewna drzew liściastych, stanowiącej 20–25% drzewostanu, co w przeliczeniu na martwe lub obumierające drzewa wynosi ok. 200 sztuk/ha; • zachować w lesie martwe drzewa liściaste o pierśnicy ponad 30 cm, niezbędne do wykucia dziupli; • w starodrzewach liściastych (w wieku powyżej 80 lat) i wszystkich drzewostanach na siedliskach podmokłych zaniechać usuwania martwych i zamierających drzew, pozostawiać również wywroty i wiatrołomy; • w pozostałych drzewostanach liściastych i mieszanych w czasie zabiegów pielęgnacyjnych pozostawiać zamierające drzewa oraz żywe drzewa z gatunków krótko żyjących (brzoza, osika); • zachować w obrębie kompleksów leśnych kilkusethektarowe płyty starodrzewu połączone ze sobą siecią korytarzy ekologicznych; • wprowadzić całkowity zakaz wyrębu martwych i zamierających drzew liściastych na obszarach objętych przestrzenną formą ochrony przyrody. <p>Wnioskujemy o prowadzenie regularnego monitoringu stanu populacji D. leucotos, w cyklach 3-letnich (w tym pierwszy w okresie 2024.03.13-2024.05.05), aby móc oceniać realny wpływ gospodarki leśnej i realizacji PUL na środowisko, zgodnie z ww. wymogami prawa UE i zaleceniami wynikającymi ze standardu FSC. Przypominamy, że ww. projekt PZO Natura 2000 zakładał coroczny monitoring.</p>	<p>Wykonawca PUL, podczas prac nad Planem wykorzystał wszystkie dane z oficjalnych inwentaryzacji przekazane z różnych źródeł. W przypadku stwierdzenia przez służby terenowe stanowisk gatunków, nie ujętych do tej pory w oficjalnych inwentaryzacjach, postępowanie szczegółowo określono w POP.</p> <p>PUL nie jest dokumentem, na podstawie którego zleca się monitoring stanu populacji gatunków.</p>
	Haliaeetus albicilla – W PUL zaplanowano aż 3 rębnie zupełne w wydzieleniach ze stanowiskami bielika. Wskazujemy, że ogromny wpływ na populację bielików ma pozostawianie pewnej części	Wszystkie zaplanowane rębnie zupełne dotyczą przebudowy intensywnej drzewostanów będących w fazie rozpadu, o b. niskim zadrzewieniu, ze

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	starych lasów jako zabezpieczenie ich potencjalnych miejsc lęgowych, w pasie 500m od otwartych przestrzeni. Dlatego wnioskujemy o zrezygnowanie ze zrębu zupełnego w strefie ochronnej gniazda bielika. Planowanie rębni jest niezrozumiałe, biorąc pod uwagę również zapis Programu Ochrony Środowiska Nadl. Czerwony Dwór, str. 136, gdzie autorzy napisali: „W stosunku do ptaków szponiastych oraz ptaków budujących duże i łatwe do zlokalizowania gniazda zaleca się niestosowanie rębni zupełnych (przy dopuszczeniu rębni gniazdowych, stopniowych i przerębowych) w istniejących strefach ochrony okresowej oraz pozostawianie w nich drzew nadających się do założenia gniazd”.	składem niedostosowanym do siedliska, o małych powierzchniach (1,38 ha, 0,32 ha, 0,39 ha). Dodatkowo dwa z nich znajdują się na gruntach porolnych. Uszczegółowiono zapis w POP.
	Dla porównania: średni wiek drzewa gniazdowego bielika w Puszczy Augustowskiej wynosi 164 lat, bociana czarnego 157 lat, dzięcioła czarnego 159 lat, zagęszczenie dziupli znacznie wzrasta w lasach starszych niż 130 lat. Włochatka preferuje drzewostany 100+. Dlatego wnioskujemy o wyłączenie z użytkowania rębego powyżej 80 lat olchy jako drzewostanów zachowawczych w rewirze tych ptaków, z ewentualnym dopuszczeniem możliwości użytkowania ich rębni V (przerębową).	Taki postulat nie został zgłoszony na Komisji Założeń Planu. Przewidywana powierzchnia starodrzewów, na koniec okresu gospodarczego projektowanego PUL zwiększy się o 158,34 ha. (szczegółowe dane zawarte w rozdz. 6.15 Prognozy).
	Ciconia nigra – W PUL zaplanowano aż 2 wydzielienia z odnowieniami i 3 wydzielienia z rębiami złożonymi. Wskazujemy, że bocian czarny potrzebuje przestrzeni starego lasu w pasie 500m od gniazda. Jeśli odnowienia dotyczą powierzchni przrębowej, należy przeprowadzać je bez zabiegów niszczących runo, jak np. agromelioracje, aby nie zaburzać stosunków wodnych i nie zmniejszyć potencjalnej bazy pokarmowej bociana czarnego. Jeśli „odnowienia” odnoszą się do przeprowadzenia zrębu i następnie zasadzeń, wnioskujemy o rezygnację z prac rębnych tworzących otwarte przestrzenie w obrębie strefy ochronnej oraz o pozostawianie starych drzew liściastych – w szczególności dębów.	Odnowienia dotyczą powierzchni przrębowej (po rębniach złożonych). W PUL nie <i>zaplanowano</i> działań naruszających zasady stref ochrony gatunku.
	Milvus milvus, Clanga pomarina – W PUL zaplanowane są rębnie złożone w wydzieleniach, w których występują kania ruda i orlik krzykliwy. Wnioskujemy o pozostawianie silnych, starych drzew w trakcie prac rębnych, tak, aby ptaki mogły odbudować swoje gniazda w tym samym rewirze w przypadku zniszczenia.	Wniosek ten nie jest uwagą do Planu Urządzenia Lasu. Wyznaczaniem drzew biocenotycznych zajmuje się Służba Leśna (zgodnie z zasadami dobrej praktyki w zakresie gosp. leśnej) na etapie realizacji PUL.
16	W Tabela 32. Przewidywany wpływ planowanych działań na ptaki stanowiące przedmiot ochrony w obszarze PLB280006 Puszcza Borecka, ze str. 124 oraz Tabela 35 ze str. 131 Wynika jednoznacznie, że Nadleśnictwo Czerwony Dwór nie prowadziło działań monitoringowych. Nie skompletowano wystarczających danych, które pozwoliłyby na rzetelną ocenę populacji ptaków. Przykładowo gągoł został stwierdzony jedynie na 1 stanowisku w Puszczy Boreckiej, a żurawie jedynie na 17 w Lasach Skalskich.	Wykonawca, podczas prac nad Planem wykorzystał wszystkie dane z oficjalnych inwentaryzacji przekazane z różnych źródeł. PUL nie jest dokumentem, na podstawie którego zleca się monitoring stanu populacji gatunków.
17	Tabela nr 19 Wpływ działań na chronione gatunki zwierząt (...). Wnioskujemy, aby uwagę „Prowadzenie działań wokół zbiorników wodnych w okresie zimowym, pozostawianie ekotonów” zastąpić: „Prowadzenie działań wokół zbiorników wodnych w okresie ujemnych temperatur, pozostawianie ekotonów”.	Zmodyfikowano zapis zgodnie z propozycją.
18	Uwagi do podrozdziału 6.9 Oddziaływanie na krajobraz. Autorzy PUL wskazują, że ocena jakości krajobrazu jest silnie subiektywna. Nie jest silnie subiektywna, aż 78-95% ankietowanych preferuje dojrzały las wysoki. Z pewnością teren po zrębie zupełnym, na którym kontrastuje odslonięta, naga gleba z mszystym runem lasu (nawet	Odp. Na uwagi elaborat Lp. 33.

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	<p>gospodarczego) będzie przykuwała uwagę i wywoływała negatywne reakcje. Takie są też wyniki badań opinii turystów wśród lokalnych agroturystyk: odsłonięte obszary po zrębach wzdłuż ścieżek i szlaków pieszych i rowerowych są najczęściej wymienianym negatywnym doświadczeniem przez turystów. Zmieniają się oczekiwania społeczne – odwiedzający kompleksy leśne preferują lasy dojrzałe. Gołos P.2018. Społeczne i ekonomiczne aspekty pozaprodukcyjnych funkcji lasu i gospodarki leśnej – wyniki badań opinii społecznej. ISBN 978-83-62830-68-8</p> <p>Dlatego wnioskujemy o odsunięcie prac rębnych od szlaków turystycznych (różnych typów: biegowych, pieszych, ścieżek edukacyjnych) o 50 metrów oraz o zachowanie starych drzew, istotnych dla krajobrazu w miejscach rozstaju dróg (np. w Obrębie Skalisko istnieją niezwykle malownicze drzewa przy słupkach granicznych), tablicach informacyjnych i innych miejscach ważnych dla krajobrazu.</p> <p>Zwracamy uwagę, że ten problem pojawia się również w prasie branżowej, np. tekst w Las Polski, 24/2020, Kwiatkowski M., „Malowniczość się zgubiła”, gdzie autor pisze: „Ze względu m.in. na estetykę i ochronę krajobrazu polecono wprowadzać ekotony i „pozostawiać na zrębach grupy i kępy drzew domieszkowych” oraz „unikać prostych linii zrębowych” już nie tylko w drzewostanach „rekreacyjnych”, ale także w trakcie każdej rębni zupełnej. Odtworzone i „właściwe zagospodarowane łąki śródleśne” miały stanowić nie tylko „bazę żerową dla zwierzyny”, ale także wpływać na estetykę lasu.</p>	
19	<p>Uwagi do podrozdziału 6.10. Oddziaływanie na klimat</p> <p>Zwracamy uwagę, że z badań wynika, że negatywne skutki zmian klimatu w lasach kumulują się wraz z wielkością wyrębów: Hofmeistera, Hošekb, Brabeca, Střalková, Mýlovád, Boudaa, Pettita, Rydvała, Svoboda.2019. Microclimate edge effect in small fragments of temperate forests in the context of climate change Forest Ecology and Management 448 (2019) 48–56</p> <p>Dlatego w nowych warunkach klimatycznych rekomenduje się zmniejszenie powierzchni rębni oraz zmniejszanie intensyfikacji pozyskania.</p>	Powierzchnia rębni i intensyfikacji pozyskania w stosunku do poprzedniego PUL została zmniejszona.
20	<p>Uwagi do Tab. 26 Orientacyjny skład gatunkowy odnowień w nawiązaniu do typów i wariantów siedlisk przyrodniczych Natura 2000, ze strony nr 107 (zostały już opisane w uwagach do Elaboratu):</p> <p>a. We wszystkich grądach ograniczenie procentowe świerka na korzyść brzozy, dębu, lipy.</p> <p>b. W grądzie miodnikowym (Meli-Carpinetum) błędnie wpisano aż 30% sosny. Należy zmniejszyć udział sosny do 10% i sadzić więcej Gb i Lp. Świerk wyłączyć do oddzielnej grupy i oznaczyć jako max 5%, to gatunek zacieniający, a to jest postać grodu nawiązująca do świetlistych dąbrów, dno lasu powinno być dobrze prześwietlone.</p> <p>c. W grądzie trzcinnikowym (Tilio-Carpinetum calamagros-etosum) skład określono na: sosna 20%, świerk 30%. Wskazana redukcja do łącznie 40%.</p> <p>d. Borealna świerczyna na torfie (Sphagno girgensohnii-Piceetum): w warunkach naturalnych sosna jest gatunkiem nieodnawiającym się w tym zbiorowisku – usunięcie ze składu w typach borowych. Zwiększenie udziału świerka i zmniejszenie sosny do roli domieszki. Ew. zwiększenie udziału olszy i brzozy.</p>	W stosunku do poprzedniej rewizji UL na siedliskach grądowych zwiększono udział gatunków liściastych (grab, lipa) kosztem świerka i sosny.

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	e. 91F0. Olcha najwyżej w domieszce, drzewostan powinien być dębowo-jesionowo-wiązowy. To las o charakterze świetlistym i należy zrezygnować z gatunków zacieniającym na rzecz np. rodziny Rosaceae (czeremcha, jabłoni).	
21	<p>Uwagi do Tabeli nr 27 Drzewostany zaprojektowane do użytkowania rębnią Ib na siedliskach 9170 i 91E0 określonych w projekcie PZO Ostoja Borecka PLH280016 z 2013 r.</p> <p>Wymieniono tu aż 11 wydzieli. Według autorów argumentem za prowadzeniem rębni Ib ma być: „w runie brak gat. dla siedliska przyrodn.”</p> <p>W takich przypadkach najlepiej byłoby przedstawić listę gatunków lub zdjęcia fitosocjologiczne. Konieczne jest także prowadzenie monitoringu w odpowiedniej porze roku (np. w kwietniu w siedliskach grądowych, celem wykrycia geofitów)</p> <p>Niezrozumiałe są również opisy „40% grzyby, przebudowa”, czy „pow. nie tworzy wydzielenia”. Czy z prac terenowych zmieniających klasyfikacje tych wydzieli powstała dokumentacja? Lista gatunków poszczególnych pięter? Zapisy absolutnie nie pozwalają na podjęcie decyzji o rębni Ib.</p>	Są to miejsca, gdzie podczas terenowych prac taksacyjnych stwierdzono rażące błędy w określeniu siedliska przyrodniczego w PZO i stwierdzono pilną potrzebę przebudowy drzewostanów. Wykonania zdjęć fitosocjologicznych nie zalecono w protokole z KZP i umowie z wykonawcą.
22	Tabela nr 30 Przewidywany wpływ planowanych działań na siedliska przyrodnicze stanowiące przedmiot ochrony w obszarze PLH280016 Ostoja Borecka, str 116- Z uwagi na ciepłe zimy należy zmienić zapisy: „Zabiegi pozyskaniowe, jeżeli to możliwe, wykonywać w okresie zimowym przy pokrywie śnieżnej z wykorzystaniem szlaków zrywkowych.” na zapis: „Zabiegi pozyskaniowe, wykonywać w okresie przeważających ujemnych temperatur przy pokrywie śnieżnej z wykorzystaniem szlaków zrywkowych.”	Zmodyfikowano zapis zgodnie z propozycją.
23	<p>Uwaga do Tabeli nr 38, str. 139:</p> <p>Dla granicznika płucnika i puchlinki ząbkowanej bez ustanowionych stref, autorzy PUL zaproponowali, aby „Każde znane stanowisko oznaczyć w terenie – koło o średnicy ok. 10 cm namalowana zieloną farbą na wysokości wzroku, na pniu drzewa ze stanowiskiem epifitu”.</p> <p>Wnioskujemy, aby zmniejszyć średnicę tych oznaczeń - znak kropki 5 cm średnicy i wprowadzić dwa kolory: białą farbą dla puchlinek i zieloną dla granicznika płucnika. Takie oznakowanie istnieje już w sąsiednim Nadleśnictwie Borki, jest widoczne, ale dyskretne na tyle, że nie pogarsza krajobrazu.</p>	Sposób oznakowania został określony właśnie na podstawie Prognozy Oddziaływania na Środowisko Nadleśnictwa Borki, najwyraźniej Nadleśnictwo zmieniło sposób oznakowania po zatwierdzeniu PUL, jeśli zajdzie taka potrzeba może tak zrobić i w tym przypadku.
24	<p>Generalna uwaga: wnioskiem wynikającym z niniejszej Prognozy jest stwierdzenie, że projekt Planu Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Czerwony Dwór nie wpływa negatywnie na środowisko, w tym również na cele ochrony i integralność obszarów Natura 2000 występujących na obszarze realizacji Planu. Realizacja projektu Planu nie spowoduje również negatywnego transgranicznego oddziaływania na środowisko.</p> <p>Zauważamy, że wszystkie składowe PUL, Program ochrony przyrody jak i Prognozę oddziaływania na środowisko sporządza ten sam podmiot. Nie można więc się spodziewać, że wykonawca sporządzi go w sposób, z którego będzie wynikać negatywny wpływ na środowisko zabiegów gospodarczych.</p>	Wykonawca Prognozy Oddziaływania na Środowisko, będąc w bezpośrednim kontakcie z wykonawcami PUL mógł wpływać bezpośrednio na zmianę planowanych wskazań gospodarczych, które mogłyby potencjalnie negatywnie wpłynąć na przedmioty ochrony. Dzięki temu już na etapie projektu Planu możliwe było dostosowanie wszystkich planowanych działań gospodarczych tak, by nie miały negatywnego wpływu na środowisko.
25	W związku ze zmieniającą się sytuacją klimatyczną i prawną w Europie, w naszej ocenie należy uzupełnić dokumenty PUL o następujące punkty w celu lepszego zachowania najwartościowszych fragmentów przyrodniczych:	Według aktualnie obowiązujących przepisów wymienione opracowania nie są elementem Planu Urządzenia Lasu.

Lp.	Uwagi	Odpowiedź
	<ul style="list-style-type: none"> • wytypowanie drzewostanów kwalifikujących się do Euro-ochrony w ramach Europejskiej Strategii Ochrony Bioróżnorodności: • wytypowanie drzewostanów o charakterze pierwotnym, • wytypowanie starodrzewów, • wytypowanie drzewostanów, w których zachodzą procesy naturalne również drzewostany dojrzałe z dużym udziałem gatunków pionierskich, co przekłada się na duże zasoby martwego drewna, obecność w takich miejscach gatunków zależnych od martwego drewna, • wytypowanie stanowisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt • wytypowanie carbon-rich ecosystems, ekosystemy kluczowe dla sekwestracji węgla i wody, czyli lasy podmokłe na siedliskach organicznych (olsy, bory, łągi) 	

Opracował: Michał Czaplejewicz

Zestawienie i korekta: Grzegorz Siemieńczuk

Zestawienie 4. Sposób uwzględnienia uwag strony społecznej w Prognozie oddziaływania na środowisko cz.2

Lp.	Zapis w Prognozie	Uwagi	Odpowiedź
Uwagi do Prognozy oddziaływania na środowisko zgłoszone przez P. Andrzeja Suleja, Stowarzyszenie Partnerstwo Dzikie Mazury			
1	W zasięgu terytorialnym N. możliwe jest występowanie ...	Takie sformułowanie nie jest prawdziwe o tyle, że ogranicza ich liczbę. Należy się odnieść do rzeczywistych danych o występowaniu gatunków, czyli napisać, ile zostało stwierdzonych w danym okresie.	Poprawiono opis: „W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Czerwony Dwór stwierdzono co najmniej”.
2	Powierzchnia starodrzewów stanowi 7,2% powierzchni leśnej zalesionej	Jest to zdecydowanie za mało, w stosunku do potrzeb wielu bardzo cennych gatunków występujących na tym obszarze	Przewidywana powierzchnia starodrzewów, na koniec okresu gospodarczego projektowanego PUL zwiększy się o 158,34 ha. (szczegółowe dane zawarte w rozdz. 6.15 Prognozy).
3	Do głównych problemów ochrony środowiska na tym terenie zaliczono: brak inwentaryzacji przyrodniczych dla części gatunków roślin i zwierząt	Już na Komisji Założeń Planu strona społeczna postulowała, by włączyć w prace nad PUL specjalistów (przynajmniej na pewnych obszarach, cechujących się dużym potencjałem wartości przyrodniczej). Trudno zrozumieć, co stoi temu na przeszkodzie. Mało tego, należy stwierdzić, że planiści nie są w stanie prawidłowo sporządzić planu, jeśli takiej wiedzy nie ma. Plan nie będzie uwzględniał potrzeb przyrodniczych w odpowiednim zakresie, co może skutkować pogorszeniem stanu środowiska wskutek jego realizacji.	Wykonawca PUL, podczas prac nad Planem wykorzystał wszystkie dane z oficjalnych inwentaryzacji przekazane z różnych źródeł.
4	Generalnym wnioskiem wynikającym z niniejszej Prognozy jest stwierdzenie, że projekt Planu Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Czerwony Dwór nie wpływa negatywnie na środowisko, w tym również na cele ochrony i integralność obszarów Natura 2000 występujących na obszarze realizacji Planu. Realizacja projektu Planu nie spowoduje również negatywnego trans-granicznego oddziaływania na środowisko.	Trudno się spodziewać, by wykonawca projektu planu sporządził go takim, by negatywnie wpływał na środowisko. Jednocześnie trudno o obiektywizm tej oceny w sytuacji, gdy ten sam podmiot sporządza plan i ocenę. Z całą pewnością istnieje tu jakaś nieprawidłowość. Nie można też ocenić prawidłowo wpływu planu na składniki przyrody w sytuacji, gdy nie ma rzetelnego rozpoznania walorów przyrodniczych obszaru, w szczególności na różnorodność przyrodniczą, gatunki roślin i zwierząt.	Wykonawca Prognozy Oddziaływania na Środowisko, będąc w bezpośrednim kontakcie z wykonawcami PUL mógł wpływać bezpośrednio na zmianę planowanych wskazań gospodarczych, które mogłyby potencjalnie negatywnie wpłynąć na przedmioty ochrony. Dzięki temu już na etapie projektu Planu możliwe było dostosowanie wszystkich planowanych działań gospodarczych tak, by nie miały negatywnego wpływu na środowisko.
5	5.2.6	Zasoby martwego drewna są niewystarczające w stosunku do potrzeb, co nie dziwi, w sytuacji planowania tak wielkiego pozyskania użytków przygodnych	Zasoby martwego drewna opisane w Prognozie są wynikiem inwentaryzacji stanu istniejącego na gruncie, zgodnie z metodyką zawartą w Instrukcji Urządzania Lasu. Prognozowanie ilości martwego drewna na koniec okresu gospodarczego czy określanie jego ilości docelowej w Nadleśnictwie nie jest przedmiotem planowania udźwigniowego.

Lp.	Zapis w Prognozie	Uwagi	Odpowiedź
6	Tabela	<p>Z tabeli jednoznacznie wynika, że dane o populacjach chronionych gatunków ptaków są błędne. Świadczy też o niekompetencji służb leśnych, które na bieżąco powinny takich danych dostarczać i trafiać winne one do SILP.</p> <p>Przykładowo pierwszy w tabeli – gągoł. Jest to gatunek wyjątkowo łatwy do identyfikacji i rejestracja jego stanowisk nie powinna nastęczać żadnych trudności. Wobec tak dużej liczby bagien i mokradeł jest nieprawdopodobne wręcz, by zarejestrowano tylko jedno wydzielanie, gdzie był obecny. Sam regularnie notowałem jego obecność w Puszczy Boreckiej, bez specjalnych poszukiwań, m.in. w wydzielaniach: 145c I. Olszanka, 61c I. Dunajki, 115d I. Dunajki, 91c I. Kalniski, 215b I. Olszanka, 218c I. Olszanka.</p> <p>Dzięcioł średni – ptak, dla którego Puszcza Borecka jest jedną z najważniejszych ostoi w kraju. Populacja puszczańska oszacowana w 2011 roku na 230-310 par. W tabeli mamy dwa(!) wydzielania z tym gatunkiem. Tyle samo, co skrajnie tu rzadkiego dzięcioła trójpalczastego.</p> <p>Samotnik. Ptak mokradeł, dla którego Puszcza Borecka jest bardzo ważną w kraju ostoją. Znajduje tu optymalne siedliska. Populacja (tylko w Puszczy Boreckiej) oszacowana była w 2011 roku na 160-280 terytoriów. W wykazie jedno(!) stanowisko.</p> <p>Przy takich danych nie można oczekiwać poprawnej prognozy!</p>	Wykonawca PUL, podczas prac nad Planem wykorzystał wszystkie dane z oficjalnych inwentaryzacji przekazane z różnych źródeł. W przypadku stwierdzenia przez służby terenowe stanowisk gatunków, nie ujętych do tej pory w oficjalnych inwentaryzacjach, postępowanie szczegółowo określono w rozdz. 8.1.8 POP.
7	Typy siedliskowe lasu. Także wykres na str. 60		Nie wpisano uwagi.
8	5.7. Istniejące problemy ochrony przyrody istotne z punktu widzenia realizacji Planu - ... - presja środowisk ekologicznych na zaniechanie na znacznej części drzewostanów nadleśnictwa wszelkich zabiegów związanych z pozyskaniem, co nie jest korzystne dla niektórych przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 oraz niektórych gatunków chronionych,	Presja środowisk ekologicznych na zaniechanie na znacznej części drzewostanów nadleśnictwa wszelkich zabiegów związanych z pozyskaniem nie jest problemem ochrony przyrody, a nawet jeśli, to marginalnym. Postulowane wyłączenia z gospodarki fragmentów lasu o charakterze naturalnym byłoby korzystne dla całej rzeszy puszczańskich gatunków, w szczególności tych najcenniejszych, które są tutaj przedmiotem ochrony w obszarach Natura 2000 (dzięcioły, muchołówki, ptaki szponiaste i bocian czarny, pachnica próchniczka, widłoząb zielony) oraz ściśle chronionych mchów epifitycznych.	Zaznaczono, że problem dotyczy <u>niektórych</u> przedmiotów ochrony. Mowa tu np. o potrzebie przebudowy drzewostanów świerkowych na grądach.

Lp.	Zapis w Prognozie	Uwagi	Odpowiedź
9	Tab. 17 kolumna: Uwagi niby płucnik - rodzaj <i>Cetrelia</i> ssp.	<p>Zapis: "Stanowisko wątpliwe, określone do rodzaju, niemniej jedynym gatunkiem z tego rodzaju mogącym występować na terenie Nadleśnictwa Czerwony Dwór jest niby płucnik wątpliwy <i>Cetrelia olivetorum</i>."</p> <p>Uwagi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Na jakiej podstawie stwierdza się, iż stanowisko <i>Cetrelia olivetorum</i> jest wątpliwe? 2. Nie jest prawdą, jakoby na terenie Nadleśnictwa jedynym gatunkiem z rodzaju <i>Cetrelia</i>, który może tu występować, jest <i>C. olivetorum</i>. W jednej z bardzo ważnych prac opisujących walory lasów Puszczy Boreckiej, w tym Nadleśnictwa Czerwony Dwór (Zalewska A., Duriasz J., Szymczyk R., Dynowski P. 2011. Wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej do powiększenia rezerwatu przyrody „Borki” w Puszczy Boreckiej. Raport z projektu wykonanego na zlecenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie, Olsztyn, mscr., ss. 130.), oprócz w/w gatunku wymienia się jeszcze: <ul style="list-style-type: none"> - <i>C. monachorum</i> (odszukany m. in. w wydzielaniu 206b I. Rogonie) - <i>C. cetrarioides</i> <p>Gatunki z rodzaju <i>Cetrelia</i> są wymienione jako wskaźniki lasów pierwotnych, które zgodnie z Ustawą o lasach (Rozdz. 2 Art.7, p. 1. 1), 2)) winny podlegać szczególnej ochronie. Należą do tzw. gatunków stenotopowych o bardzo wąskiej skali ekologicznej i tolerancji na zmiany warunków świetlnych i wilgotnościowych. Dlatego wszędzie tam, gdzie występują, należy zachować te warunki, a więc nie tylko sam forofit, ale bufor ochronny wokół niego. Proponuję, podobnie jak dla strefowych granicznika płucnika, czy puchlinki ząbkowatej, 50m. Chciałbym też zauważyć, że wobec tak małych populacji nie można stosować odstępstw od zakazów dotyczących ochrony gatunkowej wynikających z Ustawy o ochronie przyrody, bowiem odstępstwa te mogą być stosowane tylko wówczas, gdy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. brak jest rozwiązań alternatywnych 2. nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków roślin lub grzybów. <p>Z całą pewnością jest duże ryzyko zaniku gatunku na stanowisku po zmianie warunków fitoklimatycznych wskutek wykonania zabiegu, a tym samym nie będzie spełniony warunek zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występującej populacji chronionego gatunku grzyba (<i>Cetrelia</i> sp.).</p>	<p>Zapis „stanowisko wątpliwe” usunięto. W danych z inwentaryzacji, które otrzymali wykonawcy PUL, gatunek określony był do rodzaju. W wydzielaniach gdzie występuje, nie zaplanowano żadnych działań gospodarczych.</p>

Lp.	Zapis w Prognozie	Uwagi	Odpowiedź
10	Tab. 17 kolumna: Uwagi Tarczownica pogięta	<p>W Prognozie napisano o tarczownicy pogiętej jako gatunku zagrożonym w obrębie całego zasięgu występowania, o specyficznych wymaganiach siedliskowych. Dalej zaś o tym, że jest gatunkiem, dla którego stosuje się odstępstwa od zakazów określone w § 7 Rozporządzenia o ochronie gatunkowej. Chciałbym jednak zauważyć, że odstępstwo, z mocy Ustawy o ochronie przyrody, która jest aktem wyższej rangi, niż rozporządzenie, może być zastosowane tylko wówczas, gdy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. brak jest rozwiązań alternatywnych 2. nie jest szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków roślin lub grzybów. <p>Z całą pewnością jest duże ryzyko zaniku gatunku na stanowisku po zmianie warunków fitoklimatycznych wskutek wykonania zabiegu, a tym samym nie będzie spełniony warunek zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występującej populacji chronionego gatunku grzyba <i>Parmelia submontana</i>. Przy małej populacji jest to bardzo ryzykowne i powinno się zachować zasadę przezorności. Obecna wiedza na temat liczby stanowisk tego gatunku w Puszczy Boreckiej mówi, że jest ich zaledwie kilka.</p>	<p>Dla informacji służb terenowych realizujących PUL zamieszczono w Prognozie adres leśny ze stwierdzonym stanowiskiem gatunku. W uwagach dodano też zapis, że technologię prac należy dostosować tak, aby nie niszczyć stanowisk. Zabieg pielęgnacyjny powinien być wykonany zgodnie z przytoczonym przez Pana pkt. 2 czyli: „nie jest szkodliwy dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków roślin lub grzybów”.</p>
11	Tabela 17 jeżolist zwyczajny <i>Antitrichia curtipendula</i>	<p>Istniejący zapis: „przy prowadzeniu zabiegów gospodarczych należy bezwzględnie zachowywać forofit, a także unikać prac powodujących istotne zmiany warunków świetlnych w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk. W cięciach rębnych pozostawić kępy starodrzewu wokół forofitu.”</p> <p>Z uwagi rzadkość gatunku i jego wysokie wymagania odnośnie mikroklimatu (wybitnie ceniolubny), wieku forofitu oraz lasu okalającego stanowisko, należy ze szczególną uwagą podchodzić do jego ochrony. Wg opinii eksperckiej należy wyznaczyć strefę buforową wokół stanowiska, gdzie nie powinno się prowadzić prac mogących mieć wpływ na fitoklimat tego fragmentu lasu. Powinna ona mieć promień 100m od stanowiska.</p>	<p>Zgodnie z obowiązującymi przepisami dla gatunku nie ustala się stref ochrony.</p>
12	Tabela 17 zrostniczek skalny <i>Zygodon rupestris</i>	<p>Zapisano: „Przy prowadzeniu zabiegów gospodarczych pozostawić strefę buforową (do 50 m od stanowiska), w której należy unikać prac gospodarczych powodujących istotne zmiany warunków świetlnych w drzewostanie”</p> <p>W opinii ekspertów strefa buforowa powinna zawierać się w przedziale 50 –100 m. Proponowany zapis: „Przy prowadzeniu zabiegów gospodarczych pozostawić strefę buforową co najmniej 50 m od stanowiska, w której należy unikać prac</p>	<p>Istniejący zapis uznano jako wystarczający. Zgodnie z obowiązującymi przepisami dla gatunku nie ustala się stref ochrony.</p>

Lp.	Zapis w Prognozie	Uwagi	Odpowiedź
		gospodarczych powodujących istotne zmiany warunków świetlnych w drzewostanie”	
13	Tabela 17 miechera spłaszczona <i>Neckera complanata</i>	Proponowany zapis w kolumnie: Uwagi Gatunek rosnący na ocienionych pniach drzew liściastych i skałach głównie wapiennych. Podczas prowadzenia zabiegów, pozostawić jako drzewa ekologiczne zasiedlone drzewa. Jest gatunkiem zaliczanym do wskaźników lasów pierwotnych. Jego ochrona powinna polegać nie tylko na pozostawianiu forofitów z okazami, ale też drzew w pobliżu, które mogłyby być zasiedlone (starsze klony) i nie pogarszaniu stanu siedliska, czyli zachowanie cienia, wilgoci w otoczeniu.	Zmodyfikowano zapis zgodnie z propozycją.
14	Tabela 17 Nastroszek kędzierzawy <i>Uloa crispa</i>	Zapis: Rośnie na gałęziach i pniach drzew, szczególnie brzoź. Podczas prowadzenia zabiegów, pozostawić jako drzewa ekologiczne, zaasiedlone drzewa Uwagi: Nastroszek kędzierzawy został tu pomyłony z jakimś innym gatunkiem, najpewniej prostoząbkim górskim (<i>Orthodicranum montanum</i>). Na brzozach praktycznie się go nie spotyka. Jest gatunkiem zaliczanym do wskaźników lasów pierwotnych. Jego ochrona powinna polegać na pozostawianiu forofitów z okazami i nie pogarszaniu stanu siedliska, czyli zachowanie cienia, wilgoci w otoczeniu	Zmodyfikowano zapis zgodnie z propozycją.
15	Tabela 17 Podkolan zielonawy <i>Paltanthera chlorantha</i>	Istniejący zapis: Gatunek preferuje widne lasy liściaste i mieszane różnego typu oraz ich obrzeża. Przyczyny ustępowania gatunku są nieznane. Stan siedlisk właściwy. Zabiegi, gdzie jest to możliwe, należy wykonać w okresie zimowym w celu uniknięcia fizycznego zniszczenia stanowisk. Umiarkowane działania mogą korzystnie wpłynąć na lokalne populacje Propozycja zapisu: Gatunek preferuje cieniste lasy liściaste i mieszane różnego typu oraz ich obrzeża. W Puszczy Boreckiej jest najczęstszym gatunkiem z rodziny storczykowatych, a jego populacja, licząca zapewne tysiące okazów, wydaje się być niezagrożona. Zabiegi, gdzie jest to możliwe, należy wykonać w okresie zimowym w celu uniknięcia fizycznego zniszczenia stanowisk. Nie wymaga podejmowania specjalnych działań ochronnych. Uwagi: W rubryce 1 przewidywanego oddziaływania znak + zastąpić 0	Zmodyfikowano zapis zgodnie z propozycją.
16	Tabela 17 Zwiślik wiciowy <i>Anomodon viticulosus</i>	Istniejący zapis: Relikt lasów pierwotnych, typowy dla starych lasów liściastych. Siedliskiem gatunku jest kora starych drzew liściastych. Poza tym	Zmodyfikowano zapis zgodnie z propozycją.

Lp.	Zapis w Prognozie	Uwagi	Odpowiedź
		występuje na wielkowymiarowych martwych drzewach stojących i leżących. Podstawowym zagrożeniem jest usuwanie starych drzew liściastych. Podczas prowadzenia zabiegów, pozostawić jako drzewa ekologiczne, zasiedlone drzewa. Propozycja zapisu: Relikt lasów pierwotnych, typowy dla starych lasów liściastych. Siedliskiem gatunku jest kora starych drzew liściastych. Poza tym występuje na wielkowymiarowych martwych drzewach stojących i leżących. Podstawowym zagrożeniem jest usuwanie starych drzew liściastych. Podczas prowadzenia zabiegów, pozostawić jako drzewa ekologiczne, zasiedlone drzewa oraz inne odpowiednie (starsze klony) w pobliżu, które mogłyby być zasiedlone. Poza tym należy zapewnić odpowiedni stan siedliska, czyli zachowanie cienia i wilgoci w otoczeniu.	
17	Tabela 17 Zwiślik wiciowy <i>Anomodon viticulosus</i>	Istniejący zapis: Siedliskiem gatunku jest kora starych drzew liściastych. Podczas prowadzenia zabiegów, pozostawić jako drzewa ekologiczne, zaasiedlone drzewa. Propozycja zapisu: Siedliskiem gatunku jest kora starych drzew liściastych. Podczas prowadzenia zabiegów, pozostawić jako drzewa ekologiczne, zasiedlone drzewa oraz inne odpowiednie (starsze klony) w pobliżu, które mogłyby być zasiedlone. Poza tym należy zapewnić odpowiedni stan siedliska, czyli zachowanie cienia i wilgoci w otoczeniu.	Zmodyfikowano zapis zgodnie z propozycją.
18	Załącznik 7 Tabela XII A165 Samotnik <i>Tringa ochropus</i>	W kolumnie 4 zapisano, że podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony samotnika mają się sprowadzać do zachowania otwartych turzycowisk i łąk wilgotnych. Jest to tylko częściowo prawdą, ponieważ podstawowym siedliskiem gatunku w okresie lęgowym jest las, a ściślej zadrzewione bagna (olsy i łęgi) oraz zarośnięte torfowiska na brzegach śródlęśnych jezior. Żeruje na mulistych brzegach bagien, rowów. W związku z tym zapis w kolumnie 6 „Ograniczenie sukcesji na wilgotnych terenach otwartych” nie prawidłowym zaleceniem. Jest nim natomiast konsekwentna ochrona wszelkich śródlęśnych mokradeł.	To nie jest uwaga do Prognozy (nie ma takiego załącznika).

Opracował: Michał Czaplewicz

Zestawienie i korekta: Grzegorz Siemieńczuk

Zestawienie 5. Poprawione zabiegi gospodarcze w Nadleśnictwie Czerwoný Dwór

Lp.	TEMP_ADRES	WSK. PRZED KOREKTĄ	WSK. PO KOREKCIE	Uwagi
1	01-07-1-02-123 -h -00	IIIB	CP	nietoperze
2	01-07-1-02-85 -h -00	IIIA	BRAK WSK	nietoperze
3	01-07-1-03-113 -o -00	IIIA	BRAK WSK	nietoperze
4	01-07-1-03-61 -d -00	IVD	CW	granicznik płucnik
5	01-07-1-03-63 -c -00	IIIB	CP	nietoperze
6	01-07-1-03-63 -i -00	IIIB	PIEL	nietoperze
7	01-07-1-03-64 -a -00	IIIBU	CP	nietoperze
8	01-07-1-03-64 -c -00	IIIBU	CP	nietoperze
9	01-07-1-03-64 -g -00	IIIBU	CP	nietoperze
10	01-07-1-03-64 -p -00	IIIA	BRAK WSK	nietoperze
11	01-07-1-03-65 -b -00	IIIB	BRAK WSK	nietoperze
12	01-07-1-03-65 -l -00	IIIB	CP	nietoperze
13	01-07-1-03-65 -m -00	IIIB	PIEL	nietoperze
14	01-07-1-03-82 -l -00	IIIA	BRAK WSK	nietoperze
15	01-07-1-03-83 -b -00	IIIB	CP	nietoperze
16	01-07-1-03-83 -c -00	IIIB	CP	nietoperze
17	01-07-1-03-83 -i -00	IIIBU	PIEL	nietoperze
18	01-07-1-03-84 -c -00	IIIA	BRAK WSK	nietoperze
19	01-07-1-03-84 -g -00	TP	BRAK WSK	nietoperze
20	01-07-1-03-84 -h -00	IIIA	BRAK WSK	nietoperze
21	01-07-1-05-125 -f -00	IIIB	BRAK WSK	nietoperze
22	01-07-1-05-173 -b -00	IIIAU	CP	nietoperze
23	01-07-1-05-188 -f -00	IB	BRAK WSK	nietoperze
24	01-07-1-05-217 -b -00	IIIB	ODN-LUK	nietoperze
25	01-07-1-06-156 -f -00	IIIAU	CP	puchlinka ząbkowana
26	01-07-1-06-177 -g -00	IIIBU	CW	nietoperze
27	01-07-1-06-183 -h -00	IIIA	BRAK WSK	nietoperze
28	01-07-1-06-184 -f -00	TP	BRAK WSK	granicznik płucnik
29	01-07-1-06-184 -j -00	TP	BRAK WSK	granicznik płucnik
30	01-07-1-06-202 -d -00	TP	BRAK WSK	puchlinka ząbkowana
31	01-07-1-06-202 -g -00	TP	BRAK WSK	granicznik płucnik
32	01-07-1-06-203 -a -00	TP	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
33	01-07-1-06-203 -c -00	TW	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
34	01-07-1-06-203 -d -00	TW	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
35	01-07-1-06-203 -f -00	TP	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
36	01-07-1-06-203 -g -00	TP	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
37	01-07-1-06-203 -h -00	IVD	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
38	01-07-1-06-203 -j -00	IVD	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
39	01-07-1-06-203 -k -00	IVD	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
40	01-07-1-06-203 -l -00	TP	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
41	01-07-1-06-204 -a -00	TP	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
42	01-07-1-06-204 -b -00	TW	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
43	01-07-1-06-204 -d -00	TW	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
44	01-07-1-06-204 -g -00	TW	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
45	01-07-1-06-204 -h -00	CP	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
46	01-07-1-06-204 -i -00	TP	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
47	01-07-1-06-204 -j -00	TP	BRAK WSK	posz. Rez. Borki

Lp.	TEMP_ADRES	WSK. PRZED KOREKTĄ	WSK. PO KOREKCIE	Uwagi
48	01-07-1-06-205 -a -00	TW	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
49	01-07-1-06-205 -c -00	IVD	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
50	01-07-1-06-205 -d -00	CP	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
51	01-07-1-06-205 -f -00	TW	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
52	01-07-1-06-206 -a -00	TP	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
53	01-07-1-06-206 -c -00	TP	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
54	01-07-1-06-206 -d -00	CW	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
55	01-07-1-06-206 -f -00	TP	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
56	01-07-1-06-206 -g -00	TW	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
57	01-07-1-06-207 -a -00	TP	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
58	01-07-1-06-207 -d -00	CP	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
59	01-07-1-06-211 -b -00	CP-P	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
60	01-07-1-06-211 -d -00	IIIB	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
61	01-07-1-06-211 -f -00	CP-P	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
62	01-07-1-06-211 -g -00	CP	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
63	01-07-1-06-212 -a -00	TW	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
64	01-07-1-06-212 -c -00	TW	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
65	01-07-1-06-212 -d -00	TP	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
66	01-07-1-06-212 -f -00	TP	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
67	01-07-1-06-212 -g -00	TP	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
68	01-07-1-06-213 -a -00	CP	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
69	01-07-1-06-213 -c -00	TW	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
70	01-07-1-06-213 -f -00	CP	BRAK WSK	posz. Rez. Borki
71	01-07-1-06-214 -a -00	TP	BRAK WSK	
72	01-07-1-06-214 -b -00	CP	BRAK WSK	puchlinka ząbkowana
73	01-07-1-06-214 -c -00	TP	BRAK WSK	puchlinka ząbkowana
74	01-07-1-06-227 -f -00	CW	BRAK WSK	granicznik płucnik
75	01-07-1-06-228 -g -00	TP	BRAK WSK	granicznik płucnik
76	01-07-1-06-231 -c -00	TP	BRAK WSK	granicznik płucnik
77	01-07-1-06-232 -f -00	TP	BRAK WSK	
78	01-07-1-06-232 -g -00	TP	BRAK WSK	granicznik płucnik
79	01-07-1-06-234 -g -00	IIIBU	CP	granicznik płucnik
80	01-07-1-06-235 -a -00	IIIB	BRAK WSK	
81	01-07-1-07-244 -b -00	TP	BRAK WSK	puchlinka ząbkowana
82	01-07-1-07-244 -c -00	TP	BRAK WSK	
83	01-07-1-07-244 -d -00	IIIBU	BRAK WSK	granicznik płucnik
84	01-07-1-07-244 -f -00	IIIB	BRAK WSK	granicznik płucnik
85	01-07-1-07-245 -c -00	CP	BRAK WSK	granicznik płucnik
86	01-07-1-07-245 -d -00	IIIBU	CP	granicznik płucnik
87	01-07-1-07-268 -a -00	IIIB	BRAK WSK	nietoperze
88	01-07-2-08-71 -i -00	IIIAU	IVD	
89	01-07-2-10-90 -l -00	IIIB	IVD	
90	01-07-2-11-100 -i -00	TP	BRAK WSK	proj. Rez. Rysie Bagno
91	01-07-2-11-100 -k -00	IIIB	CP	proj. Rez. Rysie Bagno
92	01-07-2-11-101A -b -00	IB	BRAK WSK	
93	01-07-2-11-101A -j -00	IB	BRAK WSK	proj. Rez. Rysie Bagno
94	01-07-2-11-104 -b -00	TW	BRAK WSK	proj. Rez. Rysie Bagno
95	01-07-2-11-110 -d -00	TP	BRAK WSK	

Lp.	TEMP_ADRES	WSK. PRZED KOREKTĄ	WSK. PO KOREKCIE	Uwagi
96	01-07-2-11-110A -b -00	TP	BRAK WSK	proj. Rez. Rysie Bagno
97	01-07-2-11-110A -d -00	TP	CP	proj. Rez. Rysie Bagno
98	01-07-2-11-126 -g -00	TP	BRAK WSK	
99	01-07-2-11-127 -b -00	TP	BRAK WSK	
100	01-07-2-11-127 -i -00	TP	BRAK WSK	
101	01-07-2-11-129 -d -00	CW	BRAK WSK	
102	01-07-2-11-129 -m -00	TW	BRAK WSK	proj. Rez. Rysie Bagno
103	01-07-2-12-198 -g -00	IIIB	CW	proj. Rez. Minta
104	01-07-2-12-218 -c -00	TW	BRAK WSK	proj. Rez. Minta
105	01-07-2-12-218 -i -00	TW	BRAK WSK	proj. Rez. Minta
106	01-07-2-12-220 -f -00	TP	BRAK WSK	proj. Rez. Minta
107	01-07-2-14-240 -c -00	TP	BRAK WSK	proj. Rez. Minta
108	01-07-2-14-240 -j -00	TP	BRAK WSK	proj. Rez. Minta
109	01-07-2-14-271 -f -00	CP	BRAK WSK	
110	01-07-2-14-280 -a -00	TW	BRAK WSK	
111	01-07-2-14-282 -c -00	TW	BRAK WSK	
112	01-07-2-14-282 -g -00	TP	BRAK WSK	

Opracował: Krzysztof Wojciuk
Grzegorz Siemieńczuk